

A

Αβάσιμος: χωρίς βάση

Σ: αθεμελίωτος, αβέβαιος

A: βάσιμος, θεμελιωμένος

π.χ. Τα επιχειρήματα του στο δικαστήριο ήταν αβάσιμα.

Άβατος: αυτός στον οποίο δεν μπορεί κάποιος να περάσει ή να περπατήσει

Σ: απροσπέλαστος

A: προσβάσιμος, βατός

π.χ. Από αυτό το σημείο το μονοπάτι γίνεται άβατο, λόγω της πυκνής βλάστησης.

Αβέβαιος: αυτός που δεν είναι σίγουρος για κάτι

Σ: πιθανός, αμφίβολος, ασταθής

A: σίγουρος, αναμφίβολος, σταθερός

π.χ. Είναι αβέβαιο αν θα πάμε εκδρομή, αφού ο καιρός είναι βροχερός.

Αβελτηρία: αβελτερία, νωθρότητα

Σ: μωρία, αμυαλιά

A: ευστροφία

π.χ. Ο τόπος μας βυθίζεται όλο και περισσότερο στην αμάθεια και την αβελτηρία.

Αβέλτερος: ο μωρός, ο αφελής, ο ανόητος

Σ: άμυαλος

A: μυαλωμένος, λογικός

π.χ. Σαν άνθρωπος είναι αβέλτερος, γιατί δεν σκέφτεται προτού πράξει.

Αβίαστος: απείραχτος, απαραβίαστος

Σ: φυσικός, απροσποίητος

A: βεβιασμένος, επιτηδευμένος

π.χ. Η απόφασή του πρέπει να παρθεί αβίαστα, οπότε μην τον πιέσεις να αλλάξει γνώμη.

Αβιομηχάνητος: αυτός που δεν έχει υποβληθεί σε

βιομηχανική κατεργασία-επεξεργασία

Σ: κατεργασμένος, επεξεργασμένος

A: αβιομηχάνιτος, ακατέργαστος

π.χ. Η πρώτη ύλη του εργαστηρίου είναι αβιομηχάνητη.

Άβιος: που δεν έχει ζωή, άψυχος

Σ: άψυχος, νεκρός

A: βιοτικός, ζωντανός

π.χ. Τα αντικείμενα, όπως τα έπιπλα, ονομάζονται άβια αντικείμενα.

Αβιοτικός: αυτός που δεν μπορεί να ζήσει

Σ: αβίωτος

A: βιοτικός

π.χ. Το υγρό περιβάλλον είναι αβιοτικό για τα ζώα της ξηράς.

Αβίωτος: δύσκολος να βιωθεί

Σ: αφόρητος, ανυπόφορος

A: υποφερτός, βιωτός

π.χ. Του έκανε το βίο αβίωτο.

Αβλαβής: αυτός που δεν έχει υποστεί βλάβη

Σ: ανέγγιχτος, ακίνδυνος, σώος, ακέραιος

A: βλαβερός, επιβλαβής

π.χ. Βγήκε από το κτίριο σώος και αβλαβής.

Αβλεπτώ: κάνω ένα λάθος λόγω απροσεξίας/ λαθεύω,

παραβλέπω, δεν προσέχω, παραμελώ

Σ: παραβλέπω, αμελώ

A: προσέχω, φροντίζω

π.χ. Δεν πρέπει να αβλεπτούμε μπροστά στον επερχόμενο κίνδυνο.

Αβλεψία: το μικρό συνήθως σφάλμα που διαπράττεται όταν κάτι διαφεύγει της προσοχής μας χωρίς πρόθεση / η απροσεξία

Σ: απροσεξία, αμέλεια, παραδρομή, παρόραμα

A: προσοχή, φροντίδα

π.χ. Μια αβλεψία στην οδήγηση του στοίχισε τη ζωή.

Αβόλευτος: αυτός που δεν μπορεί να βολευτεί/ να

τακτοποιηθεί, να ησυχάσει, να βρει ηρεμία

Σ: ατακτοποιήτος, δύστροπος

A: βολεμένος, τακτοποιημένος

π.χ. Ο παππούς μετά την εγχείριση είναι αβόλευτος, γιατί έχει πόνους και νευρικότητα.

Αβολιδοσκόπητος: αυτός που ενεργεί χωρίς να σχηματίζει εικόνα μιας κατάστασης, χωρίς να έχει εξιχνιάσει τις διαθέσεις του άλλου

Σ: ανεξερεύνητος

A: ερευνημένος

π.χ. Η αγορά του αυτοκινήτου αποδείχθηκε μια επιτόλαιη και αβολιδοσκόπητη ενέργεια.

Άβολος: αυτός που δεν έχει ή δεν παρέχει βολή, αυτός που δεν βολεύεται

Σ:

A: βολικός, αναπαυτικός

π.χ. Τα καθίσματα του αυτοκινήτου είναι πολύ άβολα.

Αβουλησία: η έλλειψη ιδίας βουλήσεως, η έλλειψη αποφασιστικότητας

Σ: αβουλία, διστακτικότητα

A: βούληση, πρωτοβουλία, αποφασιστικότητα

π.χ. Δεν θα μπορέσει να κάνει τίποτα στη ζωή του εξαιτίας της αβουλησίας του.

Αβούλητος: ο χωρίς βούληση

Σ: ακούσιος, αθέλητος

A: ηθελημένος

π.χ. Το ανοιγόκλειμα των ματιών είναι αβούλητη κίνηση.

Άβουλος: ο χωρίς βούληση, αποφασιστικότητα και πρωτοβουλία

Σ: διστακτικός, αναποφάσιτος

Α: αποφασιστικός, θεληματικός

π.χ. Υποτάχτηκε άβουλα στις καινούριες συνθήκες.

Αβροδιαίτος: αυτός που ζει μαλθακά.

Σ: καλομαθημένος, τρυφήλος, λεπτεπίλεπτος

Α: σκληροτράχηλος

π.χ. αβροδιαίτη κυρία

Αβρός: ο τρυφερός, ευγενικός

Σ: απαλός, λεπτός

Α: άγριος, σκαιός, αγενής

π.χ. Είναι πάντα αβρός στους τρόπους του.

Αβρότητα: τρυφερότητα, λεπτότητα, ευγένεια

Σ: κομψότητα, χάρη, αβροφροσύνη

Α: άκομψος, άχαρος

π.χ. Του φέρθηκε με αβρότητα.

Αβρόφρων: αυτός που έχει ευγενικούς τρόπους.

Σ: φιλόφρων

Α: άκομψος, αγενής.

π.χ. Αυτός ο άνδρας είναι αβρόφρων.

Αβυσσαλέος: βαθύς σαν άβυσσος /μτφ. καταχθόνιος, ύπουλος

Σ: απύθμενος, άπατος, χάωδης, ραδιούργος

Α: τακτικός, αφελής

π.χ. αβυσσαλέα χαράδρα/ αβυσσαλέο μίσος, αβυσσαλέα ψυχή

Αγαθότητα: η ιδιότητα του αγαθού

Σ: αρετή, καλοσύνη, χρηστότητα

Α: κακία, μοχθηρία

π.χ. Η αγαθότητά του τον έχει κάνει εύκολη λεία στους δολοπλόκους.

Αγανός: ο αραιός για ύφασμα (μτφ. Οι επιτήδειοι εκμεταλλεύονται την αγανή συμπεριφορά του.)

Σ: ήπιος, μαλακός, χαλαρός

Α: πυκνός

π.χ. Το καινούριο μου πλεχτό φόρεμα είναι αρκετά αγανό.

Αγελαίος: αυτός που ζει σε κοπάδια

Σ: κοινός, χυδαίος

Α:

π.χ. Η έλλειψη κριτικής σκέψης και ατομικής υπευθυνότητας οδηγεί στην αγελαία συμπεριφορά.

Αγεληδόν: ομαδικά

Σ: κοπαδιαστά

Α: τμηματικά, ατομικά

π.χ. Τα ζώα στα χωριά οδηγούνται αγεληδόν από το βοσκό.

Αγέρωχος: ο περήφανος

Σ: μεγαλόπρεπος

Α: μικροπρεπής

π.χ. Ο νικητής του πολέμου γύρισε στην πατρίδα με αγέρωχο βλέμμα από την περηφάνια για τα κατορθώματά του.

Αγκύλωση: κύρτωση

Σ: ακαμψία, καμπύλωση

Α:

π.χ. 1. Το ατύχημα του δημιούργησε αγκύλωση στο δεξί χέρι. 2. (μτφ.) Οι αγκυλώσεις στη λειτουργία του κρατικού μηχανισμού ταλαιπωρούν τους πολίτες.

Αγλαός: ο φωτεινός

Σ: ακτινοβόλος, λαμπρός

Α: σκοτεινός

π.χ. Το διαμέρισμα στο κέντρο είναι αρκετά αγλαό.

(μτφ. Οι αγλαές προσωπικότητες μπορούν να εμπνεύσουν τον κόσμο.)

Άγνοια: έλλειψη ενημέρωσης

Σ: αγνωσία, αμάθεια

Α: ειδημοσύνη

π.χ. Η άγνοια για σοβαρά θέματα μπορεί να προκαλέσει στο άτομο σοβαρά προβλήματα.

Αγνωμονώ: είμαι αχάριστος απέναντι σε κάποιον ή κάτι

Σ: είμαι αχάριστος

Α: ευγνωμονώ

π.χ. Παρά τη βοήθεια που του πρόσφερα αγνωμονεί κάθε φορά που έχω ανάγκη.

Άγνωμος: αυτός που δεν έχει γνώμη

Σ: αστόχαστος, ανόητος

Α:

π.χ. Τα άγνωμα πλήθη χειραγωγούνται εύκολα.

Αγνωμοσύνη: αχαριστία

Σ: αχαριστία

Α: ευγνωμοσύνη

π.χ. Η συμπεριφορά του χαρακτηρίζεται από τεράστια αγνωμοσύνη.

Αγνώμων: αυτός που δεν αναγνωρίζει τη χάρη ή την ευεργεσία

Σ: αχάριστος

Α: ευγνώμων

Αγνωσία: η έλλειψη γνώσης

Σ: άγνοια, αμάθεια

Α: γνώση

π.χ. Η αγνωσία είναι τροχοπέδη για την πρόοδο.

Αγόγγυστος: ο υπομονετικός άνθρωπος

Σ: καρτερικός

Α: ανυπόμονος, βιαστικός

π.χ. Ο συγκεκριμένος άνθρωπος είναι αγόγγυστος σε οτιδήποτε του συμβεί.

Άγονος: αυτός που δε γεννά, δεν παράγει

Σ: στείρος, στérφος, ανώφελος, μάταιος

A: γόνιμος, δημιουργικός

π.χ. Πολλές περιοχές της Ελλάδας είναι άγονες.

Αγοραίος: ο σχετικός με την αγορά, χυδαίος

Σ: χυδαίος

A: ώριμος, σοβαρός

π.χ. Η συμπεριφορά του είναι αγοραία.

Αγορεύω: εκφωνώ λόγο σε δημόσια συγκέντρωση ή ειδικότερα στο ακροατήριο ενός δικαστηρίου

Σ: μιλώ, ρητορεύω

A:

π.χ. Ο εισαγγελέας αγόρευε για πολλή ώρα.

Αγορητής: αυτός που εκφωνεί λόγο σε δημόσια συγκέντρωση

Σ: ρήτορας, ομιλητής

A:

π.χ. Ανέβηκε στο βήμα του αγορητή για να μιλήσει.

Άγος: ανόσια ή ασεβής πράξη

Σ: ανουσιούργημα, μιάσμα

A:

π.χ. Κουβαλούσε πάντα μαζί του το άγος της πατροκτονίας.

Αγουσιτιά: η έλλειψη γούστου

Σ: κακογουσιτιά, αφιλοκαλία

A: καλαισθησία, φιλοκαλία

π.χ. Η αγουσιτιά στην Αθήνα σε συνδυασμό με τα άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη, κουράζει τους κατοίκους της.

Αγροδίαιτος: κάποιος που ζει στους αγρούς

Σ:

A:

π.χ. Οι αγροδίαιτοι άνθρωποι έχουν πολύ καλή σχέση με τη φύση και συνήθως είναι αυτάρκεις, γιατί ζουν με ό,τι οι ίδιοι παράγουν.

Αγροίκος: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη καλλιέργειας

Σ: άξεστος, αγενής, σκαιός, βάνουσος

A: ευγενής, καλλιεργημένος, λεπτός

π.χ. Είναι αγροίκος στη συμπεριφορά του και δεν υπολογίζει αν πληγώνει τους γύρω του.

Αγυρτεία: απατεωνιά

Σ: απατεωνιά

A: εντιμότητα

π.χ. Η αγυρτεία θεωρείται από κάποιους εξυπνάδα και καταποσύνη.

Αγχίνοια: ετοιμότητα πνεύματος, νοημοσύνη

Σ: οξύνοια, ευστροφία, πνευματική εγρήγορση

A: βραδύνοια

π.χ. Διακρίνεται για την αγχίνοιά του, καθώς είναι εξαιρετικά ετοιμόλογος και εύστροφος.

Αγχίνους: ο σκεπτόμενος γρήγορα και σωστά

Σ: οξύδερκής, οξύνους, ευφυής, έξυπνος

A: αργόστροφος, βραδύνους

π.χ. Οι αγχίνοες μαθητές κρατούν το ενδιαφέρον της τάξης υψηλό με τις ερωτήσεις και τις παρατηρήσεις τους.

Αδαημοσύνη: η ιδιότητα του αδαούς ανθρώπου, του ανθρώπου που δεν έχει γνώσεις ή πείρα σχετικά με κάτι.

Σ: άγνοια, απειρία, ασχετοσύνη

A: ειδημοσύνη, πείρα, γνώση

π.χ. Η αδαημοσύνη μερικών ανθρώπων έφερε την Ελλάδα σε τέτοια κατάσταση.

Αδαής : αυτός που δεν έχει γνώσεις ή πείρα σχετικά με κάτι.

Σ: ανίδεος, άπειρος, αμαθής, ανήξερος

A: έμπειρος, γνώστης

π.χ. Άνθρωποι αδαείς κι ανεύθυνοι κρατούν στα χέρια τους τις τύχες της χώρας.

Αδαμάντινος: χαρακτηρίζουμε κάτι που έχει την καθαρότητα και την αντοχή του διαμαντιού (μτφ. χρησιμοποιείται για το υψηλό ήθος κάποιου)

Σ: ακέραιος, αδέκαστος, αδιάφθορος

A: εύθραυστος

π.χ. Το ιδανικό θα ήταν οι χώρες να κυβερνιούνταν από πολιτικούς με αδαμάντινο χαρακτήρα.

Αδάμαστος: α. για ζώο που δε δαμάστηκε ή που δε δαμάζεται εύκολα β. για άνθρωπο πολύ γενναίο που καμιά ανθρώπινη ή φυσική δύναμη δεν μπορεί να τον καταβάλει, να τον νικήσει.

Σ: άγριος, ανημέρωτος, ατίθασος, ακατάβλητος

A: ήμερος, πράος, συμβιβαστικός

π.χ. Το αδάμαστο πλήθος επιτέθηκε στους βουλευτές εξαιτίας των σκληρών οικονομικών μέτρων.

Αδαμιαίος: κάποιος που είναι ολόγυμνος, όπως ο πρωτόπλαστος Αδάμ.

Σ: γυμνός, γδυτός

A: ντυμένος

π.χ. Στην αρχαία Ελλάδα στους ολυμπιακούς αγώνες δεν επιτρεπόταν η είσοδος των γυναικών διότι οι αθλητές αγωνίζονταν με αδαμιαία περιβολή.

Αδαπάνητος: αυτός που δεν επιφέρει δαπάνη, αυτός που δεν ξοδεύτηκε

Σ: αζόδευτος

A: ξοδεμένος

π.χ. Πολλά κονδύλια για την παιδεία παραμένουν αδαπάνητα.

Αδείλιαστος: αυτός που δεν φοβάται

Σ: γενναίος

A: δειλός, φοβητσιάρης

π.χ. Πολλοί είναι οι άνθρωποι οι οποίοι είναι αδείλιαστοι να εκφράσουν την γνώμη τους.

Αδέκαστος: αυτός που δεν εξαγοράζεται, δεν δωροδοκείται

Σ: αμερόληπτος, δίκαιος, ακέραιος, αδωροδόκητος

A: διεφθαρμένος

π.χ. Στον έλεγχο του αεροδρομίου οι ελεγκτές είναι αδέκαστοι.

Αδέξιος: αυτός που δεν είναι επιδέξιος, δεν τα καταφέρνει καλά σε κάτι

Σ: ατσούμπαλος, ατζαμής

A: επιδέξιος, καπάτσος

π.χ. Ο φίλος μου ο Κώστας είναι πολύ αδέξιος στην συμπεριφορά του.

Αδέσμευτος: μη δεσμευμένος

Σ: ελεύθερος, ανεξάρτητος

A: δεσμευμένος

π.χ. Ο λόγος του είναι αδέσμευτος από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα.

Αδημονία: ανήσυχη προσμονή

Σ: προσμονή, ανυπομονησία

A: αναισθησία

π.χ. Περίμενα με αδημονία τα αποτελέσματα των ιατρικών μου εξετάσεων.

Αδήριτος: αυτός που δεν μπορεί να αγνοηθεί, να παραμεριστεί

Σ: ακαταμάχητος, ακατανίκητος, επιτακτικός, αναπόδραστος, αναπώτερος, άφευκτος, υποχρεωτικός

A:

π.χ. Είναι αδήριτη ανάγκη να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της ανεργίας.

Αδηφάγος: αυτός που δεν χορταίνει με τίποτα

Σ: πλεονέκτης, αχόρταγος, άπληστος

A: ολιγαρκής, λιτοδίαιτος

π.χ. Το αδηφάγο καπιταλιστικό σύστημα ευνοεί την αύξηση των κερδών του κεφαλαίου.

Αδιάβλητος: αυτός που δεν μπορεί να διαβληθεί, να κατηγορηθεί

Σ: έντιμος, αδιάφθορος, ανεπίληπτος

A: διαβλητός, ύποπτος

π.χ. Οι πανελλήνιες εξετάσεις είναι αδιάβλητες.

Αδιάβρωτος: αυτός που δεν κινδυνεύει να πάθει διάβρωση/ (μτφ.) δεν κινδυνεύει να αλλοιωθεί ηθικά

Σ: αναλλοίωτος

A: διαβρωμένος

π.χ. Το αλουμίνιο είναι αδιάβρωτο μέταλλο./(μτφ.) Οι άνθρωποι με ισχυρά ηθικά ερείσματα δεν υποκύπτουν σε εκβιασμούς, αλλά παραμένουν αδιάβρωτοι και πιστοί στις αξίες τους.

Αδιάκοπος: αυτός που δεν σταματά ποτέ

Σ: διαρκής, συνεχής, ακατάπαυστος

A: διακεκομμένος

π.χ. Μόνο η αδιάκοπη προσπάθεια και η επιμονή στο στόχο οδηγεί σίγουρα στην επιτυχία.

Αδιάλειπτος: ο συντελούμενος χωρίς διακοπή

Σ: ακατάπαυστος, αδιάκοπος, συνεχής, διαρκής

A: διακεκομμένος

π.χ. Προσπαθούσε αδιάλειπτα να περάσει στο πανεπιστήμιο.

Αδιάλλακτος: αυτός που δεν δέχεται συμβιβασμό

Σ: άκαμπτος, ανυποχώρητος, ανένδοτος, ασυμβίβαστος

A: διαλλακτικός, μετριοπαθής

π.χ. Φάνηκε αδιάλλακτος στη συνάντηση με τους μετόχους σε θέματα που αφορούσαν την αμοιβή του.

Αδιαλλαξία: η έλλειψη διάθεσης για συμβιβασμό

Σ: ακαμψία

A: διαλλακτικότητα, υποχωρητικότητα

π.χ. Κατηγόρησε το συνομιλητή του για αδιαλλαξία, μιας και εκείνος δεν υποχώρησε σε τίποτα.

Αδιαμφισβήτητος: αυτός που δεν μπορεί να διαμφισβητηθεί

Σ: αδιαφιλονίκητος, βέβαιος

A: αμφισβητήσιμος

π.χ. Το γεγονός ήταν αδιαμφισβήτητο μιας και υπήρχαν ακλόνητα στοιχεία.

Αδιανόητος: αυτός που δεν μπορεί να τον συλλάβει η λογική

Σ: ανήκουστος, ακατανόητος

A: ευνόητος, κατανοητός

π.χ. Τους φάνηκε αδιανόητη η στάση του πολιτικού σε ένα τόσο σοβαρό ζήτημα.

Αδιάπτωτος: αυτός που δεν έχει μεταπτώσεις και εκδηλώνεται με την ίδια ένταση

Σ: σταθερός, αμείωτος

A: διακεκομμένος, ασταθής

π.χ. Το ενδιαφέρον του για το σεμινάριο παρέμεινε αδιάπτωτο καθ' όλη τη διάρκειά του.

Αδιασάλευτος: αυτός που δεν μπορεί να διαταραχτεί

Σ: ακλόνητος, σταθερός

A: ασταθής

π.χ. Σκοπός μας είναι η αδιασάλευτη κοινωνική γαλήνη.

Αδιασάφητος: αυτός που δεν διευκρινίστηκε, δεν διασαφήθηκε.

Σ: αδιευκρίνιστος, συγκεχυμένος

A: σαφής, ξεκαθαρισμένος

π.χ. Έχουμε ξεκαθαρίσει τα πιο πολλά θέματα, δύο - τρία σημεία μόνο παραμένουν αδιασάφητα.

Αδιάσειστος : α) αυτός που δεν σείεται, δεν κλονίζεται, β) αυτός που δεν αφήνει περιθώρια αμφισβήτησεως.

Σ: ακλόνητος, αδιαμφισβήτητος

A: αμφίβολος, αβέβαιος

π.χ. Υπάρχουν στη διάθεση της αστυνομίας αδιάσειστα στοιχεία για την αθωότητά του.

Αδιαφάνεια: η έλλειψη διαφάνειας, η ύπαρξη παράνομων ή δόλιων διαδικασιών.

Σ: θολούρα, θαμπάδα

A: διαφάνεια, διαύγεια

π.χ. Στη σύγχρονη εποχή η αδιαφάνεια στην πολιτική είναι μεγάλη, οπότε οι πολίτες αδυνατούν να ελέγξουν τους μηχανισμούς λειτουργίας της.

Αδιάφθορος: αυτός που δεν διαφθείρεται.

Σ: έντιμος, αδέκατος

Α: διεφθαρμένος, εξαγοράσιμος

π.χ. Ένας δικαστής πρέπει από κάθε άποψη να είναι αδιάφθορος.

Αδιαφιλονίκητος: αυτός που δεν αμφισβητείται από κανέναν.

Σ: αδιαμφισβήτητος, αναντίρρητος

Α: διαφιλονικούμενος, αμφισβητήσιμος

π.χ. Είναι ομολογουμένως αδιαφιλονίκητο φαβορί.

Αδιαφόρετος: αυτός που δεν προκαλεί ενδιαφέρον ή δεν έχει σημασία

Σ: ασήμαντος, τετριμμένος

Α: ενδιαφέρων, σημαντικός

π.χ. Πρόσωπα που παρουσιάζονται στην σημερινή τηλεόραση αποτελούν αδιαφόρετα πρότυπα- είδωλα.

Αδιαφώτιστος: αυτός που δεν έχει λάβει γνώση σχετικά με διάφορα ζητήματα

Σ: απληροφόρητος, ανενημέρωτος

Α: διαφωτισμένος, ενημερωμένος

π.χ. Μέχρι να μάθουμε περισσότερα, το σημείο αυτό θα μείνει αδιαφώτιστο.

Αδιάψευστος: αυτός που δεν μπορεί να διαψευστεί

Σ: αδιαμφισβήτητος, αναμφίβολος

Α: αμφισβητήσιμος, αμφίβολος

π.χ. Υπάρχουν αδιάψευστα τεκμήρια για την αθωότητά του.

Αδιευθέτητος: αυτός που δεν έχει διευθετηθεί (διευκρινιστεί)

Σ: αδιευκρίνιστος, αδιασάφητος

Α: σαφής, ξεκαθαρισμένος

π.χ. Η ύλη για το διαγώνισμα ήταν αδιευθέτητη μιας και δεν ξέραμε τι να διαβάσουμε

Αδιευκρίνιστος: αυτός που δεν έχει διευκρινιστεί

Σ: α ξεκαθάριστος, συγκεχυμένος

Α: σαφής, προσδιορισμένος

π.χ. Το θέμα της έκθεσης ήταν αδιευκρίνιστο, αφού δεν δόθηκαν λεπτομερείς εξηγήσεις από τον καθηγητή.

Αδιήθητος: αυτός που δεν έχει φιλτραριστεί, που δεν έχει διυλιστεί

Σ: αφιλτράριστος, αδιύλιστος

Α: φιλτραρισμένος, διυλισμένος

π.χ. αδιήθητες ουσίες/ αδιήθητες σκέψεις

Αδικαίωτος: αυτός που δεν έχει δικαιωθεί, που δεν έχει βρει το δίκιο του

Α: δικαιωμένος

π.χ. Ο μακροχρόνιος απελευθερωτικός αγώνας τους έχει μείνει αδικαίωτος.

Αδικοπραγία: παράνομη πράξη η οποία προκαλεί ζημιά στα έννομα αγαθά άλλου προσώπου και υποχρεώνει τον πράττοντα σε αποζημίωση

Σ: παρανομία

Α:

π.χ. Οι αδικοπραγίες διώκονται ποινικά.

Αδιόρατος: αυτός που διακρίνεται αμυδρά, που μόλις φαίνεται

Σ: δυσδιάκριτος

Α: ευδιάκριτος

π.χ. αδιόρατο νεύμα/ χαμόγελο/ ειρωνεία

Αδιύλιστος: αυτός που δεν έχει φιλτραριστεί

Σ: αφιλτράριστος

Α: φιλτραρισμένος

π.χ. αδιύλιστες ουσίες

Αδογμάτιστος: αυτός που δεν δογματίζει, που δεν είναι δογματικός

Σ: ελεύθερος στο πνεύμα

Α: δογματικός

π.χ. Σκέψεις ελεύθερες και αδογμάτιστες.

Η πολιτική που ασκείται σε κάθε χώρα πρέπει να είναι αδογμάτιστη και να υπηρετεί το κοινό καλό.

Αδόκητος: ο μη αναμενόμενος, απροσδόκητος

Σ: ξαφνικός, αναπάντεχος

Α: αναμενόμενος

π.χ. Ο θάνατός του ήταν εντελώς αδόκητος, αφού έσφυζε από ζωή.

Αδολίευτος: αυτός που δεν έχει, δεν κρύβει δόλο

Σ: άδολος, αγνός, γνήσιος, ανόθευτος

Α: δόλιος

π.χ. Οι ενέργειές του είναι αδολίευτες και ανιδιοτελείς.

Αδόνητος: αυτός που δεν δονείται

Σ: ακλόνητος, άσειστος

Α: κλονισμένος

π.χ. Η μαρτυρία του αυτόπτη μάρτυρα ενδυναμώνεται από αδόνητα στοιχεία. (μτφ.) αδόνητη καρδιά

Αδράνεια: η κατάσταση εκείνου που δεν ενεργεί ή δε δραστηριοποιείται, η ανικανότητα ή η έλλειψη διάθεσης για δράση, ενέργεια.

Σ: απραξία

Α: δραστηριότητα, ενεργητικότητα

π.χ. Η απόγνωση τον έριξε σε πλήρη αδράνεια.

Η κυβέρνηση πρέπει να εγκαταλείψει την πολιτική της αδράνειας και να αντιδράσει δυναμικά.

Αδρανών: δεν κινούμαι, δεν μπορώ ή δεν έχω διάθεση να ενεργήσω

Σ: λιμνάζω, τεμπελιάζω

Α: κινούμαι, ενεργοποιούμαι, κινητοποιούμαι

π.χ. Ενώ συνεχιζόταν η φωτιά στο κτήριο, οι άνθρωποι απ' έξω αδρανούσαν.

Αδρομερής: αυτός που περιγράφεται σε γενικές γραμμές
Σ: γενικός, περιληπτικός, συνολικός
Α: λεπτομερής, εξονυχιστικός
π.χ. Στις περιλήψεις πρέπει να αποδίδεται αδρομερώς το νόημα του κειμένου.

Αδρομισθία: παχυλός μισθός, μεγάλη αμοιβή
Σ:
Α: πενιχρή αμοιβή
π.χ. Πολλοί δημόσιοι υπάλληλοι κατηγορούνται ότι με την αδρομισθία τους συνέβαλαν στη διόγκωση του δημόσιου χρέους.

Αδρός: χοντρός, πυκνός στην κατασκευή ή στην διάπλασή του
Σ: ευμεγέθης, μεστός, πλουσιοπάροχος
Α: λεπτός
π.χ. Έχει αδρά χαρακτηριστικά και έτσι η φυσιογνωμία του δεν ξεχνιέται εύκολα.
(μτφ.) Οι δημοφιλείς ηθοποιοί πληρώνονται αδρά.

Αδυσώπητος: αυτός που δεν κάνει καμία απολύτως υποχώρηση
Σ: ανελέητος, άκαμπτος, σκληρός, απηνής, αμείλικτος
Α: διαλλακτικός, ήπιος, επιεικής
π.χ. Τα μέτρα που παίρνει η κυβέρνηση είναι σκληρά και αδυσώπητα για τα λαό.

Αδωροδόκητος: αυτός που δεν δωροδοκείται, δεν εξαγοράζεται
Σ: αδέκαστος
Α: εξαγοράσιμος
π.χ. Οι δημόσιοι λειτουργοί επιβάλλεται να είναι αδωροδόκτοι.

Αέναος: είναι κάτι που γίνεται πάντα, διαρκώς και για πάντα
Σ: συνεχής, αδιάκοπος, αιώνιος, παντοτινός
Α: παροδικός,
π.χ. Η κίνηση της γης είναι αέναη, δεν σταματάει ποτέ.

Άεργος: αυτός που δεν εργάζεται από οκνηρία
Σ: αργόσχολος
Α: δραστήριος
π.χ. Δεν του άρεσε να παραμένει άεργος, ήθελε συνέχεια να ασχολείται με κάτι.

Αεροβάμων: αυτός που βρίσκεται εκτός πραγματικότητας
Σ: ονειροπόλος, φαντασιοκόπος
Α: προσγειωμένος, ρεαλιστής
π.χ. Οι έφηβοι είναι αιθεροβάμονες, γιατί αρνούνται να συμβιβαστούν με την πραγματικότητα και κυνηγούν τα όνειρά τους, ακόμα κι αν όλοι τους λένε ότι είναι στον κόσμο τους.

Αήθης: αυτός που δεν ταιριάζει στο καλό ήθος
Σ: ανάρμοστος, απρεπής, ανήθικος
Α: προσήκων, αξιοπρεπής, ηθικός
π.χ. Η συμπεριφορά του πολιτικού χαρακτηρίστηκε αηθέστατη και προκάλεσε τη δυσαρέσκεια των πολιτών.

Αθάρρευτος: αυτός που δεν έχει θάρρος
Σ: άτολμος, συνεσταλμένος, διστακτικός
Α: θαρραλέος, τολμηρός
π.χ. Ήταν αθάρρευτος στο πρώτο ραντεβού του.

Αθέλητος: για ενέργεια ή αποτέλεσμα που γίνεται χωρίς την θέληση ή την πρόθεση
Σ: ακούσιος
Α: ηθελημένος, εκούσιος
απρόθυμος.
π.χ. Μπλέχτηκε σε αυτή την υπόθεση αθέλητα (παρά τη θέληση του).

Αθέμιτος: ο μη νόμιμος, ο ανεπίτρεπτος
Σ: άνομος, παράνομος
Α: θεμιτός, νόμιμος, επιτρεπτός
π.χ. Χρησιμοποιεί αθέμιτα μέσα για να επιβιώσει.

Αθέτηση: το να παραβιάζει κανείς υπόσχεση ή συμφωνία
Σ: παραβίαση, παράβαση, καταπάτηση
Α: τήρηση
π.χ. Εκείνος θα ζητούσε το χέρι της κοπέλας του, αλλά αθέτησε τον λόγο του.

Άθλιος: αυτός που βρίσκεται σε εξαιρετικά κακή κατάσταση και προκαλεί λύπηση, οίκτο
Σ: αχρείος, εξαθλιωμένος, δυστυχισμένος
Α:
π.χ. Στο στρατόπεδο ΚΑΠΟΤΑ ήταν άθλιες οι συνθήκες διαβίωσης.

Αθρόος: αυτός που εμφανίζεται σε μεγάλη ποσότητα.
Σ: πολύς, άφθονος, ομαδικός
Α: λίγος, περιορισμένος
π.χ. Στο θέατρο υπήρχε αθρόα προσέλευση κοινού.

Αθυμία: η έλλειψη καλής διάθεσης, κακή ψυχική διάθεση
Σ: ακεφιά, κακοκεφιά
Α: ευθυμία
π.χ. Η συννεφιά μου προκαλεί αθυμία.

Άθυρμα: ό,τι προσφέρεται για παιχνίδι, (μτφ.) άβουλος άνθρωπος που γίνεται υποχείριο των άλλων
Σ: παιχνίδι
Α:
π.χ. Ο λαός έγινε άθυρμα των δημαγωγών.

Αθυροστομία: η χρησιμοποίηση απρεπών εκφράσεων, απρεπής φλυαρία
Σ: βωμολοχία, αυθάδεια
Α:
π.χ. Η αθυροστομία του και η αγένειά του τον κάνουν ανεπιθύμητο στις παρέες.

Αθώρητος: αυτός που δεν φαίνεται
Σ: αθέατος, αφανής
Α: περίοπτος, ακριβοθώρητος
π.χ. Το νησί παραμένει αθώρητο εξαιτίας της καταχνιάς.

Αιγίδα: η υποστήριξη ή η προστασία κάποιου

Σ: ασπίδα, προστασία

Α:

π.χ. Οι εκδηλώσεις γίνονται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού.

Αιδημοσύνη: η ιδιότητα ανθρώπου που συμπεριφέρεται με σεμνότητα

Σ: αιδώς, ντροπή, σεμνότητα

Α: αναίδεια

π.χ. Ύστερα από την απρεπή συμπεριφορά του συνέχισε να μιλάει προκλητικά χωρίς ίχνος αιδημοσύνης.

Αιμοδιψής: αυτός που ικανοποιείται από την πρόκληση αιματοχυσίας

Σ: αιμοβόρος, απάνθρωπος

Α:

π.χ. Εκείνος ήταν ένας αιμοδιψής τύραννος.

Αιμοσταγής: αυτός που αποστάζει αίμα

Σ: αιμοδιψής, αιμοβόρος

Α:

π.χ. Αιμοσταγείς τύραννοι αυτοαποκαλούνται προστάτες και σωτήρες των λαών.

Αινέσιμος: αυτός που αξίζει έπαινο

Σ: επαινέσιμος, βραβεύσιμος

Α:

π.χ. Η διδακτορική διατριβή του απέσπασε τα συγχαρητήρια όλης της ακαδημαϊκής κοινότητας, ήταν αινέσιμη.

Αιρετός: αυτός που επιλέγεται, αυτός που αναδεικνύεται με ψηφοφορία

Σ: εκλόγιμος, εκλέξιμος

Α: διορισμένος

π.χ. Δεν υπάρχει όριο ηλικίας που να απαγορεύει στον πολίτη να είναι αιρετός στο βουλευτικό αξίωμα. αιρετοί άρχοντες

Αίσιος: αυτός που συμβάλλει σε μια θετική κατάληξη

Σ: ευνοϊκός, καλότυχος

Α: δυσσίωνος

π.χ. Η ταινία που παρακολουθήσαμε την προηγούμενη εβδομάδα είχε αίσιο τέλος.

Αισχροκέρδεια: η επίτευξη υπερβολικού κέρδους με διάφορους τρόπους

Σ: κερδοσκοπία

Α: κερδοφορία

π.χ. Πολλοί έμποροι μετέρχονται την αισχροκέρδεια, προκειμένου να πολλαπλασιάσουν τα κέρδη τους.

Αιτίαση: η κατηγορία

Σ: επίκριση, κατηγορία, μομφή

Α:

π.χ. Διατυπώνονται πολλές αιτιάσεις εις βάρος των δημοσιογράφων.

Ακαθάριστος: αυτός που δεν έχει καθαριστεί από

βρωμιές ή περιττά μέρη

Σ: βρόμικος, λερωμένος

Α: καθαρός, περιποιημένος

π.χ. Το ακαθάριστο ημερομίσθιο είναι 22 ευρώ. (μτφ: δηλ. δεν έχει καθαριστεί από τις κρατήσεις)

Ακαθόριστος: αυτός που δεν καθορίστηκε

Σ: συγκεχυμένος, ασαφής, απροσδιόριστος

Α: καθορισμένος, ευδιάκριτος, προσδιορισμένος

π.χ. Είναι ακαθόριστο πότε θα πάει πολυήμερη εκδρομή η 2α Λυκείου.

Άκαιρος: ο συντελούμενος σε ακατάλληλο χρόνο

Σ: ανεπίκαιρος

Α: επίκαιρος, έγκαιρος

π.χ. Η επέμβαση της αστυνομίας την στιγμή της διακίνησης των ναρκωτικών ουσιών ήταν άκαιρη, με αποτέλεσμα να υπάρξουν θύματα.

Άκαμπτος: αυτός που δεν κάμπτεται, δεν λυγίζει/ μτφ. αυτός που δεν υποχωρεί

Σ: αλύγιστος, (μτφ) ανένδοτος, αδιάλλακτος, αμετάπειστος

Α: εύκαμπτος, (μτφ) υποχωρητικός, διαλλακτικός

π.χ. Οι τίτλοι τέλους σε αυτήν την μακροχρόνια φιλία γράφτηκαν από την άκαμπτη στάση του Γιώργου.

Άκαρπος: αυτός που δεν αποδίδει καρπούς

Σ: άγονος, στείρος, ατελέσφορος

Α: καρποφόρος, γόνιμος

π.χ. Οι μακροχρόνιες έρευνες της αστυνομίας για την σύλληψη του δολοφόνου απέβησαν άκαρπες.

Ακατάληπτος: αυτός που δεν κατανοείται

Σ: δυσνόητος, ακαταλαβίστικος, ακατανόητος

Α: καταληπτικός, κατανοητός

π.χ. Ο ακατάληπτος και ξύλινος χαρακτηρίζει τα τελευταία χρόνια την ομιλία των πολιτικών.

Ακατάλυτος: αυτός που δεν μπορεί να καταστραφεί, να καταλυθεί

Σ: άφθαρτος, ακατάργητος, στέρεος

Α: σαθρός, σάπιος

π.χ. Το άσυλο του πανεπιστημίου είναι ακατάλυτο.

Ακατάπαυστος: αυτός που δεν παύει, δεν σταματάει

Σ: ασταμάτητος, αδιάκοπος, συνεχής, αδιάλειπτος

Α: διακεκομμένος, ασυνεχής

π.χ. Η ακατάπαυστη φλυαρία του μας κούρασε όλους.

Ακαταπόνητος: αυτός που δεν κουράζεται

Σ: ακάματος, ακούραστος, ακατάβλητος

Α: ευκατάβλητος, ευκαταπόνητος

π.χ. Οι ήρωες του 1821 ήταν ακαταπόνητοι μαχητές.

Ακαταρτισία: το να είναι κάποιος ελλιπώς καταρτισμένος, δηλ. να μην έχει μόρφωση και συγκρότηση

Σ: αμάθεια, απαιδευσία

Α: κατάρτιση, συγκρότηση

π.χ. Το μεγαλύτερο ποσοστό της νεολαίας χαρακτηρίζεται από ακαταρτισία.

Ακατατόπιστος: αυτός που δεν τον έχει κατατοπίσει/ προσανατολίσει κανένας

Σ: απληροφόρητος, ανενημέρωτος, απροσανατόλιστος

Α: κατατοπισμένος, πληροφορημένος

π.χ. Οι μαθητές της Γ' Λυκείου πολλές φορές είναι ακατατόπιστοι για το περιεχόμενο των σπουδών και την επαγγελματική πορεία, που τους προσφέρουν οι σχολές που δηλώνουν.

Ακέραιος: αυτός που δεν μεταβάλλεται, που παραμένει σταθερός

Σ: αδέκαστος, σταθερός, αδιάφθορος, αγνός, καθαρός, τίμιος

Α: μεταβαλλόμενος, ασταθής, άτιμος, διεφθαρμένος

π.χ. Ως ακέραιος χαρακτήρας αρνήθηκε την εξαγορά της σιωπής του.

Ακηδής: αυτός που δεν δείχνει κάποιο ενδιαφέρον, δεν έχει φροντίδες, αμελεί για όλα

Σ: αδιάφορος, αμελής, αμέριμνος

Α: ενδιαφερόμενος

π.χ. Είναι τόσο αδιάφορος για όλα, που οι φίλοι του τον φωνάζουν ακηδή.

Ακηδία : αθυμία και ανορεξία που καταλαμβάνει τον άνθρωπο, καθιστώντας τον απρόθυμο, αμελή και αδιάφορο για κάθε πνευματικό έργο

Σ: αμέλεια, παραμέληση, ολιγωρία

Α: ενδιαφέρον

π.χ.: Αρνείται να κάνει οτιδήποτε, η ακηδία του έχει ξεπεράσει τα όρια.

Ακηλίδωτος: αυτός που δεν έχει ούτε μία ηθική κηλίδα

Σ: καθαρός, άμεμπτος, άψογος, ηθικός

Α: κηλιδωμένος, μεμπτός, άτιμος

π.χ.: Δεν έχει εξαγοραστεί ούτε μια φορά, ώστε να φημίζεται για τον ακηλίδωτο χαρακτήρα του.

Ακίβδηλος: 1. αυτός που δεν έχει παραχαραχθεί (για νόμισμα) 2. τίμιος, άδολος (για χαρακτήρα) /(μεταφορική έννοια).

Σ: γνήσιος, ανόθευτος, αληθινός, άδολος

Α: ψεύτικος, πλαστός, κάλπικος, κίβδηλος

π.χ. Υπηρετεί πάντα ακίβδηλα ιδανικά.

Ακλεής: αυτός που δεν έχει δόξα και φήμη

Σ: άσημος, άδοξος

Α: ένδοξος, φημισμένος, ευκλής, περικλής

π.χ. Μετά το τέλος της μάχης και οι δυο πολεμιστές ήταν ακλεείς.

Ακλυδώνιστος: αυτός που παραμένει σταθερός και ανεπηρέαστος από ταρακουνήματα

Σ: ακλόνητος, αδιάσειστος /(μτφ.) ψύχραιμος, ατάραχος

Α: ασταθής, μεταβλητός

π.χ. Παραμένει ακλυδώνιστος στις θέσεις του παρά τις πιέσεις που δέχεται.

Ακμάζω: βρίσκομαι σε πλήρη ανάπτυξη των πνευματικών μου δυνάμεων, παράγω τα καλύτερα έργα μου/ βρίσκομαι στο κορύφωμα της ανάπτυξης, της δραστηριότητας, της αποδοτικότητας μου

Σ: ανθώ, βρίσκομαι στο ζενίθ

Α: φθίνω, παρακμάζω

π.χ. «Η Αθήνα άκμασε κατά τον 5^ο π.Χ. αιώνα».

Άκοπος: αυτός που αποκτάται δίχως κόπο, ή δεν απαιτεί, δεν προκαλεί κόπο

Σ: ξεκούραστος, άνετος, εύκολος

Α: κουραστικός, κοπιαστικός, επαχθής

π.χ. Εκείνος κερδίζει χρήματα μέσω μίας άκοπης εργασίας ιδιωτικού υπαλλήλου.

Ακόρεστος:

α. Για το αίσθημα της πείνας ή της δίψας που δεν μπορεί να κορεστεί, να ικανοποιηθεί. β. Για το συναίσθημα ή για ψυχική ανάγκη πολύ έντονη, που δεν μπορεί να την ικανοποιήσει κανείς με κανέναν τρόπο.

Σ: αχόρταγος, άπληστος

Α: κορεσμένος, μπουχτισμένος

π.χ. Ακόρεστο πάθος, ακόρεστη δίψα.

Ακοσμία: α. η έλλειψη κοσμιότητας/ β. ακαταστασία

Σ: α. απρέπεια, ασχημοσύνη

Α: β. ευπρέπεια, κοσμιότητα / β. τάξη

π.χ. Η συμπεριφορά του ήταν άκρως άκοσμη.

Ακούσιος: αυτός που γίνεται παρά τη θέληση κάποιου.

Σ: αναγκαστικός, αθέλητος

Α: εκούσιος, εσκεμμένος, σκόπιμος

π.χ. ακούσιο φάουλ.

Ακράδαντος: ακλόνητος, αμετακίνητος.

Σ: σταθερός, αδιάσειστος, ασάλευτος

Α: ασταθής

π.χ. Πιστεύει ακράδαντα ότι διάλεξε τον καλύτερο τρόπο.

π.χ. ακράδαντη πίστη

Ακραιφνής: ακέραιος, καθαρός, ανόθευτος, ειλικρινής, πραγματικός.

Σ: άδολος, αληθινός

Α: ανάμεικτος, νοθευμένος

π.χ. Ο δικηγόρος έδειχνε σίγουρος και ακραιφνής μπροστά στον εισαγγελέα γεγονός που έφερε την αθώωση του πελάτη του.

Άκρατος: ανόθευτος, καθαρός, αγνός, ατόφιος, ακραιφνής, ειλικρινής.

Σ: αγνός, άδολος, γνήσιος, αμιγής

Α: ψεύτικος, νοθευμένος

π.χ. Ο άκρατος χρυσός που βρέθηκε σε ένα ναυάγιο στον Ειρηνικό Ωκεανό χρονολογείται τον 18^ο αιώνα.

μτφ: άκρατη ελευθερία (χωρίς όρια)

Ακριβομίλητος: αυτός που λέει λίγα λόγια.

Σ: ολιγόλογος, λακωνικός

Α: πολυλογάς, φλύαρος

π.χ. Ο λόγος που τον κατέστησε αγαπητό και έμπιστο είναι η συνήθεια του να είναι ακριβομύλητος.

Ακριμάτιστος: αυτός που δεν έχει αμαρτίες/δεν κριμάτισε.

Σ: αναμάρτητος, αθώος

Α: αμαρτωλός, ένοχος

π.χ. Οι γονείς του αποφάσισαν ότι είναι ακριμάτιστος και έτσι τον απάλλαξαν από την τιμωρία.

Ακρισία: έλλειψη κρίσης, αδυναμία για σωστή κρίση

Σ: επιπολαιότητα, ελαφρομυαλία

Α: σύνεση, κριτική σκέψη

π.χ. Η ακρισία του τον κατέστησε έρμαιο στα χέρια των φίλων του.

Ακριτομυθία:

α. το να μιλά κάποιος άκριτα και απερίσκεπτα, αποκαλύπτοντας έτσι ένα μυστικό. **β.** λόγος άκριτος και απερίσκεπτος που αποκαλύπτει κάτι κρυφό.

Σ: ακριτοέπεια, ακριτολογία

Α: εχεμύθεια

π.χ. Πολλά μυστικά των υπηρεσιών διαρρέουν από ακριτομυθία κάποιων επιπόλαιων υπαλλήλων.

Αλαζόνας: ο ακατάδεχτος, ο υπερόπτης, ο φαντασμένος.

Σ: εγωιστής, καυχησιάρης, επηρμένος, υπερόπτης

Α: σεμνός, ταπεινόφρονας

π.χ. Είναι τόσο αλαζόνας που φαίνεται ακόμα και στο απαξιωτικό ύφος με το οποίο κοιτάζει τους συνομιλητές του.

Αλάθευτος: αυτός που δεν κάνει λάθη, ο απόλυτα σωστός.

Σ: αλάνθαστος, άσφαλτος

Α: εσφαλμένος, μεμπτός

π.χ. Κανένας άνθρωπος δεν είναι αλάθευτος, όλοι κάνουνε κάποια λάθη στη ζωή μας.

Αλγεινός: αυτός που προξενεί πόνο, λύπη και κακή εντύπωση.

Σ: επώδυνος, οδυνηρός, δυσάρεστος

Α: ευχάριστος, χαρούμενος

π.χ. Γενικά, η όλη συμπεριφορά του μου δημιουργήσε αλγεινή εντύπωση.

Άληστος: κάτι που παραμένει αξέχαστο στην μνήμη μας.

Σ: αλησμόνητος, αείμνηστος

Α: λησμονημένος

π.χ. Οι εθνικοί ήρωες πρέπει να είναι αλήστου μνήμης παραδείγματα για τον λαό.

Αλληλεγγύη: η σχέση αμοιβαίας ηθικής ή υλικής υποστήριξης.

Σ: συμπαράσταση

Α: αδιαφορία, ολιγωρία

π.χ. Εκφράζουν την αλληλεγγύη τους στους αγωνιστές της ελευθερίας.

Αλλοτρίωση: **α.** Η απώλεια ουσιαστικών χαρακτηριστικών και η αλλαγή σε κάτι άλλο ξένο προς το αρχικό. **β.** Η ψυχική αποξένωση κάποιου από το περιβάλλον του ή τον ίδιο του τον εαυτό.

Σ: αλλοίωση, αποξένωση

Α:

π.χ. Ο καταναλωτισμός φανερώνει την αλλοτρίωση του σύγχρονου ανθρώπου.

Αλόγιστος: αυτός που γίνεται χωρίς μέτρο.

Σ: παράλογος, απερίσκεπτος

Α: λογικός, μετρημένος

π.χ. Η αλόγιστη καταστροφή των δασών.

Αλτρουισμός: η ανιδιοτελής μέριμνα (ανυστερόβουλη φροντίδα) για τους άλλους.

Σ: φιλαλληλία, φιλανθρωπία

Α: ατομικισμός

π.χ. Η συνδρομή του αλτρουισμού στην επίλυση των σύγχρονων κοινωνικών προβλημάτων είναι καθοριστικής σημασίας.

Αλυσιτελής: αυτός που δεν αποφέρει όφελος.

Σ: ανώφελος

Α: λυσιτελής, επωφελής

π.χ. Η προσπάθεια του απέβη αλυσιτελής.

Αλώβητος: αυτός που δεν έχει πάθει φυσική ή ηθική ζημιά

Σ: σώος, ακέραιος, αβλαβής, απείραχτος

Α: πληγωμένος, τραυματισμένος

π.χ. Ήταν ο μοναδικός επιβάτης του λεωφορείου που ανασύρθηκε από τα συντρίμια αλώβητος.

Αμαθής: αυτός που χαρακτηρίζεται από έλλειψη γνώσεων

Σ: απαίδευτος, αμόρφωτος, αδίδακτος

Α: γνωστικός, μορφωμένος

π.χ. Ο αμαθής άνθρωπος γίνεται εύκολα έρμαιο καταστάσεων και εκμετάλλευσης.

Αμάλαμα: **α)** κράμα υδραργύρου με άλλο μέταλλο

β) (μτφ.) ανακάτεμα ανόμοιων στοιχείων, πραγμάτων ή προσώπων (συνήθως) θετικά χαρακτηρισμένων

Σ: κράμα

Α:

π.χ. α) Η χρήση αμαλαμάτων στην οδοντιατρική μπορεί να είναι τοξική.

β) Ο πατέρας σου ήταν ένα αμάλαμα τιμιότητας και αξιοπρέπειας.

Αμαυρώνω: μειώνω, λιγοστεύω ή εξαφανίζω την καλή φήμη ή τη δόξα κάποιου

Σ: σπιλώνω, (εξ-)ευτελίζω

Α: εξυμνώ, εκθειάζω

π.χ. Με τις πράξεις του αμαυρώνει το όνομα της οικογένειάς του.

Αμβλύνους: αυτός που χαρακτηρίζεται από ασθενή κρίση και αντίληψη

Σ: βραδύνους, αργόστροφος

Α: οζύνους, εύστροφος

π.χ. Μην παρεξηγείς τη συμπεριφορά του, είναι αμβλύνους.

Αμεθόδευτος: αυτός που δεν έγινε με μέθοδο

Σ: απρογραμματίστος, ανοργάνωτος

Α: προγραμματισμένος, μεθοδευμένος

π.χ. Οι ενέργειες του ήταν αμεθόδευτες και γι' αυτό απέτυχε στην προσπάθειά του.

Αμείλικτος: αυτός που δεν έχει οίκτο, που δεν μαλακώνει η καρδιά του

Σ: αυστηρός, ανελέητος, σκληρός

Α: επιεικής, ελεήμονας

π.χ. Η αμείλικτη συμπεριφορά δεν δίνει την ευκαιρία στους άλλους να δουν το λάθος τους.

Αμείωτος: αυτός που δεν μειώθηκε ή δεν μπορεί να μειωθεί

Σ: ακέραιος, αδιάκοπος, συνεχής, (μτφ. αταπείνωτος, ανεπισκίαστος)

Α: διακοπτόμενος, ασυνεχής, (μτφ. μειωμένος, ταπεινωμένος)

π.χ. Η αλαζονεία είναι στοιχείο του αμείωτου.

Αμέλεια: η έλλειψη φροντίδας

Σ: παραμέληση, αδιαφορία, ολιγωρία

Α: επιμέλεια, φροντίδα, ενδιαφέρον

π.χ. Μην αμελήσεις την υπόθεση μου, γιατί επείγει.

Αμελής: αυτός που χαρακτηρίζεται από αδιαφορία ή έλλειψη της απαραίτητης προσοχής/ αυτός που καθυστερεί την ολοκλήρωση των υποχρεώσεων του.

Σ: απρόσεκτος, αδιάφορος, ανεύθυνος

Α: επιμελής, προσεκτικός

π.χ. Απολογήθηκε στον προϊστάμενό του, γιατί ήταν αμελής στα καθήκοντά του.

Αμελλητί: χωρίς αργοπορία ή αναβολή

Σ: αμέσως, ανυπερθέτως

Α: αργοπορημένα, καθυστερημένα

π.χ. Υποχρεούταν από τον νόμο να υποβάλλει αμελλητί την εισήγησή του εντός 30 ημερών.

Άμεμπτος: αυτός, στον οποίο δεν είναι δυνατόν να προσάψει κανείς μομφή, αυτός που δεν επιδέχεται κατηγορία.

Σ: ανεπίληπτος, αψεγάδιαστος

Α: αξιοκατάκριτος, επίμεμπτος

π.χ. Ήταν συνεπής στην εκτέλεση των καθηκόντων του, ένας αμέμπτου διαγωγής υπάλληλος.

Αμεριμνησία: το να μην έχει κάποιος μέριμνες ή φροντίδες. Η απαλλαγή από έγνοιες και ευθύνες.

Σ: ξεγνοιασιά

Α: πολυπραγμοσύνη

π.χ. Η αμεριμνησία του, έδωσε τη θέση της σε ευθύνες όταν πέθαναν οι γονείς του.

Αμέριστος: αυτός που δεν έχει μοιραστεί σε μέρη

Σ: ακέραιος, απόλυτος, ολόκληρος

Α: περιορισμένος

π.χ. Θα έχετε την αμέριστη συμπαράσταση της πολιτείας.

Αμερόληπτος: αυτός που δεν μεροληπτεί, δεν παίρνει το μέρος κανενός, δεν επηρεάζεται από υποκειμενικά κριτήρια, όταν κρίνει, αποφασίζει ή γενικά παίρνει θέση για κάποιον ή για κάτι.

Σ: αντικειμενικός, αδέκαστος

Α: μεροληπτικός, προκατειλημμένος

π.χ. Ένας αμερόληπτος διαιτητής είναι αντικειμενικός απέναντι στις προσπάθειες των δυο ομάδων, χωρίς να επηρεάζεται από προσωπικές προτιμήσεις ή χρηματική αμοιβή.

Άμεσος: αυτός που γίνεται ή που υπάρχει χωρίς να παρεμβάλλεται κάτι άλλο και κυρίως πρόσωπο, πράγμα ή ενέργεια.

Σ: ευθύς, ακαριαίος

Α: έμμεσος

π.χ. Η άμεση επέμβαση της πυροσβεστικής οδήγησε σε αποφυγή μεγάλων καταστροφών από τη φωτιά.

Άμεστος: ο πνευματικά ή σωματικά ή και στα δύο άγουρος

Σ: άγουρος, ανώριμος

Α: μεστός, μεστωμένος, πλήρης

π.χ. Το μυαλό του είναι άμεστο ακόμα, δεν έχει αποκτήσει τις απαραίτητες εμπειρίες για να έχει ολοκληρωμένες απόψεις για όλα τα θέματα.

Αμετάβλητος: αυτός που δεν έχει μεταβληθεί, δεν έχει ή δεν τον έχουν αλλάξει.

Σ: σταθερός, αναλλοίωτος

Α: ασταθής, ευμετάβολος

π.χ. Αυτή τη χρονική περίοδο η θερμοκρασία παραμένει αμετάβλητη και έτσι ο καιρός θα είναι τόσο ψυχρός όσο ήταν και τις προηγούμενες μέρες.

Αμετακίνητος: α. αυτός που δεν τον μετακίνησαν, δεν του άλλαξαν θέση.

Σ: αμετατόπιστος, ακίνητος

Α: μετακινούμενος, μεταφερμένος

π.χ. Τα έπιπλα στο σπίτι είναι αμετακίνητα από την εποχή που μετακόμισε, γιατί θεωρεί ότι αφήνοντάς τα στην ίδια θέση αποκτά καλύτερη αίσθηση του χώρου.

β. αυτός που δεν αλλάζει, δε γίνεται διαφορετικός.

Σ: σταθερός, ανένδοτος, ακλόνητος, ασάλευτος

Α: ασταθής, υποχωρητικός

π.χ. Είναι τόσο αμετακίνητος στις απόψεις του που κανένας δεν μπορεί να τον πείσει ότι έχει άδικο.

Αμεταμέλητος: αυτός που δεν μετανιώνει

Σ: αμετανόητος

Α: μετάνοια, μεταμέλεια

π.χ. Είναι αμεταμέλητος για όσα είπε.

Αμετροέπεια: η έλλειψη μέτρου στο λόγο

Σ: μεγαλοστομία, πολυλογία, φλυαρία

Α: λακωνικότητα

π.χ. Η αμετροέπεια είναι συνήθως χαρακτηριστικό των φλύαρων και αφελών ανθρώπων.

Αμιγής: αυτός που δεν έχει αναμειχθεί με ξένο σώμα ή υλικό

Σ: ανόθευτος, καθαρός

Α: ανάμεικτος

π.χ. Ουδέν κακόν αμιγές καλού.

Άμιλλα: συναγωνισμός χωρίς αντιπαλότητα

Σ: συναγωνισμός

Α: ανταγωνισμός

π.χ. Η ευγενής άμιλλα μεταξύ των μαθητών βελτιώνει την επίδοσή τους.

Αμνημοσύνη: η έλλειψη μνήμης

Σ: λησμονιά

Α: μνήμη

π.χ. Λαός που χαρακτηρίζεται από αμνημοσύνη είναι καταδικασμένος να ξαναζήσει τις μαύρες σελίδες της ιστορίας του.

Αμνησικάκος,-η,-ο: αυτός που δεν κρατά κακία για το κακό που του έκαναν, που δεν επιζητεί εκδίκηση.

Σ: ανεξικάκος

Α: μνησικάκος

π.χ. Οι αληθινοί χριστιανοί είναι αμνησικάκοι.

Αμνηστία: παραγραφή αδικήματος με ειδικό νόμο

π.χ. Μερικές φορές δίνεται αμνηστία στους εγκληματίες πολέμου λόγω του προχωρημένου της ηλικίας τους.

Αμοραλιστής: αυτός που υπερβαίνει συνειδητά τους ηθικούς κανόνες χωρίς να έρχεται σε σύγκρουση με τη συνείδησή του, που δε δέχεται να ρυθμίσει τη συμπεριφορά του με βάση τους ηθικούς κανόνες, άνθρωπος χωρίς ηθικές αρχές.

Σ: ανήθικος

Α: ηθικός

π.χ. Οι αμοραλιστές πατάνε επί πτωμάτων, για να επιτύχουν τον στόχο τους.

Αμορφωσιά: αγραμματοσύνη

Σ: αμάθεια, άγνοια

Α: πολυμάθεια, μόρφωση

π.χ. Η αμορφωσιά χαρακτηρίζει μικρό ποσοστό ανθρώπων.

Αμυδρός: ασαφής, θαμπός

Σ: δυσδιάκριτος, άτονος

Α: φωτεινός

π.χ. Υπάρχουν αμυδρές ελπίδες να βρεθεί ζωντανός.

Αμφιλεγόμενος: αυτός που λέγεται με δυο τρόπους

Σ: αμφισβητούμενος, αμφίπλευρος

Α: (σταθερός, συγκεκριμένος)

π.χ. Δεν έγινε σαφής λόγω της αμφιλεγόμενης απάντησης του.

Αμφιρρέπω: αμφιταλαντεύομαι, ταλαντεύομαι ανάμεσα σε 2 απόψεις

Σ: είμαι αναποφάσιτος, διχάζομαι

Α: αποφασίζω, επιλέγω

π.χ. Δεν έχει ανακοινώσει ακόμα την απόφαση του γιατί αμφιρρέπει.

Αμφισβήτηση: Η τεκμηριωμένη αντίρρηση που προβάλλουμε σχετικά με την αλήθεια ή την ορθότητα μιας ιδέας μιας θεωρίας ενός κοινωνικού συστήματος ή ενός τρόπου ζωής

Σ: αμφιβολία, αντίρρηση

Α: παραδοχή, στήριξη

π.χ. Ο διορισμός του έγινε δεκτός χωρίς αμφισβήτηση

Αμφίσημος: αυτός που μπορεί να ερμηνευτεί με δύο τρόπους.

Σ: δίσημος

Α: μονοσήμαντος

π.χ. Το περιεχόμενο των λόγων της Πυθίας ήταν αμφίσημο και ο καθένας τα ερμήνευε διαφορετικά.

Αναβαθμίζω: α. καθιστώ κτ. καλύτερο, ανεβάζω το ποιοτικό του επίπεδο δημιουργώντας τις κατάλληλες προϋποθέσεις

β. τοποθετώ κτ. σε ιεραρχικά ανώτερη θέση από αυτή που κατείχε μέχρι τώρα

Σ: καλυτερεύω

Α: προάγω, βελτιώνω

π.χ. Ο υπουργός αναβαθμίστηκε στη νέα κυβέρνηση.

Αναβλητικότητα: η ιδιότητα κατά την οποία μια πράξη που πρέπει να ολοκληρωθεί άμεσα μεταβάλλεται για το μέλλον

Σ: αμφιταλάντευση, ακυρότητα

Α:

π.χ. Η αναβλητικότητα που σε χαρακτηρίζει στη μελέτη των μαθημάτων σου θα προκαλέσει μεγάλες επιπτώσεις στον βαθμό σου.

Αναγκαιότητα: επιβαλλόμενη κατάσταση από την ανάγκη

Σ: υποχρέωση

Α:

π.χ. Μιλήσαμε για την αναγκαιότητα της ενημέρωσης των μαθητών σε ό,τι αφορά τα ναρκωτικά.

Ανάγωγος: α. αυτός που δεν έχει αγωγή, καλή ανατροφή

β. που δεν επιδέχεται αναγωγή

Σ: κακοαναθρεμμένος, κακομαθημένος, αγενής

Α: ευγενικός, καλότροπος

π.χ. α. Αυτό το παιδί είναι πολύ ανάγωγο, αφού μίλησε με τόση αγένεια στον καθηγητή του.

β. Τα κλάσματα δεν απλοποιούνται περισσότερο, είναι ανάγωγα.

Αναδασωθεί: αυτός που πρόκειται ή πρέπει να αναδασωθεί

Σ:

A:

π.χ. Μετά την μεγάλη πυρκαγιά, μεγάλες εκτάσεις κηρύχθηκαν αναδασωτές.

Αναδεικνύω: α. προβάλλω κάτι που δεν είναι πολύ εμφανές, τονίζοντας τα στοιχεία εκείνα που το κάνουν να ξεχωρίζει, έτσι ώστε να γίνει ευρύτερα γνωστό β.

καταξιώνω γ. εκλέγω ή διορίζω κάποιον σε ένα αξίωμα

Σ: επισημαίνω, καθιστώ, εκλέγω, αναγορεύω

A: αποκρύπτω

π.χ. α. Το φόρεμα αναδεικνύει την ομορφιά της.

β. Αναδείχτηκε με την αξία του.

γ. Τον ανέδειξαν αρχιεπίσκοπο.

Αναδημιουργώ: δημιουργώ εκ νέου, φτιάχνω κάτι από την αρχή

Σ: ανακατασκευάζω, αναπλάθω, ξαναφτιάχνω

A: καταστρέφω, γκρεμίζω

π.χ. Τα κτίρια που είχαν καταστραφεί, αναδημιουργήθηκαν ύστερα από εντολή του δημάρχου.

Αναδιαρθρώνω: ξαναφτιάχνω κάτι από την αρχή, σε νέα και βελτιωμένη μορφή, ανασυνθέτω ένα σύνολο

Σ: αναδιοργανώνω, αναδημιουργώ, αναδομώ,

ανασχηματίζω

A: αποσυνθέτω

π.χ. Θα αναδιαρθρωθούν οι Ένοπλες Δυνάμεις.

Αναδιοργανώνω: διοργανώνω σε νέα βάση, προς το καλύτερο

Σ: αναδιαρθρώνω, ανασυνθέτω, ανασυγκροτώ

A: αποδιοργανώνω, αποσυνθέτω

π.χ. Χρειάζεται να αναδιοργανωθούν οι κρατικές υπηρεσίες, προκειμένου να δουλεύει η κρατική μηχανή.

Αναδομώ: οικοδομώ εκ νέου

Σ: ανασυγκροτώ, ανασυνθέτω, αναδιαρθρώνω, ανασχηματίζω

A: γκρεμίζω, καταστρέφω, χαλάω

π.χ. Τα καλλυντικά αναδομούν την ταλαιπωρημένη επιδερμίδα.

Αναζωπυρώνω: ξανανάβω τη φωτιά ή τη δυναμώνω για να μην σβήσει αναζωογονώ, αναμοχλεύω, ξεσκαλίζω

Σ: φουντώνω, αναζωογονώ, αναμοχλεύω

A: σβήνω

π.χ. Δεν με ευχαριστεί να αναζωπυρώνω συζητήσεις, οι οποίες είτε δεν με συμφέρουν, είτε ταραάζουν την ηρεμία της παρέας μας.

Αναθεωρώ: επανεξετάζω με προσοχή, ανακαλώ ή τροποποιώ προηγούμενη γνώμη ή απόφαση

Σ: ανακαλώ

A:

π.χ. Όταν αρκετές φορές έρχομαι σε δίλημμα, επανεξετάζω τη γνώμη μου και έτσι αναθεωρώ την απόφασή μου.

Αναθυμούμαι: ξαναθυμούμαι, επαναφέρω στη μνήμη μου

Σ: αναπολώ

A: λησμονώ

π.χ. Όταν αναθυμούμαι ευχάριστες στιγμές της ζωής μου αισθάνομαι ευχάριστα που οι χαρούμενες και όμορφες στιγμές είναι περισσότερες από τις δύσκολες και τις δυσάρεστες.

Αναίδεια: η έλλειψη ντροπής

Σ: αδιαντροπιά, αναισχυντία

A: ευγένεια

π.χ. Η αναίδειά του τον παρασύρει σε άσεμνες πράξεις.

Αναίρεση: α. ανασκευή, αντίκρουση ισχυρισμού

β. αθέτηση, παραβίαση

γ. ΝΟΜ. ένδικο μέσο με το οποίο ζητείται από τον Άρειο Πάγο η εξαφάνιση τελεσίδικης απόφασης που εκδόθηκε κατά παράβαση ουσιαστικού ή δικονομικού νόμου

δ. ΜΟΥΣ. σύμβολο που δηλώνει την άρση της αλλοίωσης ενός φθόγγου.

Σ: αντίκρουση

A:

π.χ. α. Η αναίρεση των επιχειρημάτων του στο δικαστήριο τον έσωσε από την καταδικαστική απόφαση.

β. Η αναίρεση της υπόσχεσής του θύμωσε τον γιο του.

Αναιρώ: α. αντικρούω, ανασκευάζω

β. αίρω την ισχύ

γ. αντιφάσκω, συγκρούομαι

δ. ΝΟΜ. ακυρώνω, εξαφανίζω απόφαση ασκώντας αναίρεση

Σ: ακυρώνω

A: επικυρώνω

π.χ. Το Ανώτατο Δικαστήριο αναίρεσε την προηγούμενη απόφαση του.

Αναισχυντος: αυτός που δεν έχει ντροπή, αδιάντροπος

Σ: ξεδιάντροπος, αδιάντροπος, αναιδής

A: ντροπαλός

π.χ. Οι αναισχυντες πράξεις του προκάλεσαν αναταραχές στην κοινή γνώμη.

Ανακαινίζω: δίνω νέα μορφή σε κάτι που έχει παλιώσει

Σ: αναπαλαιώνω, αναμορφώνω

A: καταστρέφω

π.χ. Φέτος ανακαινίσαν τη δημοτική βιβλιοθήκη, δίνοντας της νέα μορφή και χρώμα.

Ανακαλύπτω: κάνω μια ανακάλυψη

Σ: βρίσκω, φανερώνω, αποκαλύπτω, επινοώ, ανευρίσκω

A: αποκρύπτω

π.χ. Ο Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική

Ανακαλώ: 1) δίνω σε κάποιον εντολή να επιστρέψει, 2)

επαναφέρω κάτι στην αρχική του κατάσταση

Σ: ακυρώνω, φωνάζω πίσω

A:

π.χ. Τα μέτρα ανακλήθηκαν μετά από τις έντονες αντιδράσεις των πολιτών.

Ανακάμπτω: ένα φαινόμενο/ διαδικασία ακολουθεί ξανά ανοδική πορεία ύστερα από μια περίοδο κάμψης, ύφεσης
Σ: καλυτερεύω, ενισχύω, βελτιώνω
Α: αποδυναμώνω, καταρρέω
π.χ. Υπολογίζεται ότι με τα νέα μέτρα θα ανακάμψει η οικονομία.

Ανακατανέμω: χωρίζω ένα σύνολο ανθρώπων, ζώων ή πραγμάτων σε ομάδες ή σε μέρη και τα τοποθετώ ανάλογα με τα κριτήρια που έχω θέσει
Σ: διαχωρίζω, αναδιοργανώνω
Α: αποδιοργανώνω
π.χ. Όλα τα έγγραφα θα έχουν ανακατανεμηθεί με αλφαβητική σειρά αύριο το πρωί.

Ανάκληση: πρόσκληση για επιστροφή
Σ: ακύρωση, κατάργηση, ματαίωση
Α:
π.χ. Έγινε ανάκληση του νέου νομοσχεδίου.

Ανακόλουθος: αυτός που δεν είναι συνεπής, αυτός που δεν συμφωνεί με τη συνηθισμένη στάση του
Σ: ασυνεπής, αντιφατικός
Α: συνεπής, σταθερός
π.χ. Άλλα λέει και άλλα κάνει, είναι ανακόλουθος.

Ανακοπή: η απότομη παύση
Σ: συγκράτηση, σταμάτημα, διακοπή
Α: συνέχιση, επιμήκυνση
π.χ. Διατάχθηκε ανακοπή των εργασιών λόγω έλλειψης χρηματικών πόρων.

Ανάκτηση: η απόκτηση πράγματος που έχει χαθεί
Σ: ανεύρεση, επανάκτηση
Α: χάσιμο, απώλεια
π.χ. Η ανάκτηση της μπάλας από την αντίπαλη ομάδα σήμανε το τέλος του αγώνα.

Ανακυκλώνω: διαγράφω κύκλο κι ξαναγυρίζω
Σ: περιζώνω
Α:
π.χ. Όταν ανακυκλώνουμε τους παλιούς υπολογιστές κάνουμε πολύ καλό στο περιβάλλον.

Ανακωχή: προσωρινή διακοπή εχθροπραξιών
Σ: διακοπή, ειρήνη (προσωρινή)
Α: διένεξη, διαμάχη
π.χ. Η ανακωχή των εχθροπραξιών στην Αραβία έγινε με επιτυχία.

Αναλγησία: αναισθησία στον πόνο, έλλειψη συμπόνιας
Σ: σκληρότητα, απονία
Α: ευαισθησία, συμπόνια
π.χ. Οι περιορισμοί στις κοινωνικές παροχές μαρτυρούν την αναλγησία του κράτους απέναντι στις ευπαθείς ομάδες.

Αναληθής: ο μη σύμφωνος με την αλήθεια
Σ: ψεύτικος, ανυπόστατος
Α: αληθινός

π.χ. Τα επιχειρήματα του στο δικαστήριο θεωρήθηκαν αναληθή.

Αναληπτικός: κάτι το οποίο είναι τονωτικό
Σ: δυναμωτικός, τονωτικός
Α: εξουθενωτικός
π.χ. Το φάρμακο θα καταπραΰνει τον πόνο αλλά και θα σας τονώσει καθώς είναι αναληπτικό.

Αναλλοίωτος: αυτός που δεν υπόκειται σε καμία φυσική φθορά ή αλλοίωση
Σ: ανέπαφος
Α: αλλοιωμένος
π.χ. Παρ' όλη τη δημοσιότητα κατάφερε να μείνει αναλλοίωτος και να μην αλλάξει χαρακτήρα.

Αναλογίζομαι: σκέφτομαι κάτι που συνέβη στο παρελθόν, ανακεφαλαιώνω
Σ: σκέφτομαι, λογαριάζω, αναθυμώμαι
Α:
π.χ. Κάθισε και αναλογίστηκε όλα του τα λάθη και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι πρέπει να αλλάξει.

Αναλφαβητισμός: η πλήρης άγνοια στοιχειώδους γραφής και ανάγνωσης.
Σ: γνώση, μόρφωση.
Α: άγνοια
π.χ. Ο αναλφαβητισμός μαστίζει κυρίως τις χώρες του τρίτου κόσμου.

Αναλώνομαι: διαθέτω σωματικές και πνευματικές δυνάμεις για την πραγματοποίηση κάποιου σκοπού
Σ: ξοδεύομαι, αφιερώνομαι
Α:
π.χ. Ανάλωσε τη ζωή του για την τέχνη.

Αναμνησκάζω: ξανασκέφτομαι κάτι ξανά και ξανά
Σ: αναμασώ
Α: αδιαφορώ
π.χ. Του αρέσει να αναμνησκάζει τα πράγματα μέχρι να πάρει μια απόφαση.

Αναμορφώνω: δίνω σε κάτι νέα, βελτιωμένη μορφή. Αλλάζω ριζικά ένα θεσμικό πλαίσιο, το θέτω σε νέες βάσεις
Σ: αναπλάθω, ανακαινίζω
Α: διαλύω, καταστρέφω
π.χ. Θα αναμορφωθεί η περιοχή της κεντρικής αγοράς της πόλης.

Αναμφίλεκτος, Αναντίρρητος: για κάτι που δεν επιδέχεται αντίρρηση, που θεωρείται απόλυτα ορθό ή βέβαιο.
Σ: αναντίρρητος, αναντίλεκτος
Α: αμφισβητήσιμος, αμφίβολος
π.χ. Η αποτελεσματικότητα της μεθόδου που εφαρμόσαμε είναι αναμφίλεκτη/αναντίρρητη.

Αναξιοκρατία: η έλλειψη αξιοκρατικών κριτηρίων στην επιλογή ατόμων για μια θέση.

Σ: νεποτισμός

A: αξιοκρατία

π.χ. Η αναξιοκρατία θεωρείται ένας από τους βασικότερους λόγους της αναποτελεσματικότητας του δημόσιου τομέα.

Αναξιοπαθός: πάσχω, ταλαιπωρούμαι, υποφέρω από υλικές στερήσεις

Σ: δυστυχώς, υποφέρω άδικα

A: ευτυχώς

π.χ. Η πλειοψηφία του ελληνικού πληθυσμού αναξιοπαθεί από τα σκληρά οικονομικά μέτρα.

Αναξιοπιστία: η ιδιότητα του αναξιόπιστου, η έλλειψη εμπιστοσύνης στα λόγια ή στις ενέργειες κάποιου

Σ: αφερεγγυότητα

A: αξιοπιστία

π.χ. Η αναξιοπιστία των πολιτικών απομακρύνει τους πολίτες από την ενασχόληση με τα κοινά.

Αναξιοπρεπής: αυτός που δεν έχει αξιοπρέπεια

Σ: μικροπρεπής

A: αξιοπρεπής, περήφανος

π.χ. Οι αναξιοπρεπείς άνθρωποι εξευτελίζουν ακόμα και τον εαυτό τους, προκειμένου να πετύχουν αυτό που θέλουν.

Αναξιόχρεος: αυτός που δεν μπορεί να αναλάβει υποχρεώσεις

Σ: ανάξιος, αναξιόπιστος

A: άξιος, αξιόπιστος

π.χ. Είναι αναξιόχρεος να προσέχει το παιδί.

Αναρχοῦμαι: βρίσκομαι σε κατάσταση αναρχίας από έλλειψη κανόνων ή κακή λειτουργία

Σ:

A:

π.χ. Το σύμπαν δεν αναρχείται, αλλά υπόκειται σε αιτιοκρατική τάξη.

Ανασταλτικός: αυτός που αναστέλλει, που προκαλεί αναστολή, που εμποδίζει

Σ: παρεμποδιστικός

A: ανεμπόδιστος

π.χ. (ανασταλτικός παράγοντας, ανασταλτική ενέργεια / δράση / λειτουργία)

Το άγχος αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα για τη συγκέντρωση της προσοχής.

Αναστέλλω: διακόπτω προσωρινά

Σ: διακόπτω, ακυρώνω, ανακαλώ

A: συνεχίζω

π.χ. Ο εχθρός ανέστειλε την προέλασή του.

Αναστέλλεται η έκδοση μιας εφημερίδας.

Ανασυγκροτώ: συγκροτώ κάτι εκ νέου

Σ: ανασχηματίζω, ανασυνθέτω, ανασυντάσσω

A: καταστρέφω, διαλύω

π.χ. Ανασυγκροτήθηκαν τα οικονομικά της χώρας.

Ανασυσταίνω: επανιδρύω, ανασυγκροτώ

Σ: ξαναδημιουργώ

A: καταστρέφω

π.χ. Ανασυσταίνω ένα σύλλογο που είχε διαλυθεί λόγω οικονομικής κρίσης.

Ανάσχεση: επιτυχής αντιμετώπιση και ιδίως περιορισμός της έκτασης μιας δυσάρεστης ενέργειας ή κατάστασης.

Σ: αναχαίτιση, συγκράτηση, σταμάτημα, κατάσχεση

A: συνέχιση

π.χ. Οι πυροσβέστες κατάφεραν την ανάσχεση της πυρκαγιάς. μετά από πολύωρη προσπάθεια.

Ανασχηματίζω, -ομαι: σχηματίζω, δημιουργώ κάτι εκ νέου.

Σ: ξανασχηματίζω, ανασυγκροτώ, αναμορφώνω

A:

π.χ. Σύννεφα που διαλύονται και ανασχηματίζονται.

Ανασχηματίζεται η κυβέρνηση, γίνεται κυβερνητικός ανασχηματισμός.

Άναυδος -η -ο: αυτός που εξαιτίας της επιδράσεως ενός έντονου συναισθήματος δεν μπορεί προσωρινά να μιλήσει.

Σ: άφωνος, άλαλος

A:

π.χ. Έμεινε άναυδος από έκπληξη, απορία ή φόβο

Το θράσος του με άφησε άναυδο.

Αναφαίνομαι: αρχίζω να διακρίνομαι

Σ: εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι, φανερώνομαι

A: κρύβομαι

π.χ. Αναφαίνεται κάποια ελπίδα για λύση στο πρόβλημα.

Αναφανδόν: φανερά

A: κρυφά

π.χ. Δήλωσε αναφανδόν ότι τον κουράζει η ζήλεια της.

Αναφομοίωτος: αυτός που δεν αφομοιώθηκε

Ένας νόμος μπορεί να χαρακτηριστεί αναφομοίωτος.

Σ:

A: αφομοιωμένος

π.χ. Οι γνώσεις μένουν αναφομοίωτες, αν δεν γίνονται επαναλήψεις.

Αναφύομαι: ξαναφυτρώνω

Σ: παρουσιάζω, προκύπτω

A: χάνομαι, εξαφανίζομαι

π.χ. Καθημερινά αναφύονται καινούρια προβλήματα.

Αναχαιτίζω: δημιουργώ εμπόδιο/σταματώ τη φόρα κάποιου

Σ: σταματώ, ανακόπτω

A: προωθώ, διευκολύνω

π.χ. Καθημερινά τα μαχητικά αεροπλάνα της αεροπορίας

αναχαιτίζουν εχθρικά αεροπλάνα, που παραβιάζουν τα εναέρια σύνορα της χώρας.

Αναχρονιστικός: αυτός που είναι ασυμβίβαστος με τη σύγχρονη εποχή
Σ: οπισθοδρομικός, καθυστερημένος
A: σύγχρονος, προοδευτικός
π.χ. Οι αναχρονιστικοί θεσμοί ήταν πάντα εμπόδιο στον εκσυγχρονισμό της δημόσιας διοίκησης.

Ανδραγαθία: υπέρτατη προσπάθεια
Σ: παλικάριά, λεβεντιά, ηρωισμός
A: δειλία, ατολμία
π.χ. Τον τιμούν για την ανδραγαθία του.

Ανδραποδίζω: υποδουλώνω
Σ: σκλαβώνω, αιχμαλωτίζω
A: ξεσκλαβώνω, απελευθερώνω
π.χ. Οι αρχαίοι λαοί ανδραποδίζαν τους αιχμάλωτους πολέμου.

Ανδρείκελο: ομοίωμα ανθρώπου, άνθρωπος χωρίς βούληση
Σ: ανδράποδο, άβουλος
A: ελεύθερος, αυτόνομος
π.χ. Τα αυταρχικά καθεστώτα επιδιώκουν να μετατρέψουν τους υπερήφανους ανθρώπους σε θλιβερά ανδρείκελα.

Ανέγνωμος: αυτός που δεν έχει γνώμη
Σ: απερίσκεπτος, ανόητος, αδαής
A: μυαλωμένος, αυτόβουλος
π.χ. Έτσι όπως είναι ανέγνωμος τον σέρνουν από τη μύτη.

Ανειδίκευτος: αυτός που δεν είναι ειδικευμένος
Σ: απαίδευτος, ακατάρτιστος
A: ειδικευμένος, ειδικός
π.χ. Οι ανειδίκευτοι εργάτες είναι οι χειρότερα αμειβόμενοι του εργατικού δυναμικού.

Ανελικρίνεια: η έλλειψη ειλικρίνειας
Σ: υποκρισία, ψευτιά
A: ειλικρίνεια, αυθεντικότητα
π.χ. Η ανελικρίνεια του τον οδήγησε σε μεγάλα προβλήματα και έχασε την εμπιστοσύνη των γύρω του.

Ανείπωτος: αυτός που δεν ειπώθηκε/ που δεν μπορεί να ειπωθεί
Σ: απερίγραπτος, ανεκδιήγητος, ανεκλάλητος
A: ειπωμένος, μαρτυρημένος
π.χ. Πρόσφατα νεαρός Νορβηγός προκάλεσε ανείπωτη φρίκη στην παγκόσμια κοινή γνώμη δολοφονώντας δεκάδες συμπατριώτες του.

Ανέκκλητος: αυτός που δεν μπορεί να αλλάξει
Σ: οριστικός, τελεσίδικος
A: ανακλητός
π.χ. Η απόφαση του δικαστηρίου ήταν ανέκκλητη.

Ανεκπλήρωτος: αυτός που δεν πραγματοποιείται
Σ: απραγματοποίητος
A: εκπληρωμένος, πραγματοποιημένος

π.χ. Η επιθυμία του να ταξιδέψει στο εξωτερικό έμεινε ανεκπλήρωτη.

Ανελέητος: αυτός που δεν νιώθει έλεος, λύπη για τους άλλους
Σ: άσπλαχνος, σκληρόκαρδος, αλύπητος
A: σπλαχνικός
π.χ. Στον πόλεμο γίνονται ανελέητες σφαγές αμάχων.

Ανελλιπής: αυτός που δεν σταματάει, δεν έχει διαλείμματα
Σ: αδιάκοπος, συνεχής
A: διακοπτόμενος,
π.χ. Η φοίτησή του στο σχολείο ήταν ανελλιπής.

Ανέλπιδος: αυτός που δεν έχει ελπίδα
Σ: απεγνωσμένος
A: εύελπς, φέρελπς
π.χ. Οι προσπάθειες διάσωσης των αγνοουμένων είναι ανέλπιδες.

Ανενδοίαστος: αυτός που δεν έχει ενδιασμούς
Σ: αδίστακτος
A: διστακτικός
π.χ. Η ανενδοίαστη βία είναι ένδειξη της ηθικής εξαχρείωσης.

Ανένδοτος: αυτός που δεν υποχωρεί
Σ: ανυποχώρητος, άκαμπτος
A: υποχωρητικός, ενδοτικός
π.χ. Ήταν ανένδοτος στην απόφασή του.

Ανενημέρωτος: αυτός που δεν ενημερώνεται
Σ: απληροφόρητος,
A: πληροφορημένος, ενημερωμένος
π.χ. Οι ανενημέρωτοι πολίτες είναι πιο ευάλωτοι στην προπαγάνδα

Ανεξακρίβωτος: αυτός που δεν διαπίστωσαν την αλήθεια ή την ακρίβειά του
Σ: ανεπιβεβαίωτος, απιστοποιήτος
A: εξακριβωμένος, πιστοποιημένος
π.χ. Οι πληροφορίες που μου έδωσες ήταν ανεξακρίβωτες και έβγαλα λανθασμένα συμπεράσματα.

Ανεξάντλητος: αυτός που δεν εξαντλείται, δεν στερεύει, δεν έχει τέλος
Σ: αστείρευτος, αστέρευτος
A:
π.χ. Οι πλουτοπαραγωγικές πηγές δεν είναι ανεξάντλητες.

Ανεξιθρησκία: η αναγνώριση της ελευθερίας της θρησκευτικής πίστης και της ισοτιμίας των θρησκειών απέναντι στο νόμο
Σ:
A: μισαλλοδοξία
π.χ. Το σύνταγμα του 1827 δεν καθιέρωνε απλώς την θρησκευτική ανοχή αλλά την πλήρη ανεξιθρησκία.

Ανεξικακία: η ιδιότητα του ανεξικάκου

Σ: αμνησικακία

A: μνησικακία

π.χ. Η ανεξικακία είναι αναμφισβήτητα αρετή των δυνατών.

Ανεξικάκος: αυτός που δεν κρατά μίσος, κακία

Σ: αμνησικάκος, μεγαλόψυχος

A: μνησικάκος, εκδικητικός

π.χ. Όσο πράος και ανεξικάκος κι αν είναι, τέτοιο μεγάλο κακό που του έκαναν πώς να το συγχωρέσει.

Ανεξίτηλος: αυτός που δεν χάνεται, δεν εξασθενεί με το πέρασμα του χρόνου

Σ:

A: εξίτηλος

π.χ. ανεξίτηλα χρώματα/ (μτφ) Η μορφή του θα μείνει ανεξίτηλη στη μνήμη μας.

Ανεξοικειώτος: αυτός που δεν εξοικειώθηκε με κάτι, δεν το συνήθισε

Σ: ασυνήθιστος

A: εξοικειωμένος, συνηθισμένος

π.χ. Στην αρχή, καθώς ήταν ανεξοικειώτος με τη δουλειά, κουραζόταν πολύ.

Ανεπανόρθωτος: αυτός που δεν μπορούν να τον επανορθώσουν, να τον διορθώσουν, να τον θεραπεύσουν

Σ: αθεράπευτος

A: διορθώσιμος, αναστρέψιμος

π.χ. Οι καλλιέργειες υπέστησαν ανεπανόρθωτες ζημιές από την κακοκαιρία.

Ανεπάρκεια: η έλλειψη αναγκαίας ποσότητας, ποιότητας, δύναμης, ικανότητας

Σ: έλλειψη

A: επάρκεια

π.χ. Λόγω της ανυδρίας το λεκανοπέδιο υποφέρει από ανεπάρκεια πόσιμου νερού.

Ανεπαχθής: αυτός που δεν προξενεί βάρος

Σ: άμοχθος

A: επαχθής, κοπιώδης, κουραστικός

π.χ. Η είσοδος στο πανεπιστήμιο για κάποιους θεωρείται ανεπαχθής διαδικασία.

Ανεπίγνωστος: αυτός που δεν έχει επίγνωση

Σ: ασυνείδητος

A: συνειδητός

π.χ. Ανεπίγνωστος του κινδύνου, τρέχει με ιλιγγιώδη ταχύτητα.

Ανεπίκαιρος: αυτός που είναι έξω από την επικαιρότητα

Σ: άκαιρος, παράκαιρος

A: επίκαιρος

π.χ. Ο στολισμός του χριστουγεννιάτικου δέντρου ήταν τελείως ανεπίκαιρος με την άνοιξη.

Ανεπίληπτος: αυτός που είναι αδύνατο να τον

κατηγορήσει ή να τον ψέξει κάποιος

Σ: άψογος, άμεμπτος

A: επιλήψιμος, κατακριτέος

π.χ. Η διαγωγή του είναι ανεπίληπτη, δεν έχει ούτε ένα ελάττωμα στην συμπεριφορά του.

Ανεπίτευκτος: αυτός που δεν επιτεύχθηκε, δεν πραγματοποιήθηκε ή που δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί

Σ: ανεκτέλεστος, ανέφικτος, ακατόρθωτος

A: εφικτός, πραγματοποιήσιμος

π.χ. Οι αρχικοί στόχοι έμειναν τελικά ανεπίτευκτοι.

Ανεπιτήδειος: αυτός που δεν έχει ικανότητες ή δεξιότητες

Σ: αδέξιος, ακατάλληλος

A: επιτήδειος

π.χ. Είναι τελείως ανεπιτήδειος στην μαγειρική, δεν ξέρει να βράζει ούτε αυγό!

Ανεπιτήδευτος: αυτός που δεν είναι επιτηδευμένος, που είναι απροσποίητος

Σ: απροσποίητος, αυθόρμητος

A: επίπλαστος, τεχνητός, αφύσικος

π.χ. Χαιρόσουν το λόγο του. Το ύφος του ήταν απλό και ανεπιτήδευτο.

Ανεπίτρεπτος: αυτός που δεν επιτρέπεται

Σ: αθέμιτος, αντικανονικός

A: επιτρεπτός

π.χ. Το χτύπημα του αντιπάλου του στο πρόσωπο ήταν τελείως ανεπίτρεπτο.

Ανεπιτυχής: αυτός που δεν έχει επιτυχία.

Σ: αποτυχημένος, άκαρπος, σφαλερός

A: επιτυχής

π.χ. Η προσπάθειά του να κερδίσει τον αγώνα ήταν ανεπιτυχής.

Ανεπιφύλακτος: αυτός που εκδηλώνεται με εμφανή και άμεσο τρόπο, χωρίς δισταγμούς και επιφυλάξεις.

Σ: απερίφραστος

A: επιφυλακτικός

π.χ. Θα έχει την ανεπιφύλακτη υποστήριξή μας στις φετινές εκλογές.

Ανεπτυγμένος: αυτός που ακμάζει/μεγαλώνει

Σ: ακμάζων, προηγμένος

A: υποανάπτυκτος

π.χ. Είναι αρκετά ανεπτυγμένος (σωματώδης) για την ηλικία του.

Ανεργία: η έλλειψη εργασιακής απασχόλησης που οφείλεται σε μειωμένη προσφορά εργασίας.

Σ:

A: εργασία

π.χ. Το ποσοστό της ανεργίας στην χώρα μας έχει αυξηθεί σημαντικά.

Ανερμάτιστος: αυτός που δεν έχει σταθερό χαρακτήρα ή βέβαιο προσανατολισμό.

Σ: αλλοπρόσαλλος, ασταθής

A: σταθερός, προσανατολισμένος

π.χ. Έχει ανερχόμενο χαρακτήρα, οποιαδήποτε στιγμή μπορεί να σε προδώσει.

Ανευθρίαστος: αυτός που δεν έχει φιλότιμο

Σ: αναίσχυντος, αδιάντροπος, αναιδής

A: ευγενικός

π.χ. Πώς μπορείς να λες ανευθρίαστος τόσα ψέματα;

Ανέστιος -α -ο: αυτός που δεν έχει πατρίδα, σπίτι ή μόνιμη διαμονή, άστεγος.

Σ: άσπιτος, ερημοσπίτης

A: σπιτωμένος

π.χ. Ανέστιος και πένης, πάρα πολύ φτωχός, δυστυχής.

Ανεύθυνος -η -ο: 1. αυτός που ενεργεί και συμπεριφέρεται χωρίς αίσθηση ευθύνης. 2α. που δεν ευθύνεται για τις πράξεις του, που δεν είναι υποχρεωμένος να δίνει λόγο γι' αυτές. β. που δε φέρει ευθύνη (για κάτι που συνέβη) γ. που δεν μπορεί κανείς να του αποδώσει ευθύνες. δ. που δεν έχει νομική ευθύνη, υποχρέωση.

Σ:

A: υπεύθυνος

π.χ. 1. Με την ανεύθυνη συμπεριφορά του δημιουργεί σοβαρά προβλήματα. / 2α. Σύμφωνα με το Σύνταγμα ο Πρόεδρος είναι ανεύθυνος άρχοντας. / β. Ο οδηγός του αυτοκινήτου είναι ανεύθυνος για το δυστύχημα. / γ. Τα μικρά παιδιά θεωρούνται ανεύθυνα. / δ. Ο πωλητής είναι ανεύθυνος, αν το εμπόρευμα πάθει ζημιά από υπαιτιότητα του αγοραστή.

Ανεύρεση: η εύρεση προσώπου ή πράγματος που ήταν χαμένο ή άγνωστο ύστερα από αναζήτηση, ανακάλυψη.

Σ: εύρεση, ανακάλυψη

A:

π.χ. Η ανεύρεση του πτώματος / των κλοπιμαίων / της αλήθειας / του χαμένου θησαυρού.

Ανεύσπλαχνος: αυτός που δεν δείχνει συμπόνια

Σ: άσπλαχνος, αλύπητος, ανελέητος, σκληρός, αδιάτακτος

A: ευσπλαχνικός, συμπονετικός

π.χ. Ανεύσπλαχνη μάνα αυτή που εγκατέλειψε το βρέφος ή θύμα της αδήριτης φτώχειας;

Ανεφάρμοστος: αυτός που δεν έχει εφαρμοστεί ή που δεν μπορεί να εφαρμοστεί.

π.χ. α. ανεφάρμοστος νόμος / κανόνας.

β. Η θεωρία αυτή είναι ανεφάρμοστη.

γ. Τα μέτρα για την πάταξη της φοροδιαφυγής αποδείχθηκαν ανεφάρμοστα.

Ανέφελος: (μτφ.) απαλλαγμένος από θλίψεις και στενοχώριες

Σ: ήρεμος, γαλήνιος

A: νεφελώδης

Πχ: Πέρασα ανέφελα παιδικά χρόνια.

Ανέφικτος: αυτός που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, να εφαρμοστεί στην πράξη

Σ: ακατόρθωτος, ανεπίτευκτος, απραγματοποίητος, ανεφάρμοστος

A: εφικτός, πραγματοποιήσιμος, εφαρμόσιμος

π.χ. Τα σχέδιά του είναι ανέφικτα λόγω αξεπέραστων οικονομικών δυσκολιών.

Ανέχεια: η κατάσταση οικονομικής στενότητας, η στέρηση των αναγκαίων βιοποριστικών μέσων

Σ: ένδεια, φτώχεια

A: ευπορία, ευμάρεια

π.χ. Ζουν μέσα στην ανέχεια.

Ανήκεστος: αυτός που δεν μπορεί να θεραπευθεί

Σ: αθεράπευτος, ανίατος

A: θεραπεύσιμος

π.χ. Κρίθηκε προσωρινώς αποφυλακιστέος λόγω ανηκέστου βλάβης της υγείας του.

Ανηλεής: αυτός που δεν αισθάνεται ή δεν δείχνει ευσπλαχνία, οίκτο

Σ: άσπλαχνος, ανελέητος

A: (ευ)σπλαχνικός, ελεήμων, πονόψυχος

π.χ. Η ανηλεής στάση του υπουργού προκάλεσε οργή στους απεργούς.

Ανθηρός: γεμάτος λουλούδια

(μτφ.) αυτός που βρίσκεται σε ακμή, σε πλήρη ανάπτυξη

Σ: λουλουδιασμένος, ακμαίος, θαλερός

A: παρακαμιακός

π.χ. Χώρες με ανθηρή οικονομία δεν αντιμετωπίζουν κρίση.

Ανθρωπισμός: πνευματικό κίνημα της αναγέννηση που έδινε έμφαση στην μελέτη της κλασικής αρχαιότητας (ευγενικά αισθήματα)

(μτφ.) το σύνολο των πνευματικών και ψυχικών ιδιοτήτων που προσιδιάζουν στον άνθρωπο

Σ: φιλανθρωπία, αλτρουισμός, ουμανισμός

A: εγωισμός

π.χ. Ο ανθρωπισμός έχει εκλείψει από τις σύγχρονες κοινωνίες.

Ανθρωποκεντρικός : αυτός που ανήκει στον

ανθρωποκεντρισμό- ανθρωποκεντρικές θεωρίες (δίκαιο)

Σ: ουμανιστικός

A:

π.χ. Η εκπαίδευση πρέπει να έχει έντονο

ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα, ώστε να δημιουργεί ευαισθητοποιημένους πολίτες.

Ανία: δυσάρεστο συναίσθημα που προκαλείται από την πλήρη έλλειψη ενδιαφέροντος σε κάτι με το οποίο ασχολείται κανείς ή από τη μονότονη επανάληψη των ίδιων εντυπώσεων

Σ: βαρεμάρα, μονοτονία, πλήξη

A: ζωντάνια

π.χ. Τι ανία να συζητάμε συνέχεια τα ίδια θέματα!

Ανιαρός: ο γεμάτος ανία, πληκτικός, φορτικός, δυσάρεστος

Σ: βαρετός, πληκτικός, μονότονος

Α: ενδιαφέρων, ευχάριστος

π.χ. Κανείς δεν τον θέλει στην παρέα, γιατί είναι ανυπόφορα ανιαρός.

Ανίατος: αυτός που δε θεραπεύεται

Σ: αγιάτρευτος, αθεράπευτος

Α: θεραπεύσιμος, ιάσιμος

π.χ. Οι επιστήμονες έχουν κάνει σημαντικά βήματα στη θεραπεία ανίατων ασθενειών, που μαστίζουν την ανθρωπότητα, όπως το AIDS.

Ανιδιοτέλεια: η ιδιότητα του ανιδιοτελούς, αυτού δηλ. που ενεργεί ή γίνεται χωρίς επιδίωξη προσωπικού οφέλους

Σ: αφιλοχρηματία, αφιλοκέρδεια

Α: ιδιοτέλεια, φιλοκέρδεια

π.χ. Είναι σεβαστός για την ανιδιοτέλεια και την ευθύτητα του χαρακτήρα του.

Ανίδωτος: α. αυτός που κανείς ως τώρα δεν τον έχει δει ή δεν τον έχει συναντήσει. Σ: αόρατος, αθέατος, πρωτοφανής

Α: ορατός, εμφανής

π.χ. Όλοι συμφώνησαν ότι η αρμονία των σχημάτων και των χρωμάτων στους πίνακές του ήταν ανίδωτη.

Ανόμημα: πράξη αντίθετη προς τον ηθικό νόμο, άνομη πράξη

Σ: αμάρτημα, κρίμα, αδίκημα

Α:

π.χ. Οι τύψεις για τα ανονήματά του τον βύθισαν στην απελπισία.

Ανομία: α. η ανυπαρξία νόμων β. η παράνομη και ανήθικη πράξη

Σ: αναρχία, αταξία, παρανομία

Α: ευνομία

π.χ. Ο Θεός τον τιμώρησε για τις ανομίες του.

Ανομοιογένεια: η έλλειψη ομοιογένειας, όμοιων προσώπων/ πραγμάτων

Σ: ετερογένεια, ανομοιότητα

Α: ομοιογένεια, ομοιότητα

π.χ. Αδυνατούν να συνεργαστούν εξαιτίας της μεγάλης ανομοιογένειας που υπάρχει στην ομάδα τους.

Ανόσιος: αυτός που αντιτίθεται στους θεϊκούς νόμους/ αυτός που παραβαίνει την ηθική.

Σ: ανίερος, ανήθικος

Α: όσιος, ιερός

π.χ. Η εξύβριση των θείων συνιστά μία ανόσια πράξη.

Ανταποδίδω: αποδίδω σε κάποιον κάτι ανάλογο (καλό ή κακό) με αυτό που μου έκανε.

Σ: ξεπληρώνω, ανταμείβω, επιστρέφω (μτφ.)

Α: χρωστάω

π.χ. Ανταπέδωσε τον χαιρετισμό/ το χτύπημα/ την ευεργεσία.

Αντέγκληση: η ανταλλαγή κατηγοριών

Σ: διαξιφισμός, διαπληκτισμός, λογομαχία

Α: συναίνεση

π.χ. Η συζήτηση κατέληξε σε αντεγκλήσεις μεταξύ των συνομιλητών.

Αντεπεξέρχομαι: αντιμετωπίζω με επιτυχία, ανταποκρίνομαι σε ανάγκες και υποχρεώσεις

Σ: επαρκώ, καταφέρνω

Α: αποτυγχάνω

π.χ. Αν και είχε χαμηλό μισθό, κατάφερε να αντεπεξέρχεται στις ανάγκες του.

Αντιγνωμία: η ύπαρξη και διατύπωση διαφορετικών γνώμων

Σ: διχογνωμία, διαφωνία

Α: συμφωνία, ταύτιση

π.χ. Είναι γόνιμο για ένα διάλογο να υπάρχει αντιγνωμία, για να διατυπώνονται πολλές απόψεις.

Αντιδιαστέλλω: ξεχωρίζω τα ανόμοια πράγματα με αντιπαράθεση

Σ: διαχωρίζω, διακρίνω

Α: ταυτίζω, ομοιάζω

π.χ. Πρέπει να αντιδιαστέλλουμε την πνευματική δημιουργία από την άκριτη μίμηση δημιουργημάτων.

Αντίκειμαι: έρχομαι σε αντίθεση με κάτι.

Σ: αντιβαίνω, αντιτίθεμαι

Α: συμφωνώ, ταυτίζομαι

π.χ. Οι απαιτήσεις του αντίκεινται στους αρχικούς όρους της συμφωνίας.

Αντικομφορμιστής: αυτός που δεν προσαρμόζεται στις απαιτήσεις και στους τύπους συμπεριφοράς της ομάδας στην οποία ανήκει.

Σ: αντισυμβατικός, ριζοσπαστικός

Α: κομφορμιστής, συμβατικός

π.χ. Τα παιδιά των λουλουδιών ήταν αντικομφορμιστές.

Αντιμιλιταρισμός: η αντίθεση στην κυριαρχία του στρατού στα πλαίσια μιας κοινωνίας ή ενός κράτους, η οποία εκδηλώνεται ως υποταγή όλων των δραστηριοτήτων στη στρατιωτική σκοπιμότητα και στην προετοιμασία για πόλεμο.

Σ: αντιστρατοκρατία

Α: μιλιταρισμός, στρατοκρατία

π.χ. Ως στήριξη στον αντιμιλιταρισμό αναπτύχθηκε το ειρηνιστικό κίνημα.

Αντίξοος: αυτός που παρουσιάζει εμπόδια

Σ: δυσμενής, ενάντιος

Α: ευνοϊκός, βοηθητικός

π.χ. Παρά τις αντίξοες συνθήκες, δηλαδή τη μεγάλη φτώχεια της οικογένειας, κατάφερε να σπουδάσει.

Αντιπαραβάλλω: παραβάλλω συγκριτικά

Σ: αντιπαραθέτω, συγκρίνω

Α:

π.χ. Αν αντιπαραβάλλεις τα δύο ποιήματα, θα δεις ότι έχουν αρκετές ομοιότητες όσον αφορά τα νοήματα που πραγματεύονται.

Αντιπαρέρχομαι: προσπερνώ, δεν δίνω σημασία

Σ: παραβλέπω, αγνοώ

Α:

π.χ. Αντιπαρήλθα τα προσβλητικά σχόλια και συνέχισα τη δουλεία μου.

Αντίποδας: αντίθετος πόλος

Σ:

Α:

π.χ. Στον αντίποδα των θετικών χαρακτηριστικών της τεχνολογίας βρίσκονται αρκετά μειονεκτήματα.

Αντιποίηση: η κατά παράνομο τρόπο οικειοποίηση ξένης περιουσίας ή δικαιώματος

Σ: σφετερισμός, οικειοποίηση

Α:

π.χ. Τιμωρήθηκε για αντιποίηση αρχής, γιατί παρίστανε τον εφοριακό και εισέπραττε πρόστιμα από τους καταστηματαρχες.

Αντιτείνω: διατυπώνω αντίθετη πρόταση ή άποψη προς απόκρουση προηγούμενης

Σ: αντιλέγω, αντιπαραθέτω, αντικρούω

Α: συμφωνώ, συμμερίζομαι, συντάσσομαι

π.χ. Στα συμπεράσματα των ερευνητών πολλοί αντιτείνουν ότι η μέθοδος που χρησιμοποίησαν ήταν αναξιόπιστη.

Αντιφατικός: αυτός που εμπεριέχει ή οδηγεί σε αντιφάσεις, δηλ. άλλα λέει και άλλα κάνει ή άλλα λέει τη μία στιγμή και άλλα την άλλη

Σ: ανακόλουθος, αλληλοαναιρούμενος

Α:

π.χ. Τα επιχειρήματά του ήταν τόσο αντιφατικά, που κανείς δεν κατάλαβε αν υποστήριζε ή καταδίκαιζε την πρόταση.

Ανυπέρβλητος: αυτός που δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί, να ξεπεραστεί

Σ: αξεπέραστος, (μτφ.) ασυναγώνιστος

Α: συναγωνίσιμος

π.χ. Παρά τα ανυπέρβλητα οικονομικά εμπόδια κατόρθωσε να σπουδάσει.

Ανυπόληπτος: αυτός που δεν τον εκτιμούν, δεν τον υπολήπτονται, που δεν έχει υπόληψη

Σ: αναξιόπιστος

Α: ευυπόληπτος

π.χ. Στην κοινωνία της πόλης του θεωρείται ανυπόληπτο πρόσωπο.

Ανυπότακτος: αυτός που δεν υποτάσσεται, δεν έχει ή δεν μπορεί να υποταχθεί

Σ: αδούλωτος, απειθής

Α: ευπειθής, υπάκουος

π.χ. Η ανυπότακτη φύση του εξόργιζε τους δασκάλους του.

Ανυστεροβουλία: η απουσία ιδιοτελών, διαβλητών και ταπεινών κινήτρων που χαρακτηρίζονται από έλλειψη υστεροβουλίας

Σ: ανιδιοτέλεια

Α: ιδιοτέλεια, υστεροβουλία

π.χ. Είναι πολύ καλό παιδί και γι' αυτό βοηθάει χωρίς να περιμένει αντάλλαγμα, με ανυστεροβουλία.

Αξιοκρατία: η επιλογή και προώθηση ή επικράτηση εκείνων που αντικειμενικά είναι και θεωρούνται οι πιο άξιοι και ικανοί

Σ:

Α: αναξιοκρατία.

π.χ. Η αξιοκρατία στις προσλήψεις του δημοσίου αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών που προσφέρονται στους πολίτες.

Αξιόμειπτος: αυτός που η συμπεριφορά ή η ενέργειά του είναι αντίθετη με τους κανόνες της ηθικής, της δεοντολογίας/ άξιος μομφής, κατηγορίας

Σ: αξιοκατάκριτος

Α: άμειπτος

π.χ. Οι αξιόμειπτες πράξεις του προκαλούν τον αρνητικό σχολιασμό και την κατακραυγή όλων.

Αξιόποινος: άξιος τιμωρίας

Σ: κολάσιμος

Α:

π.χ. Η κλοπή, η ψευδορκία είναι αξιόποινες πράξεις.

Άοκνος: αυτός που προσπαθεί συνεχώς, χωρίς να κουράζεται

Σ: ακούραστος, φιλόπονος, εργατικός

Α: φυγόπονος, τεμπέλης

π.χ. Με άοκνες προσπάθειες πέτυχε στη ζωή του ό,τι επιθυμούσε.

Απαθλίωση: κατάσταση πλήρους αθλιότητας, πολύ μεγάλης κατάπτωσης

Σ: εξαθλίωση, εξαχρείωση

Α: ευημερία

π.χ. Η αναρχία αποτελεί κύριο παράγοντα απαθλίωσης.

Απαιδευσία: η έλλειψη μόρφωσης και καλλιέργειας

Σ: αγραμματοσύνη, αμορφωσιά, αμάθεια

Α: μόρφωση, παιδείυση

π.χ. Ο θεσμός της λαϊκής επιμόρφωσης επιχείρησε να περιορίσει την απαιδευσία.

Απαξιώνω: απορρίπτω κάτι γιατί το θεωρώ ανάξιο, μειώνω την αξία, κάνω κάτι να αξίζει λιγότερο ή να μην έχει αξία

Σ: ευτελίζω

Α: υπερεκτιμώ

π.χ. Η στάση του απαξιώνει κάθε προσπάθεια που καταβλήθηκε για να φτάσουμε στο ποθητό αποτέλεσμα.

Απαράμιλλος: αυτός που δεν επιδέχεται σύγκριση ή δεν είναι δυνατόν να μειωθεί

Σ: άφθαστος, ασύγκριτος, ασυναγώνιστος

A: συγκρίσιμος,

π.χ. Η απαράμιλλη γενναιότητα των ηρώων της επανάστασης του 1821 είχε εντυπωσιάσει όλη την Ευρώπη.

Απαρέσκεια: η δυσαρέσκεια

Σ: αποστροφή

A: αρέσκεια, ευαρέσκεια, ευχαρίστηση

π.χ. Ήταν έκδηλη στο πρόσωπό του η απαρέσκεια για όσα συνέβαιναν.

Απαύγασμα: ακτινοβολία, λάμψη, (μτφ.) συμπέρασμα

Σ: ακτινοβολία, λάμψη

A:

π.χ. (μτφ.) Ό,τι λέει είναι απαύγασμα της πείρας του.

Απείθεια: η άρνηση υπακοής σε ανώτερο ή σε κανόνες

Σ: απειθαρχία, ανυπακοή

A: πειθαρχία, υπακοή

π.χ. Με την απείθεια που έδειξε στο σχολείο πήρε πενταήμερη αποβολή.

Απειροκαλία: η πλήρης ομορφιά

Σ: καλαισθησία

A: ακαισθησία, ασχήμια

π.χ. Η απειροκαλία του χιονισμένου τοπίου τους άφησε άφωνους.

Απεκδύομαι: αρνούμαι να αναλάβω την ευθύνη για κάτι.

Σ: αποποιούμαι, αρνούμαι

A: αποδέχομαι, αναλαμβάνω

π.χ. Ο υπουργός απεκδύθηκε τις ευθύνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας.

Απευκαίος: κάποιος ο οποίος δεν είναι επιθυμητός και ο οποίος εύχεται κάποιος να μη συμβεί.

Σ: ανεπιθύμητος

A: ευκαίος, επιθυμητός

π.χ. Ο ερχομός του στην πόλη ήταν απευκαίος καθώς θεωρείται πηγή κακοτυχίας για τον τόπο.

Απεχθάνομαι: νιώθω έντονη αντιπάθεια, αποστροφή για κάποιον ή κάτι.

Σ: αντιπαθώ, μισώ

A: συμπαθώ, λατρεύω

π.χ. Απεχθάνεται κάθε είδος ρατσισμό, καθώς θεωρεί ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι.

Απηνής: σκληρός, αμείλικτος

Σ: άγριος

A: ευγενής, ήρεμος

π.χ. Ο εισαγγελέας ήταν απηνής, καθώς καταδίκασε τον κατηγορούμενο σε ισόβια κάθειρξη.

Απίσχνανση: η απώλεια πάχους του σώματος/ η εξασθένηση, η μείωση της ισχύος

Σ: εξουθένωση εξάντληση

A: ενδυνάμωση, ενίσχυση, ισχυροποίηση

π.χ. Την τελευταία δεκαετία έχει παρατηρηθεί απίσχνανση της αγροτικής παραγωγής με συνέπειες στην οικονομία της χώρας

Απλοέπεια: το να μιλά κανείς απλά, χρησιμοποιώντας απλό, σαφή και κατανοητό λόγο.

Σ: εκλαϊκευση

A:

π.χ. Η απλοέπεια του προσφέρει στο κοινό του την δυνατότητα να κατανοεί πλήρως τα λεγόμενά του

Αποβαρβάρωση: η κατάσταση της βαρβαρότητας

Σ: αποκτήνωση, αποθηρίωση

A: εκπολιτισμός, εξανθρώπιση

π.χ. Πολλοί νέοι έχουν φτάσει στην αποβαρβάρωση μέσω του φανατισμού και της βίας των γηπέδων.

Αποβορβόρωση: η κατάσταση της απομάκρυνσης της βρωμιάς από κάπου

Σ: εκκαθάριση

A: εξαχρείωση

π.χ. Η αποβορβόρωση της δημόσιας ζωής απαιτεί ο καθένας να φροντίσει να είναι ηθικός στον μικρόκοσμό του.

Απογαλακτισμός: η απαλλαγή από εξάρτηση

Σ: ανεξαρτητοποίηση, αυτεξουσιασμός

A: εξάρτηση, υποτέλεια

π.χ. Για την διατήρηση των εθίμων και των παραδόσεών της, κάθε χώρα οφείλει να υιοθετήσει ιδεολογικό απογαλακτισμό στα ξένα πρότυπα.

Αποδιοπομπαίος τράγος: ο άνθρωπος στον οποίο

επιρρίπτονται οι ευθύνες των άλλων

Σ: εξιλαστήριο θύμα

A:

π.χ. Οι μετανάστες έχουν μετατραπεί σε αποδιοπομπαίο τράγο για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα.

Αποθηριώνω: ερεθίζω υπερβολικά, εξοργίζω

Σ: αποκτηνώνω, εξαγριώνω

A: ηρεμώ, καλμάρω, καθησυχάζω

π.χ. Η προκλητική συμπεριφορά του αποθηριώνει τους καθηγητές του.

Αποθησαυρίζω: α. μαζεύω και βάζω κατά μέρος, αποταμιεύω (κυρ. αντικείμενα αξίας, χρήματα)/ β. (μτφ.) συγκεντρώνω, συσσωρεύω γνώσεις, επιστημονικά στοιχεία ή συλλέγω και καταγράφω λέξεις ή κείμενα άγνωστα

Σ: γκρέμισμα, καταστροφή

A: θησαυρίζω, συσσωρεύω, αποταμιεύω, συλλέγω

π.χ. 1. Οι γραμματικοί κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα αποθησαύρισαν πλήθος λέξεων. 2. Τα εγκεφαλικά κέντρα αναπαράγουν την εικόνα με το υλικό που έχουν αποθησαυρίσει.

Αποικοδόμηση: η διάσπαση οργανικής ένωσης/ (μτφ.) γκρέμισμα, καταστροφή κοινωνικού ιστού

Σ: διασκορπίζω

Α: οικοδόμηση, χτίσιμο

π.χ. Η αποικοδόμηση του αμύλου από τον οργανισμό γίνεται με τη διάσπασή του σε μόρια γλυκόζης.

(μτφ.) Τα νέα σκληρά οικονομικά μέτρα προκαλούν αποικοδόμηση στην κοινωνική συνοχή του λαού.

Αποκέντρωση: η απομάκρυνση, η μεταφορά από το κέντρο (διοικητική/ οικονομική/ πολιτιστική/ πληθυσμιακή αποκέντρωση)

Σ:

Α: αστυφιλία, αστικός υδροκεφαλισμός

π.χ. Για τη μείωση της γραφειοκρατίας χρειάζεται διοικητική αποκέντρωση. / Η τόνωση της πνευματικής και καλλιτεχνικής ζωής στην επαρχία προϋποθέτει πλατιά πολιτιστική αποκέντρωση.

Απόκληρος: αυτός που έχασε το δικαίωμα της κληρονομιάς, (μτφ) αυτός που ζει στερημένα στο περιθώριο της κοινωνικής ζωής,

Σ: φτωχός, κακότυχος, αδικημένος

π.χ. (μτφ.) Οι απόκληροι της κοινωνίας σιτίζονται καθημερινά σε φιλανθρωπικά ιδρύματα.

Αποκλιμακώνω: μειώνω σταδιακά

Σ: απαλύνω, κατευνάζω

Α: εντείνω, εξάρω

π.χ. Οι διπλωματικές προσεγγίσεις μεταξύ των δύο χωρών αποκλιμάκωσαν την ένταση.

Αποκομίζω: αποκτώ προς όφελός μου

Σ: πορίζομαι, καρπώνομαι, κερδίζω, ωφελούμαι

Α: χάνω

π.χ. Από τα ταξίδια αποκομίζει κανείς πολλές εμπειρίες.

Αποκρυσταλλώνω: καταλήγω οριστικά σε ξεκάθαρη θέση

Σ: διαμορφώνω, σχηματίζω, σταθεροποιώ

Α:

π.χ. Συνήθως οι έφηβοι δεν έχουν αποκρυσταλλώσει τις απόψεις τους για τη ζωή.

Απολιτικός/Απολίτικος: αυτός που αδιαφορεί για την πολιτική και τα κοινά

Σ: αποπολιτικοποιημένος

Α: πολιτικοποιημένος

π.χ. Πολλοί κατηγορούν τους νέους σήμερα ότι έχουν απολιτική στάση ζωής.

Αποναρκώνω: καταστέλλω

Σ: αποκοιμίζω

Α: αφυπνίζω

π.χ. Η τηλεόραση αποναρκώνει το πνεύμα και την κριτική σκέψη των ανθρώπων.

Αποπεράτωση: η ολοκλήρωση εργασιών.

Σ: τελείωμα, αποτελείωμα

Α: έναρξη

π.χ. Η αποπεράτωση του κτιρίου έγινε τον προηγούμενο μήνα.

Αποποιούμαι: αρνούμαι να αποδεχθώ.

Σ: απορρίπτω

Α: δέχομαι

π.χ. Αποποιήθηκε το δικαίωμά του να έχει δικηγόρο υπεράσπισης.

Απορρέω: έρχομαι ως αποτέλεσμα, προκύπτω.

Σ: πηγάζω, προέρχομαι

Α:

π.χ. Πολλές αρνητικές συνέπειες απορρέουν από την κακή απόφασή του.

Αποσαθρώνω: καθιστώ κάτι έτοιμο να διαλυθεί

Σ: σαπίζω, φθείρω, ξεχαρβαλώνω

Α: θεμελιώνω, στήνω

π.χ. Οι αποφάσεις της κυβέρνησης που αντίκεινται στα συμφέροντα του λαού αποσαθρώνουν τον κοινωνικό ιστό.

Αποσείω: τινάζω κάτι από πάνω μου, αποτινάζω, (μτφ.) απαλλάσσομαι (από βάρος ή κατηγορία)

Σ: αποκρούω, ανασκευάζω, ξεφορτώνομαι,

Α: δέχομαι

π.χ. Απέσεισε κάθε ευθύνη από πάνω του και έτσι απαλλάχτηκε από τις κατηγορίες.

Αποσκοπώ: επιδιώκω την επίτευξη συγκεκριμένου αποτελέσματος, έχω ως σκοπό

Σ: αποβλέπω, σκοπεύω, επιδιώκω

Α:

π.χ. Σε τι αποσκοπεί η επίσκεψή σας;

Αποσόβηση: αποτροπή από κάτι ανεπιθύμητο

Σ: αποτροπή, απομάκρυνση, ματαίωση

Α: πλησίασμα

π.χ. Η αποσόβηση του μοιραίου επιτεύχθηκε χάρη στην έγκαιρη παρέμβαση της πυροσβεστικής.

Αποσταθεροποιώ: κλονίζω με δόλια μέσα τη σταθερότητα, προκαλώ αναταραχές

Σ: διαταράσσω, ανατρέπω, υπονομεύω

Α: σταθεροποιώ

π.χ. Οι κοινωνικές αναταραχές αποσταθεροποιούν το πολίτευμα.

Αποστασιοποιούμαι: διατηρώ αποστάσεις,

αποδεσμεύομαι από κατάσταση ή πρόσωπο, απέχω

Σ: απέχω, απομακρύνομαι

Α: εμπλέκομαι, συμμετέχω, παίρνω το μέρος κάποιου, μεροληπτώ

π.χ. Όσοι θέλουν να κρατούν ουδέτερη στάση στους διαξιφισμούς, αποστασιοποιούνται.

Αποσυμφόρηση: ο περιορισμός ή η παύση της συμφόρησης

Σ: αποκέντρωση, αραίωμα

Α: συμφόρηση

π.χ. Η εύρυθμη λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς συμβάλλει στην αποσυμφόρηση της κυκλοφορίας.

Αποτελεσμάτων: αφήνω κάτι στάσιμο, να διαιωνίζεται

Σ: λιμνάζω, παγώνω, αδρανών

Α: ωθώ, προχωράω, ενεργοποιούμαι, κινητοποιούμαι

π.χ. Αν δε γίνουν καινούριες επενδύσεις, η οικονομία μας θα αποτελεσματοωθεί εντελώς.

Απότοκος: αυτός που προέρχεται από κάτι άλλο ως αποτέλεσμα

Σ: επακόλουθος, παρεπόμενος, συνέπεια

Α: αίτιος, συντελεστικός

π.χ. Η αύξηση των εισιτηρίων στα μέσα συγκοινωνίας είναι απότοκος της αύξησης στα καύσιμα.

Αποτρόπαιος: αυτός που προκαλεί τη φρίκη και την αποστροφή

Σ: αποκρουστικός, φρικαλέος, απεχθής, βδελυρός

Α: ελκυστικός, ελκτικός

π.χ. Το θέαμα των διαμελισμένων πτωμάτων ήταν αποτρόπαιο.

Αποφαίνομαι: λέω τη γνώμη μου

Σ: γνωματεύω, γνωμοδοτώ

Α: αδιαφορώ, σιωπώ

π.χ. Δεν μπορώ να αποφανθώ για το ήθος του, γιατί δεν τον γνωρίζω αρκετά.

Αποχαλινώνομαι (μεταφορικά): ξεπερνώ κάθε ηθικό φραγμό ή κάθε όριο πειθαρχίας

Σ: εκτραχηλίζομαι, εκτροχιάζομαι

Α: συστέλλομαι, μαζεύομαι, πράττω ηθικά

π.χ. Έχει αποχαλινωθεί και δε σέβεται τίποτα.

Αποχαύνωση: το να γίνεται κάποιος πνευματικά και σωματικά νωθρός

Σ: νωθρότητα, ατονία, αδράνεια, αποβλάκωση

Α: εγρήγορση

π.χ. Η τηλεόραση οδηγεί στην πλήρη αποχαύνωση και την άκριτη μίμηση προτύπων.

Αποψιλώνω: 1. καταστρέφω τη βλάστηση μιας περιοχής, 2. στερώ τελείως (κάποιον από κάτι)

Σ: αποδυναμώνω, εξασθενίζω

Α: ενδυναμώνω

π.χ. 1. Η άμετρη υλοτομία αποψιλώνει τα δάση και καταστρέφει το οικοσύστημα. 2. Το αξίωμά του αποψιλώθηκε από εξουσίες.

Απράγμων: αυτός που δεν κάνει τίποτα, δεν ασχολείται με τίποτα

Σ: άπραγος, αδρανής, ράθυμος

Α: πολυπράγμων

π.χ. Οι απράγμονες άνθρωποι οδηγούνται στην ανία.

Απρόσκοπτος: αυτός που γίνεται χωρίς εμπόδια

Σ: ανεμπόδιστος, ακώλυτος

Α: εμποδισμένος

π.χ. Η διεξαγωγή των εξετάσεων έγινε απρόσκοπτα.

Αριβισμός: η χρησιμοποίηση κάθε μέσου, ακόμα και αθέμιτου, για τη γρήγορη ανάδειξη σε διάφορους χώρους

Σ: καιροσκοπισμός, τυχοδιωκτισμός

Α:

π.χ. Ο αριβισμός είναι η μάστιγα του πολιτικού συστήματος, καθώς ο καθένας ενδιαφέρεται για την ατομική του προβολή και αδιαφορεί για το συλλογικό καλό.

Αρραγής: αυτός που δεν ραγίζει, που δεν θρυμματίζεται.

Σ: αρράγιτος, αθρυμματίσιτος

Α: ραγισμένος, ασταθής

π.χ. Είναι μία αρραγής προσωπικότητα, που χαρακτηρίζεται από απόλυτη σταθερότητα.

Αρτιούστατος: αυτός που μόλις συστάθηκε, που ιδρύθηκε πρόσφατα

Σ: νεοσύστατος, νεότευκτος

Α: -

π.χ. Το αρτιούστατο σωματείο άρχισε το έργο του.

Αρωγός: αυτός που προσφέρει βοήθεια

Σ: επίκουρος, βοηθητικός

Α:

π.χ. Η κυβέρνηση θα έρθει αρωγός στους σεισμοπαθείς.

Αστικοποίηση: η διαδικασία συγκέντρωσης του πληθυσμού σε πόλεις

Σ: αστυφιλία, εξαστισμός, αστισμός.

Α: αποκέντρωση

π.χ. Το φαινόμενο της αστικοποίησης έχει πλήξει σοβαρά την ύπαιθρο.

Αστυφιλία: η τάση των αγροτικών πληθυσμών για μετακίνηση και εγκατάσταση στα μεγάλα αστικά κέντρα

Σ: αστικοποίηση, αστισμός

Α: αποκέντρωση

π.χ. Το μεγάλο κύμα /το πρόβλημα της αστυφιλίας

Ασυδοσία: η ελευθερία δράσεως και κινήσεων χωρίς κανένα μέτρο/περιορισμό.

Σ: αυθαιρεσία, αναρχία

Α: τάξη

π.χ. Ασυδοσία επικρατεί στα σχολεία, ο καθένας κάνει ό,τι θέλει!

Ασύμφορος: αυτός που δεν συμφέρει

Σ: ανώφελος, επιζήμιος

Α: συμφέρων, επωφελής

π.χ. Η άμεση προσφυγή στις εκλογές είναι ασύμφορη για το έθνος.

Ατελέσφορος: αυτός που δεν έχει ή δεν μπορεί να φέρει αποτέλεσμα

Σ: αναποτελεσματικός, μάταιος

Α: αποτελεσματικός, λυσιτελής

π.χ. Αξιέπαινη η προσπάθεια, αλλά ατελέσφορα τα μέτρα.

Ατέρμονος: αυτός που δεν έχει τέλος

Σ: ατελείωτος, απέραντος

A: περιορισμένος, πεπερασμένος

π.χ. Ατέρμονες συζητήσεις διεξήγαγαν τα στελέχη του Δ.Σ. χθες το βράδυ, μέχρι να καταλήξουν σε μία συμφωνία.

Ατιμάζω: 1. προσβάλλω την μνήμη κάποιου, σπιλώνω την φήμη του 2. προσβάλλω την τιμή και την αξιοπρέπεια κάποιου

Σ: εξευτελίζω, ταπεινώνω

A: τιμώ

π.χ. Ατιμάστηκε μπροστά σε όλους.

Ατομικισμός: η θεωρία και η στάση της ζωής που προβάλλει την αξία του ατόμου έναντι του κοινωνικού συνόλου/ η υπερβολική και αποκλειστική ενασχόληση με τον εαυτό μας

Σ: ατομοκρατία, εγωισμός

A: αλτρουισμός

π.χ. Ο άκρατος ατομικισμός που επικρατεί στην εποχή μας λειτουργεί ως τροχοπέδη στην καλλιέργεια του συλλογικού πνεύματος.

Άτοπος : 1. αυτός που είναι αντίθετος προς την λογική 2. αυτός που δεν αρμόζει σε συγκεκριμένη περίσταση

Σ: παράλογος, αταίριαστος, άπρεπος, ανάρμοστος

A: λογικός, ταιριαστός

π.χ. Τα επιχειρήματα του ήταν άτοπα.

Αυθάδεια: η αγενής και θρασεία συμπεριφορά

Σ: αναίδεια, αδιαντροπία

A: σεμνότητα, διακριτικότητα

π.χ. Η αυθάδεια που δείχνει δεν τιμά την προσωπικότητά του.

Αυθαιρεσία: η συμπεριφορά που παραβιάζει τα δικαιώματα των άλλων

Σ: κατάχρηση, ετσιθελισμός

A:

π.χ. Η αυθαιρεσία της εξουσίας πληγώνει το λαϊκό αίσθημα περί δικαίου.

Αυθύπαρκτος: αυτός που υπάρχει ή μπορεί να υπάρξει από μόνος του

Σ: αυτοτελής, αυθυπόστατος

A: εξαρτημένος

π.χ. Αν και έφυγε από το σπίτι του σε ώριμη ηλικία δεν μπορεί να υπάρξει ως αυθύπαρκτο άτομο.

Αυτεπίγνωση: η γνώση του εαυτού μας

Σ: αυτογνωσία

A:

π.χ. Πολλοί άνθρωποι δεν έχουν αυτεπίγνωση.

Αυτοτελής: δεν εξαρτάται από κάτι

Σ: αυθύπαρκτος, ανεξάρτητος, ελεύθερος

A: εξαρτημένος, υποτελής

π.χ. Στόχος της εκπαίδευσης πρέπει να είναι η διαμόρφωση αυτοτελών υπάρξεων.

Άφατος: αυτός που δεν μπορεί να ειπωθεί

Σ: απερίγραπτος

A:

π.χ. Η φίλη μου μετά το διαγνώσιμα είχε μια άφατη θλίψη.

Αφειδής: αυτός που δεν τσιγκουνεύεται/ αυτός που υπάρχει σε αφθονία

Σ: γενναϊόδωρος, άφθονος, αφειδώλετος

A: φειδωλός

π.χ. Πάντα ήταν ένας αφειδής άνθρωπος, που πρόσφερε χωρίς δισταγμό ό,τι είχε.

Αφερέγγυος: αυτός που οι άλλοι δεν μπορούν να του έχουν εμπιστοσύνη, αυτός που δεν παρέχει καμία εγγύηση

Σ: αναξιόχρεος, αναξιόπιστος

A: φερέγγυος, εχέγγυος, αξιόπιστος, αξιόχρεος

π.χ. Δεν τολμά κανείς να του δανείσει δεκάρα, γιατί πρόκειται για αφερέγγυο πρόσωπο.

Αφιλανθρωπία: η έλλειψη φιλανθρωπίας, αγάπης για τον άνθρωπο

Σ: κακία, μισανθρωπία

A: χρηστότητα, καλοσύνη

π.χ. Πολλοί θεωρούν ότι οι σύγχρονοι άνθρωποι διακατέχονται από αφιλανθρωπία, γιατί ολιγωρούν για τον συνάνθρωπό τους, που υποφέρει.

Αφιλοκαλία: έλλειψη καλαισθησίας

Σ: ακαλαισθησία

A: φιλοκαλία, καλαισθησία

π.χ. Τα μοντέλα στη φετινή επίδειξη μόδας χαρακτηρίζονταν από αφιλοκαλία.

Αφροσύνη: έλλειψη φρόνησης, απερισκεψία

Σ: αστοχασία, ασυλλογισιά

A: σοφία, ορθότητα

π.χ. Η αφροσύνη είναι κακός σύμβουλος στη λήψη αποφάσεων.

Αχειραγώγητος: ακαθοδήγητος

Σ: ατίθασος, αδάμαστος

A: χειραγωγήσιμος, καθοδηγημένος

π.χ. Άφησε το παιδί από μικρό αχειραγώγητο.

Αχειραφέτητος: ο μη απαλλαγμένος από την εξουσία

Σ: δούλος, υποτελής

A: χειράφετος, χειραφετημένος, ανεξάρτητος

π.χ. Οι περισσότεροι ανήλικοι είναι αχειραφέτητοι, γιατί κάποιοι ενήλικοι του κηδεμονεύουν.

Αψίθυμος: οξύθυμος

Σ: ευερέθιστος

A: ήρεμος, πράος

π.χ. Μην τον προκαλείς με τα λόγια σου, γιατί είναι αψίθυμος.

Αψιμαχία: λεκτικός διαξιφισμός

Σ: μικροσυμπλοκή

A: εκεχειρία, ανακωχή

π.χ. Η έντονη αντιπαράθεση εκδηλώθηκε με αψιμαχίες μεταξύ των συνομιλητών.

B

Βαθμοθηρώ: το να αποσκοπεί κανείς σε μεγάλους βαθμούς, χωρίς παράλληλα να αποσκοπεί στην απόκτηση γνώσεων.

Σ:

A:

π.χ. Μερικά παιδιά βαθμοθηρούν στο σχολείο προσπαθώντας να πάρουν καλό βαθμό με κάθε μέσο.

Βαθύγνωμος: αυτός που στοχάζεται σε βάθος

Σ: βαθύνους, βαθυστόχαστος, εμβριθής

A: ελαφρόμυαλος

π.χ. Οι φιλόσοφοι υπήρξαν βαθύγνωμοι.

Βάναυσος: αυτός που τον χαρακτηρίζει η βιαιότητα και η σκληρότητα.

Σ: βίαιος, βάρβαρος

A: πράος, ήρεμος, ανθρωπίνος

π.χ. Οι αστυνόμοι απώθησαν αυτούς που διαδήλωναν με βάναυσο τρόπο.

Βαραθρώνω: ρίχνω σε βάραθρο, καταστρέφω

Σ: καταστρέφω, αφανίζω

A: οικοδομώ, δημιουργώ

π.χ. Με τα αυστηρά οικονομικά μέτρα βαραθρώνεται ακόμη περισσότερο η οικονομία της χώρας.

Βαρβαρότητα: η έλλειψη πολιτισμού, η πράξη που

χαρακτηρίζεται από σκληρότητα, βία

Σ: βαρβαρισμός, βαναυσότητα, σκληρότητα, ωμότητα

A:

π.χ. Αρκετοί γονείς συμπεριφέρονται με βαρβαρότητα και ασκούν βία στα μικρά παιδιά τους.

Βδελυρός: αυτός που προκαλεί αηδία, αποστροφή

Σ: σιχαμερός, σιχαμένος, αποτρόπαιος

A: αγνός

π.χ. Είναι βδελυρή πράξη να κακοποιεί κανείς παιδιά.

Βέβηλος: 1) αυτός που ασεβεί σε κάτι ιερό, 2) αυτός που προσβάλλει σε πνευματικό χώρο.

Σ: ιερόσυλος, ανίερος, ασεβής, μιαιρός

A: ευσεβής, όσιος, ιερός

π.χ. Στον μουσουλμανικό κόσμο θεωρείται βέβηλη πράξη να εισέλθει κανείς σε τέμενος φορώντας παπούτσια.

Βερμπαλισμός: η χρήση πομπωδών λέξεων και φράσεων χωρίς νόημα προς εντυπωσιασμό του ακροατηρίου

Σ: μεγαλοστομία, ρητορισμός

A: λακωνισμός, περιεκτικότητα

π.χ. Ο συγκεκριμένος βουλευτής χαρακτηρίζεται από βερμπαλισμό, αφού οι λόγοι του τις περισσότερες φορές είναι εντυπωσιακοί, αλλά δεν διαθέτουν ευδιάκριτο νόημα.

Βιβλιοφιλία: η αγάπη για το βιβλίο και την ανάγνωση.

Σ: φιλαναγνώσια

A:

π.χ. Ο Γιάννης διακρίνεται για την βιβλιοφιλία του · στον ελεύθερο χρόνο του διαβάσει συνεχώς βιβλία.

Βιομηχανοποίηση: χρησιμοποίηση βιομηχανικών μεθόδων και τεχνικών παραγωγής.

Σ: εκβιομηχάνιση

A:

π.χ. Η χρήση μηχανών για τα περισσότερα στάδια παραγωγής γάλακτος δείχνει πως η εποχή μας χαρακτηρίζεται από έντονη βιομηχανοποίηση.

Βιοπορισμός: η εξασφάλιση των υλικών μέσων επιβίωσης ιδιαίτερα μέσω της προσωπικής εργασίας.

Σ: επιβίωση

A: -

π.χ. Τραγουδάει ερασιτεχνικά και όχι για βιοπορισμό.

Βολιδοσκοπώ: εξετάζω για να σχηματίσω μια πλήρη εικόνα πριν προχωρήσω σε αποφάσεις ή ενέργειες.

Σ: εξετάζω, διερευνώ

A: -

π.χ. Για πολύ καιρό βολιδοσκοπούσα την περίπτωση, μέχρι που πήρα την απόφαση να προχωρήσω.

Βορβορώδης: ο γεμάτος βόρβορο, λασπώδης, (μτφ.) ανήθικος, αχρείος.

Σ: λασπώδης, ταρτάρειος, σκαίος

A: διαυγής, καθαρός

π.χ. Αυτό το σημείο της αυλής είναι βορβορώδες, γι' αυτό χρειάζομαι τη βοήθεια ενός κηπουρού για να μπορέσω να φυτέψω ποικίλα άνθη.

(μτφ.) Η συμπεριφορά του είναι βορβορώδης, γιατί ενοχοποιεί τον καθένα, για να απαλλάσσεται αυτός από τις ευθύνες.

Βούληση (πολιτική / λαϊκή): η νοητική δύναμη με την οποία ένα άτομο μπορεί να κατευθύνει τις σκέψεις και τις ενέργειές του προς την επίτευξη ενός σκοπού.

Σ: θέληση, πρόθεση, σκοπός

A: αβουλία, ετεροκαθορισμός, ανελευθερία

π.χ. Χρειάζεται πολιτική βούληση για να επιλυθούν τα έντονα οικονομικοκοινωνικά προβλήματα.

Βραδύνους: αυτός που πάσχει από βραδύνοια, δεν είναι αρκετά έξυπνος.

Σ: αμβλύνους, δύνους

A: οξύνους, εύστροφος, έξυπνος, ευφυής, αγχίνους

π.χ. Η βραδύνοιά του είναι αυτή που τον καθιστά έρμαιο στα χέρια των φίλων του.

Βυσοδομώ: σχεδιάζω, μηχανεύομαι κάτι κακό.

Σ: μηχανορραφώ, δολοπλοκώ, ραδιουργώ, σκευωρώ.

A:

π.χ. Όταν βυσοδομούν κάτι κακό πίσω από την πλάτη μου και το μαθαίνω, προχωρώ σε αντεκδίκηση.

Γ

Γαλουχώ: α. θηλάζω β. ανατρέφω

Σ: διαπαιδαγωγώ

Α:

π.χ. Γαλούχησε τα παιδιά της με δημοκρατικές αρχές.

Γενεσιουργός: αυτός που προκαλεί ή παράγει κάτι

Σ: δημιουργός

π.χ. Η γενεσιουργός αιτία του ατυχήματος ήταν η ξαφνική εμφάνιση ενός ελαφίου στον δρόμο.

Γενναιοφροσύνη: γενναιοψυχία, μεγαλοψυχία

Σ: υψηλοφροσύνη, ανεξικακία, γενναιοδωρία

Α: μικροψυχία, μικροπρέπεια

π.χ. Έδειξε γενναιοφροσύνη στους αιχμαλώτους και τους απελευθέρωσε.

Γηγενής: αυτός που κατοικεί εκεί όπου γεννήθηκε

Σ: ιθαγενής, αυτόχθων, ντόπιος

Α: ξένος, αλλοδαπός, πρόσφυγας, έποικος

π.χ. Οι γηγενείς κάτοικοι της Αμερικής ήταν οι Ινδιάνοι.

Γηθοσύνη: μεγάλη χαρά και ευχαρίστηση

Σ: ευφροσύνη

Α:

π.χ. Οι Χριστιανοί βιώνουν κατάνυξη και γηθοσύνη την ημέρα της Ανάστασης.

Δ

Δαψίλεια: αφθονία, γενναιοδωρία

Σ: πληθώρα

Α: έλλειψη

π.χ. Στα πολυκαταστήματα τροφίμων υπάρχει δαψίλεια προϊόντων.

Δεσποτισμός: απόλυτη εξουσία, αυθαιρεσία

Σ: αυταρχικότητα, σατραπισμός

Α: δημοκρατικότητα

π.χ. Στη Ρωσία κυριαρχούσε τον 17^ο αιώνα ο τσαρικός δεσποτισμός.

Δημαγωγός: πολιτικός που προσπαθεί με απατηλά μέσα να κερδίσει την εμπιστοσύνη του λαού

Σ: λαοπλάνος, δημοκόπος

Α:

π.χ. Στην εποχή μας οι πολιτικοί γίνονται αδίστακτοι δημαγωγοί, προκειμένου να κερδίσουν την λαϊκή εύνοια.

Διαβίωση: σύνολο συνθηκών υπό τις οποίες ζει κάποιος

Σ:

Α:

π.χ. Το επίπεδο διαβίωσης την περίοδο της κρίσης έχει μειωθεί.

Διάγω: περνώ τη ζωή μου με συγκεκριμένο τρόπο

Σ: διαβιώνω, ζω

Α:

π.χ. Οι μοναχοί διάγουν βίο με περιορισμούς.

Διακυβεύω: θέτω σε κίνδυνο κάτι

Σ: διακινδυνεύω, ριψοκινδυνεύω, ρισκάρω

Α:

π.χ. Με αυτή την πολιτική διακυβεύεται το μέλλον της χώρας.

Διανθίζω: στολίζω με αισθητικά στοιχεία

Σ: διακοσμώ

Α:

π.χ. Διανθίζω το λόγο μου με αρχαία ρητά.

Διαξιφισμός: δηκτική στιχομυθία, λεκτική αντιπαράθεση

Α: τσακωμός, αψιμαχία

Σ: επικοινωνία, συμφιλίωση

π.χ. Εμπλέκεται μονίμως σε διαξιφισμούς με τους συμμαθητές του.

Διαπνέομαι: κατέχομαι από συναισθήματα ή ιδέες

Σ: διακατέχομαι, εμφορούμαι

Α:

π.χ. Διαπνέεται από φιλοπατρία.

Διασπάθιση: απερίσκεπτη σπατάλη

Σ: κατασπατάληση

Α: οικονομία, φειδώ

π.χ. Η διασπάθιση του δημόσιου χρήματος οδήγησε στην πτώχευση του κράτους.

Διαστρεβλώνω: παρουσιάζω σκόπιμα κάτι με αλλοιωμένη μορφή

Σ: παραποιώ, διαστρέφω, αλλοιώνω, παραμορφώνω

Α:

π.χ. Συνέχεια διαστρεβλώνει τα λεγόμενα μου.

Διασυρμός: δημόσια γελοιοποίηση

Σ: διαπόμπευση, δυσφήμιση

Α: διαφήμιση

π.χ. Η χώρα υπέστη διεθνή διασυρμό για την παραβίαση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Διατείνομαι: υποστηρίζω μία γνώμη

Σ: ισχυρίζομαι

Α:

π.χ. Διατείνεται ότι του ανήκει η πατρότητά της.

Διαφαίνομαι: αρχίζω να φαίνομαι, διακρίνομαι αμυδρά, δείχνω καθαρά.

Σ: φαίνομαι, αποδείχνομαι

Α: κρύβομαι

π.χ. Διαφαίνεται κάποια ειρωνεία στα λόγια του.

Διαφθορά: ηθική εξαχρέιση, εκφασλισμός, ανήθικος τρόπος ζωής.

Σ: ανηθικότητα, εκμαυλισμός

Α: ηθική

π.χ. Η διαφθορά στην δημόσια διοίκηση έχει διαβρώσει ολόκληρη την κοινωνία.

Δίβουλος – δίνωμος: αυτός που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο γνώμες, απόψεις.

Σ: άστατος, αναποφάσιτος.

Α: αποφασιστικός, σταθερός.

π.χ. Ήταν δίβουλος, να φύγει ή να μην φύγει;

Διεισδύω: εισχωρώ, χώνομαι μέσα σε κάτι, κατανοώ κάτι σε βάθος.

Σ: εισχωρώ, τρυπώνω, εμβαθύνω, υπεισέρχομαι

Α:

π.χ. Έλληνες επιχειρηματίες έχουν διεισδύσει στις ξένες αγορές.

Διένεξη: η αντίθεση που προκαλείται από διαφορετικές απόψεις ή από σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα σε δύο ή περισσότερα άτομα.

Σ: σύγκρουση, διαμάχη, αντιδικία, διαξιφισμός, φιλονικία

Α: συμφωνία

π.χ. Η διένεξη μεταξύ τους έλαβε τέλος ύστερα από υποχώρηση του ενός.

Διενεργώ: εκτελώ ως εντεταλμένο όργανο ένα έργο προβλεπόμενο από τον νόμο.

Σ: διεξάγω, εκτελώ

Α:

π.χ. Η εισαγγελία θα διενεργήσει ανακρίσεις.

Διεξοδικός : λεπτομερειακός

Σ: λεπτομερής, εκτενής, αναλυτικός

Α: σύντομος, περιληπτικός, αδρομερής

π.χ. : Μετά από διεξοδική μελέτη της υποθέσεως, ο εισαγγελέας κατέληξε στην απόφαση / στο συμπέρασμα ότι ο κατηγορούμενος είναι αθώος.

Διέπω : έχω ως χαρακτηριστικό

Σ: ρυθμίζω, κανονίζω

Α: απορρυθμίζω

π.χ. Η συμφωνία διέπεται από όρους που ικανοποιούν και τις δύο πλευρές.

Τον διέπει η ευγένεια.

Διευθετώ: τακτοποιώ κάτι που βρίσκεται σε εκκρεμότητα

Σ: τακτοποιώ, εξομαλύνω

Α: εκτραχύνω

π.χ. Εκκρεμεί η διευθέτηση των οικονομικών της υποθέσεων.

Διευθετεί εγκαίρως τις φορολογικές υποχρεώσεις, ώστε να μην εκκρεμεί τίποτα.

Διήθηση:

Σ: φιλτράρισμα, στράγγισμα

Α:

π.χ. Για να πετύχει αυτό το χημικό πείραμα πρέπει να γίνει διήθηση των στοιχείων. / (μτφ.) Η διήθηση κάθε σκέψης του τον καθιστά συνετό και υπεύθυνο, αλλά είναι και βασανιστική.

Διηνεκής:

Σ: διαρκής, ακατάπαυστος, συνεχής, αδιάκοπος

Α: στιγμιαίος, ακαριαίος

π.χ. Η διηνεκής προσπάθεια του μαθητή θα επιφέρει εύφορα αποτελέσματα κυρίως σε πνευματικό επίπεδο αλλά και στους βαθμούς του.

Δίνη: περιστροφική κίνηση, στρόβιλος, (μτφ.) μεγάλη αναστάτωση

Σ:

Α:

π.χ. Στη δίνη των αλλαγών επήλθε και το εκπαιδευτικό σύστημα.

Διχογνωμία ή Διχογνωμοσύνη: διάσταση γνώμων, διαφωνία, διένεξη

Σ: διαφωνία, παραφωνία, ασυμφωνία

Α: συμφωνία, ομογνωμοσύνη

π.χ. Η ρήξη στη φιλία τους επήλθε από τη διχογνωμία τους πάνω σε διάφορα θέματα συζήτησης.

Διχοστασία: διχόνοια, ασυμφωνία γνώμων ή φρονημάτων

Σ: ασυμφωνία, διάσταση, διαφωνία, διένεξη, διχασμός

Α: ομόνοια, σύμπνοια, συμφωνία

π.χ. Η κρίσιμη εποχή που διανύουμε λόγω οικονομικών προβλημάτων έχει σπείρει τη διχοστασία ανάμεσα στους πολίτες.

Δογματικός: αυτός που σχετίζεται με ένα δόγμα και δεν επιδέχεται αντίρρηση

Σ: αιρετικός, στερεοτυπικός

Α: αντιδογματικός

π.χ. Είναι δογματικός, πράγμα που καθιστά δύσκολη τη συζήτηση μαζί του.

Δοκησίσοφος: αυτός που θεωρεί τον εαυτό του σοφό

Σ: μωρόσοφος, κενόσοφος

Α: σοφός

π.χ. Είναι πολύ σίγουρος για τον εαυτό του και είναι φανερό πως είναι δοκησίσοφος.

Δριμύς: αυτός που γίνεται αισθητός με ιδιαίτερη ένταση

Σ: οξύς, σφοδρός, διαπεραστικός, έντονος, εντεταμένος

Α: ήπιος, μαλακός

π.χ. Ο φετινός χειμώνας ήταν ιδιαίτερα δριμύς.

Δυσεξάλειπτος: αυτός που δύσκολα εξαλείφεται

Σ:

Α: ευεξάλειπτος, προσωρινός

π.χ. Το τροχαίο δυστύχημα του άφησε δυσεξάλειπτο ψυχικό τραύμα.

Δυσεπίτευκτος: αυτός που δύσκολα επιτυγχάνεται

Σ: δυσκολοκατόρθωτος, δυσκολοκάμωτος

Α: ευκολοκάμωτος, εφικτός

π.χ. Ο στόχος του ήταν δυσεπίτευκτος, αλλά όχι και ακατόρθωτος

Δύσθυμος: αυτός που έχει κακή διάθεση

Σ: κακόκεφος, μελαγχολικός

Α: χαρούμενος, εύχαρις

π.χ. Φαίνεται ότι κάτι τον απασχολεί και είναι τόσο δύσθυμος.

Δυσκαμψία: το να μην κάμπτεται/ λυγίζει κάτι εύκολα

Σ: ακαμψία

A: ευκαμψία, ευλυγισία

π.χ. Τα μέταλλα διακρίνονται για την δυσκαμψία τους.

Δυσοίωνος: αυτός που προμηνύει κάτι κακό, κάποια συμφορά

Σ: απαίσιος

A: ευοίωνος, αίσιος

π.χ. Αυτός μου είπε δυσοίωνες προβλέψεις για το μέλλον του τόπου.

Δυσπραγία: η δυσκολία στην αντιμετώπιση των οικονομικών κυρίως προβλημάτων

Σ: δυστυχία, δυσχέρεια

A: ευπραγία, ευημερία

π.χ. Η έλλειψη πιστώσεων αποτελεί τη μόνιμη αιτία δυσπραγίας στον τομέα της παιδείας.

Δυστοκία: η δυσκολία στην επίτευξη επιδιωκόμενου αποτελέσματος

Σ: δυσκολία

A: ευκολία

π.χ. Παρατηρείται μεγάλη δυστοκία στο σχηματισμό της κυβέρνησης.

Δυσφραδής: αυτός που δυσκολεύεται να εκφραστεί

Σ:

A: ευφραδής, εύγλωττος, ρήτορας

π.χ. Ο δάσκαλος των μαθηματικών είναι δυσφραδής.

Δυσχέρεια: η μειωμένη ικανότητα ή δυνατότητα για κάτι

Σ: δυσκολία, εμπόδιο

A: ευχέρεια, άνεση, ευκολία

π.χ. Τα οχήματα κινούνται με δυσχέρεια στους παγωμένους δρόμους.

Δωροδοκία: η προσφορά υλικών ωφελημάτων σε κάποιον, με σκοπό την εξαγορά της συνειδήσής του

Σ: εξαγορά, λάδωμα, δεκασμός

A: δωροληψία

π.χ. Με δωροδοκίες κατάφερε να καταστρατηγήσει το νόμο.

Δωροληψία: η λήψη δώρου για παράβαση καθήκοντος

Σ:

A: δωροδοκία

π.χ. Καταδικάστηκε για δωροληψία.

Ε

Εγκαθίδρυση: εγκατάσταση, θέσπιση

Σ: εγκατάσταση, θέσπιση

A: διάλυση

π.χ. Η κατάρρευση της βασιλείας δεν σήμαινε και την αυτόματη εγκαθίδρυση ενός νέου φιλελεύθερου καθεστώτος.

Εγκολπώνομαι: αποδέχομαι, υιοθετώ απόψεις, ιδέες, γνώμες

Σ: υιοθετώ, ασπάζομαι, ενστερνίζομαι

A: διαφωνώ, αντιτίθεμαι

π.χ. Οι εργάτες εγκολπώθηκαν τις αρχές του κοινωνικού διαλόγου με την κυβέρνηση.

Εγκυμονώ: εμπεριέχω, κλείνω μέσα μου

Σ: κυοφορώ, κρύβω, ενέχω

A:

π.χ. Η κατάσταση εγκυμονεί κινδύνους.

Εγρήγορση: η κατάσταση της συνείδησης που είναι σε ετοιμότητα να αντιληφθεί και να δράσει, η επαγρύπνηση

Σ: αφύπνιση, επαγρύπνηση

A: χαλάρωση

π.χ. Οι πολίτες οφείλουν να είναι σε πνευματική και κοινωνική εγρήγορση, για να μην χάσουν τα κεκτημένα δικαιώματά τους.

Εγχείρημα: ενέργεια με την οποία επιδιώκει κάποιος ένα στόχο και η οποία απαιτεί κάποια μικρή ή μεγάλη τόλμη

Σ: τόλμημα, απόπειρα, προσπάθεια

A:

π.χ. Η έκβαση ενός τέτοιου εγχειρήματος εξαρτάται από το θάρρος και την υπομονή που έχετε.

Εγωιστικός: αυτός που σχετίζεται με τον εγωισμό ή τον εγωισμό

Σ: εγωκεντρικός, φίλαυτος

A: αλτρουιστικός

π.χ. Εγωιστική συμπεριφορά/ενέργεια/σκέψη.

Εθελουφλώ: από προαίρεση αρνούμαι να δω, να αντιληφθώ και να παραδεχτώ μια υπάρχουσα κατάσταση, ένα πραγματικό γεγονός

Σ: παραβλέπω, παρορώ

A: παρατηρώ, προσέχω

π.χ. Εθελουφλούν όσοι ισχυρίζονται πως δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος.

Ειδεχθής: αυτός που είναι αποκρουστικός στην όψη και την θέα

Σ: απεχθής, βδελυρός, μιαρός

A:

π.χ. Εξιχνιάστηκε το ειδεχθές έγκλημα από την αστυνομία.

Ειδοποιός: αυτός που χαρακτηρίζει ένα είδος, που το κάνει να διακρίνεται από άλλα είδη του ίδιου γένους

Σ: χαρακτηριστικός

A:

π.χ. ειδοποιό γνώρισμα/ ειδοποιός διαφορά.

Εκβαρβαρώνω: μεταβάλλω κτ. ή κτ. σε εντελώς βάρβαρο, απολίτιστο

Σ: αποκτηνώνω, αποθηριώνω

A: εκπολιτίζω, εξανθρωπίζω

π.χ. Η τηλεόραση εκβαρβαρώνει τα ήθη με την προβολή σκηνών βίας.

Εκχειρία: προσωρινή διακοπή, κατάπαυση εχθροπραξιών, ύστερα από κοινή συμφωνία μεταξύ των εμπόλεμων για ορισμένο σκοπό

Σ: ανακωχή, ειρήνευση

A: εχθροπραξία

π.χ. Η εκχειρία κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων ήταν θεσμός για τους αρχαίους.

Εκθεμελιώνω: γκρεμίζω, κατεδαφίζω ένα οικοδόμημα από τα θεμέλιά του, ολοσχερώς

Σ: ξεθεμελιώνω, αφανίζω, καταστρέφω

A: θεμελιώνω

π.χ. Η κρίση απειλεί να εκθεμελιώσει όλο το οικοδόμημα του δημοκρατικού πολιτεύματος.

Έκλυτος: (για τρόπο, συμπεριφορά ζωής) αυτός που δεν υπόκειται στους περιορισμούς μιας γενικά αποδεκτής αντίληψης για τα χρηστά ήθη και δείχνει μιαν έντονη ροπή προς τις υλικές απολαύσεις και κυρίως προς τις γενετήσιες ηδονές

Σ: ανήθικος, διεφθαρμένος

A: ηθικός

π.χ. Ο έκλυτος βίος προκαλεί πολλά αρνητικά κοινωνικά σχόλια.

Εκμαυλίζω: ωθώ κτ. ή κτ. σε ηθική διαφθορά

Σ: διαφθείρω

A:

π.χ. Η προβολή αχρείων προτύπων εκμαυλίζει τις συνειδήσεις των νέων.

Έκνομος: αυτός που δεν είναι σύμφωνος με τον νόμο

Σ: άνομος, παράνομος

A: σύννομος, νόμιμος

π.χ. Η έκνομη συμπεριφορά του τον οδήγησε στη φυλακή.

Εκτραχηλίζομαι: εκτρέπομαι σε ανάρμοστη συμπεριφορά, σε απρεπείς και αναίσχυντες εκδηλώσεις ή, συνηθέστερα, σε απρεπείς εκφράσεις ή λόγια

Σ: αποχαλινώνομαι

A:

π.χ. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία κατηγορούν συχνά τη νεολαία ότι έχει εκτραχηλιστεί.

Έκφανση: κάθε εκδήλωση σε συγκεκριμένο χώρο δραστηριοτήτων

Σ: έκφραση, πτυχή

A:

π.χ. Η κρίση διαφαίνεται σε όλες τις εκφάνσεις της ατομικής και κοινωνικής ζωής.

Ελευθεριότητα: η έλλειψη προσήλωσης σε κανόνες ηθικής και η ροπή προς την ηδονή ή την ακολασία

Σ: ακολασία, παράβαση ηθικών κανόνων

A:

π.χ. Πολλοί κατηγορούν τους νέους ότι είναι επιρρεπείς στον τρόπο ζωής που χαρακτηρίζεται από ελευθεριότητα.

Ελευθεροστομία: α. τολμηρός τρόπος ομιλίας που αντιβαίνει στους κοινώς αποδεκτούς κανόνες ευπρεπούς και ηθικής συμπεριφοράς β. ειλικρινής και θαρραλέα έκφραση γνώμης· παρρησία.

Σ: παρρησία, ευθύτητα, ειλικρίνεια/ αυθάδεια, αθυροστομία

A: σωφροσύνη, ευπρέπεια

π.χ. Η ελευθεροστομία είναι δικαίωμα του καθενός.

Ελευθεροφροσύνη: η ελεύθερη σκέψη, η απαλλαγμένη από προκαταλήψεις ή δογματισμούς

Σ: φιλελευθερισμός

A: δουλοφροσύνη

π.χ. Η ελευθεροφροσύνη χαρακτηρίζει ανέκαθεν τον ελεύθερο άνθρωπο.

Έλλογος: ο λογικός, αυτός που ενεργεί με σύνεση

A: παράλογος, αλλόκοτος, παραδοξολόγος

Σ: λογικός, ορθολογικός, φρόνιμος, συνετός

π.χ. Οι έλλογοι άνθρωποι συνήθως ενεργούν παραμερίζοντας το συναίσθημα.

Ελλοχεύω: παραμονεύω, στήνω καρτέρι

Σ: ενεδρεύω

A:

π.χ. Στις μεγάλες πόλεις ελλοχεύουν πολλοί κίνδυνοι.

Εμβρίθεια: η σοβαρότητα με την οποία βλέπει κανείς κάποιον ή κάτι, η σπουδαιότητα, η βαρύτητα της σκέψης

Σ: βαθύνοια

A: ρηχότητα, επιπολαιότητα, ελαφρότητα

π.χ. Ο καινούριος δάσκαλος μπήκε στην τάξη με εμβρίθεια.

Εμφιλοχωρώ: διεισδύω

Σ: παρεισφρέω, εισχωρώ, παρεισδύω

A:

π.χ. Εμφιλοχώρησαν διασπαστικά στοιχεία στο σύλλογό τους και άρχισαν οι διαξιφισμοί.

Εμφορούμαι: διαπνέομαι από συναίσθημα, ιδέα

Σ: (δια) κατέχομαι

A:

π.χ. Εμφορούμαι από υψηλά ιδανικά.

Ένδεια: στέρηση, έλλειψη, φτώχεια

Σ: φτώχεια, πενία

A: αυτάρκεια, αφθονία, πλησμονή

π.χ. Η ένδεια ταλανίζει τα κατώτερα οικονομικά στρώματα./ (μτφ.) Πάσχει από πνευματική ένδεια.

Ενδείκνυται: θεωρείται καταλληλότερο για την περίπτωση

Σ: προτείνεται, συνιστάται

A: αντενδείκνυται

π.χ. Στην περίπτωση αυτή ενδείκνυται χειρουργική επέμβαση.

Ενδελεχής: αυτός που συντελείται ή διεξάγεται με επιμέλεια και επίμονη

Σ: λεπτομερής, συνεχής, αδιάλειπτος

A: γενικός, επιφανειακός, αδρομερής

π.χ. Η έρευνά του ήταν ενδελεχής.

Ενδογενής: αυτός που οφείλεται σε εσωτερικά αίτια

Σ: εσωτερικός

A: εξωγενής

π.χ. Η επιθετική συμπεριφορά του παιδιού οφείλεται σε ενδογενή προβλήματα της οικογένειας.

Ενδοσκόπηση: α) ιατρική μέθοδος εξέτασης του εσωτερικού κοιλότητας ή οργάνου με τη βοήθεια ενδοσκοπίου

β) μτφ. εσωτερη έρευνα και μελέτη της ψυχής

Σ:

A:

π.χ. α) Πρέπει να του κάνουν μια ενδοσκόπηση στομάχου για να βρούμε τα αίτια της δηλητηρίασης.

β) (μτφ.) Ο καθένας οφείλει να κάνει ενδοσκόπηση στον εαυτό του, για να καλλιεργεί την αυτοκριτική.

Ενστερνίζομαι: αποδέχομαι πλήρως

Σ: εγκολπώνομαι, υιοθετώ

A: διαφωνώ

π.χ. Ενστερνίζομαι τις ιδέες του.

Εντρυφώ: ασχολούμαι σε βάθος με γνωστικό αντικείμενο, που με ευχαριστεί

Σ: ασχολούμαι

A:

π.χ. Εντρυφώ στους αρχαίους συγγραφείς.

Εξαθλιώνω: εξαχρειώνω, οδηγώ σε αθλιότητα

Σ: φτωχαίνω

A:

π.χ. Τα νέα οικονομικά μέτρα έχουν εξαθλιώσει τις λαϊκές τάξεις.

Εξάμβλωμα: 1) το έμβρυο που έχει πρόωρα αποβληθεί από τη μήτρα και παρουσιάζει γενετικές ανωμαλίες, 2) κάθε κακότεχνο, ακαλαίσθητο κατασκεύασμα που προσβάλλει την αισθητική

Σ: έκτρωμα

A:

π.χ. Αυτό το εξάμβλωμα το αποκαλείτε τέχνη;

Επακόλουθο: αυτό που ακολουθεί ως αποτέλεσμα

Σ: συνέπεια, επίπτωση

A: αίτιο

π.χ. Αυτά είναι τα επακόλουθα μιας αλαζονικής πολιτικής.

Επιβαρύνω: 1) επαυξάνω το βάρος ή τη δαπάνη, 2) επιδεινώνω την κατάσταση

Σ: δυσκολεύω, χειροτερεύω

A: ελαφρύνω, ευκολύνω, καλυτερεύω

π.χ. 1. Οι φορολογούμενοι θα επιβαρυνθούν με νέους φόρους, 2. Τα καυσάερια επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα.

Επιβεβαιώνω: 1) επαληθεύω, παρέχω πρόσθετη βεβαίωση

Σ: ενισχύω, ενδυναμώνω

A: διαψεύδω

π.χ. Η έρευνα επιβεβαίωσε τις καταγγελίες.

Επιβλαβής: επιζήμιος

Σ: βλαβερός

A: ωφέλιμος, επικερδής, επωφελής, αβλαβής, ευεργετικός

π.χ. Το κάπνισμα είναι επιβλαβές για την υγεία.

Επιβοηθητικός: αυτός που παρέχει επιπρόσθετη βοήθεια

Σ: επικουρικός, συμπαραστατικός, συνδρομητικός

A:

π.χ. Η παρουσία του ήταν επιβοηθητική και παρηγορητική αυτή την πένθιμη μέρα.

Επίγνωση: η γνώση σε βάθος(μιας κατάστασης)

Σ: ενσυνείδητη γνώση

A: άγνοια

π.χ. Έχει πλήρη επίγνωση της δυσκολίας.

Επιδαψιλεύω: παρέχω χωρίς φειδώ, με αφθονία, δίνω πλουσιοπάροχα

Σ: παρέχω

A: στερώ, τσιγκουνεύομαι

π.χ. Του επιδαψιλεύσε υπερβολικούς επαίνους.

Επιδεινώνω: χειροτερεύω κατάσταση

Σ: χειροτερεύω

A: καλυτερεύω, βελτιώνω

π.χ. Η κατάσταση της υγείας του επιδεινώθηκε μετά την ίωση.

Επιδεικνύω: 1) δείχνω, παρουσιάζω, εκθέτω σε θέα

2) προβάλλω κάτι για να προκαλέσω εντυπώσεις και θαυμασμό

Σ: παρουσιάζω, εμφανίζω

A: αποκρύπτω

π.χ. 1) Επέδειξε τα έγγραφα στον αρμόδιο υπάλληλο.

2) Συνεχώς επιδεικνύει την πολυμαθία του.

Επιδέχομαι: μπορώ να γίνω αντικείμενο ορισμένης ενέργειας, να δεχτώ κάτι.

Σ: επιτρέπω, ανέχομαι

A: απορρίπτω

π.χ. Ο ασθενής βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση, η εγχείρηση δεν επιδέχεται αναβολή.

Επικεφαλής: α) αυτός που βρίσκεται στην πρώτη θέση και έχει την αρχηγία, β) αυτός που προηγείται, προπορεύεται.

Σ: αρχηγός, ηγέτης, προϊστάμενος

A: υφιστάμενος, ακόλουθος

π.χ. α) Ένας λοχαγός, ως επικεφαλής του λόχου του, είναι υπεύθυνος για την άρτια εκπαίδευσή του.

β) Η πορεία άρχισε με επικεφαλής τις φοιτητικές οργανώσεις.

Επικρίνω: κρίνοντας κάτι, το κατηγορώ

Σ: κατηγορώ, ψέγω, κατακρίνω, μέμφομαι

A: επαινώ

π.χ. Η ταινία επικρίθηκε από τους κριτικούς κινηματογράφου αφού περιείχε αμφιλεγόμενες σκηνές.

Επιλαμβάνομαι: καταπιάνομαι με κάτι, ασχολούμαι με κάτι, φροντίζω για κάτι

Σ: φροντίζω, αναλαμβάνω

A: παραμελώ

π.χ. Της υποθέσεως αυτής θα επιληφθεί η δικαιοσύνη.

Επίμεμπτος: άξιος κατηγορίας, επίπληξης, μομφής

Σ: επιλήψιμος, αξιοκατάκριτος

A: αζιέπαινος

π.χ. Η επίμεμπτη συμπεριφορά του τον οδήγησε στην τιμωρία.

Επίμοχθος: αυτός που απαιτεί μόχθο για να πραγματοποιηθεί

Σ: κοπιαστικός, επίτονος, κουραστικός

A: εύκολος, άκοπος, άμοχθος

π.χ. : Η κατάκτηση ενός επάθλου στους Ολυμπιακούς αγώνες προϋποθέτει επίμοχθες προσπάθειες.

Επίπλαστος: ψεύτικος, πλαστός

Σ: ψεύτικος, προσποιητός

A: απλός, φυσικός, αληθινός, απροσποίητος, γνήσιος

π.χ. Όλοι γνώριζαν την κακή ψυχολογική του κατάσταση και κατάλαβαν πως το χαμόγελό του ήταν επίπλαστο κατά την είσοδό του στη δεξίωση.

Επίρρωση: α) ενδυνάμωση, τόνωση, β) επιβεβαίωση

Σ: ενδυνάμωση, επιβεβαίωση, ενίσχυση

A: εξασθένηση, αποδυνάμωση

π.χ. α) Ο μεγάλος οπλαρχηγός, μέσω των λόγων του, αποσκοπούσε στην ηθική και πνευματική επίρρωση του έθνους.

β) Προς επίρρωση των ισχυρισμών του πρόσθεσε και το ακόλουθο επιχείρημα.

Επισημαίνω: α) βάζω σήμα σε κάποιο αντικείμενο για αναγνώρισή του, σφραγίζω, β) διαπιστώνω, εντοπίζω

Σ: φανερώνω, διαπιστώνω, σημαδεύω, εντοπίζω

A: κρύβω, παραβλέπω

π.χ. Η μελέτη επισημάνε πως το συγκεκριμένο φάρμακο παρουσίασε παρενέργειες στη χρήση του από έγκυες γυναίκες.

Επιτελώ: εκτελώ, πραγματοποιώ

Σ: πραγματοποιώ, διενεργώ

A: αναβάλλω, ακυρώνω

π.χ. Επιτέλεσα στο ακέραιο το χρέος μου.

Επίφαση: η εξωτερική όψη, (μτφ.) φαινομενικά

Σ: επίχρισμα, επιφάνεια

A: ουσία, περιεχόμενο

π.χ. Όταν στην χώρα μας δεν τηρείται το σύνταγμα, τότε υπάρχει κατ' επίφαση δημοκρατία.

Επιφέρω: φέρνω ως αποτέλεσμα

Σ: προκαλώ, προσενώ

A: αποτυγχάνω, αστοχώ

π.χ. Ο συνεχής δανεισμός της χώρας σε συνδυασμό με την μη παραγωγικότητα επέφερε οικονομική ύφεση.

Εποικοδομητικός: αυτός που συντελεί στην επίτευξη ενός στόχου ή στην προαγωγή μιας υπόθεσης

Σ: ωφέλιμος, χρήσιμος, γόνιμος

A: άκαρπος, άγονος

π.χ. Η εποικοδομητική κριτική είναι πάντα καλοπροαίρετη και έχει ως αποτέλεσμα την βελτίωση του κρινόμενου.

Επονείδιστος: αυτός που προκαλεί όνειδος στον άνθρωπο, που τον ντροπιάζει ή τον γελοιοποιεί:

Σ: ντροπιαστικός, επαίσχυντος

A:

π.χ. Η ασέβεια στους νεκρούς είναι επονείδιστη πράξη. / Οι όροι του μνημονίου κρίνονται επονείδιστοι για την εθνική μας υπερηφάνεια..

Επουσιώδης: αυτός που δεν αναφέρεται στην ουσία της έννοιας, ή στα κυριότερα στοιχεία της αλλά στα δευτερεύοντα.

Σ: ασήμαντος

A: σημαντικός, ουσιώδης

π.χ. Η αστυνομία έκρινε επουσιώδη στοιχεία που βρήκε στο σπίτι του θύματος και έστρεψε τις έρευνες σε άλλη κατεύθυνση.

Επώδυνος: αυτός που προκαλεί πόνο, σωματικό ή ψυχικό

Σ: οδυνηρός, αλγινός

A: ανώδυνος.

π.χ. Ο τοκετός είναι μία λειτουργία φυσιολογική αλλά επώδυνη.

(μτφ.)Οι μεταρρυθμίσεις που προωθεί η κυβέρνηση είναι επώδυνες για τον λαό.

Επωμίζομαι: αναλαμβάνω ένα καθήκον ή την ευθύνη για κάτι

Σ: αναλαμβάνω, φορτώνομαι

A: αναθέτω

π.χ. Οι άνθρωποι οφείλουν να συνειδητοποιήσουν τις ευθύνες που επωμίζονται, όταν κάνουν παιδιά. / Τα έξοδα για την προστασία του περιβάλλοντος είναι σωστό να τα επωμίζονται οι επιχειρήσεις που το ρυπαίνουν.

Επωφελής: αυτός που ωφελεί κπ. ή κτ.

Σ: ωφέλιμος, χρήσιμος

A: ανωφελής, επιζήμιος, επιβλαβής

π.χ. Η συμφωνία θεωρείται επωφελής και για τις δύο πλευρές.

Επωφελούμαι: ωφελούμαι χρησιμοποιώντας ή αξιοποιώντας τις δυνατότητες, τις ευκαιρίες που μου παρουσιάζονται για να επιτύχω

Σ:

A: ζημιώνομαι

π.χ. Επωφελήθηκε από την παραμονή του στην Αγγλία, για να βελτιώσει τα αγγλικά του.

Εργώδης: αυτός που απαιτεί έντονη προσπάθεια
Σ: επίπονος, κοπιαστικός, κουραστικός
Α: άκοπος, ξεκούραστος
π.χ. Η σύνταξη μιας πολύτομης εγκυκλοπαίδειας αποτελεί ένα εργώδες εγχείρημα.

Έρεισμα: κάτι, στο οποίο μπορεί να στηριχτεί κάποιος/ βάση, στην οποία μπορεί να στηριχτεί μία άποψη
Σ: (υπο)στήριγμα, ακουμπιστήρι
Α:
π.χ. Πρόκειται για άνθρωπο επικίνδυνο, χωρίς ηθικά ερείσματα και φραγμούς.

Έριδα: φιλονικία
Σ: λογομαχία, καβγάς, διχόνοια
Α: ομόνοια
π.χ. Έχουν ξεσπάσει πολιτικές έριδες μεταξύ των κομμάτων για την εξουσία.
(φράση: το μήλον της έριδος= η αιτία της φιλονικίας)

Εστιάζω: συγκεντρώνω μια φωτεινή δέσμη σε συγκεκριμένο σημείο/ (μτφ.) συγκεντρώνω τις δυνάμεις, την προσοχή, το ενδιαφέρον σε ένα θέμα
Σ: συγκεντρώνω, επικεντρώνω
Α: διασκορπίζω
π.χ. (μτφ.) Το φιλμ/το μυθιστόρημα εστιάζει τη δράση στην εφηβική ηλικία./ Το ρεπορτάζ εστιάζεται σε τελείως ασήμαντες λεπτομέρειες.

Έσχατος: τελευταίος/ αυτός που έχει μια ιδιότητα στο μεγαλύτερο βαθμό/ αυτός που από ποιοτική άποψη είναι ο κατώτερος
Σ: ακρότατος, ύστατος
Α: αρχικός, πρώτος
π.χ. Πολλοί Έλληνες σήμερα βρίσκονται σε έσχατη φτώχεια και ανάγκη για τα απαραίτητα προς το ζην, ενώ άλλοι ζουν την έσχατη πλάνη. / Είναι άνθρωπος της εσχάτης υποστάθμης, μην τον εμπιστεύεσαι.

Ετερόκλητος: αυτός που έχει ποικίλη προέλευση και ποιότητα, ο αποτελούμενος από ανόμοια στοιχεία
Σ: ανακατεμένος, ανομοιογενής
Α: ομοιογενής
π.χ. Το τμήμα αυτό είναι ετερόκλητο, καθώς έχει μαθητές με διαφορετικά ενδιαφέροντα και διαφορετικό γνωστικό υπόβαθρο.

Ευαγής:
Σ: καθαρός, αγνός
Α: δόλιος
π.χ. Τα ευαγή ιδρύματα προσφέρουν φιλανθρωπικό έργο βοηθώντας αναξιοπαθούντες.

Ευβουλία: η ορθή σκέψη
Σ: ορθοφροσύνη, ευθυκρισία
Α: ακρισία
π.χ. Οι δικαστές οφείλουν να διακρίνονται για την ευβουλίαν τους και να μην παρασύρονται από αληθοφανή επιχειρήματα.

Ευγλωττία: ευχέρεια στο λόγο
Σ: ευφράδεια
Α:
π.χ. Τον ρήτορα πρέπει να τον διακρίνει ευγλωττία και πειθώ.

Ευδαιμονία: η ευτυχία, η μακαριότητα, η καλή τύχη
Σ: ευημερία
Α: δυστυχία
π.χ. Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν ότι η ευδαιμονία δεν είναι απόρροια της πληθώρας υλικών αγαθών.

Ευεξάλειπτος: αυτός που εύκολα εξαλείφεται
Σ: εξίτηλος
Α: δυσεξάλειπτος, ανεξίτηλος
π.χ. Οι εγκληματίες φρόντισαν τα ίχνη τους να είναι ευεξάλειπτα, για να τα εξαφανίσουν εύκολα.

Ευεπίφορος: αυτός που παρασύρεται εύκολα
Σ: επιρρεπής
Α: σταθερός, αμετακίνητος
π.χ. Οι καταναλωτές, ευεπίφοροι στις προτάσεις των πωλητών συχνά αγοράζουν προϊόντα που δεν τους χρειάζονται.

Ευζωία: η άνετη ζωή, η υλική ευημερία
Σ: καλοπέραση, καλοζωία
Α: κακοπέραση, κακοζωία
π.χ. Η άκοπη ευζωία κάνει τον άνθρωπο μαλακό.

Ευθυκρισία: η δυνατότητα κάποιου να κρίνει και γενικά να σκέφτεται σωστά
Σ: δίκαιη κρίση, ευβουλία
Α: ακρισία
π.χ. Αυτός ο δικαστής είναι γνωστός για την τιμιότητά του και την ευθυκρισία του.

Ευθυνοφοβία: το να φοβάται κάποιος να αναλάβει ευθύνες
Σ:
Α:
π.χ. Η ευθυνοφοβία των δημόσιων υπαλλήλων ταλαιπωρεί τους πολίτες.

Ευμάρεια: αφθονία υλικών μέσων, άνετη ζωή
Σ: ευημερία, αφθονία, ευπορία, ευπραγία
Α: ανέχεια, μιζέρια
π.χ. Όταν υπάρχει ευμάρεια σε μία χώρα τότε εντοπίζεται και λιγότερη ανεργία και πληθωρισμός.

Ευνοιοκρατία: η χαριστική μεταχείριση κάποιου ευνοημένου σε κρατικές υπηρεσίες
Σ: αναξιοκρατία, προσωποληψία, φαβοριτισμός
Α: αξιοκρατία, αμεροληψία
π.χ. Εξαιτίας της ευνοιοκρατίας για την δουλειά προτιμήθηκε ο κουμπάρος του διευθυντή.

Ευνομία: η εφαρμογή καλών νόμων, η καλή διοίκηση που πηγάζει από την πιστή εφαρμογή των νόμων
Σ: ευταξία, νομιμότητα

A: ανομία, αναρχία

π.χ. Η ευνομία επιφέρει αίσθημα εμπιστοσύνης και ηρεμία στον λαό.

Ευνομούμενος: αυτός που κυβερνιέται με δίκαιους νόμους

Σ: καλοδιοίκητος,

A: ασύδοτος

π.χ. Σε ευνοούμενη πολιτεία όποιος παραβιάσει έναν νόμο τιμωρείται αμέσως.

Ευοίωνος: αυτός που προμηνύει κάτι καλό

Σ: αισιόδοξος

A: δυσοίωνος

π.χ. Οι προβλέψεις για την οικονομική κατάσταση της χώρας δεν είναι και τόσο ευοίωνες.

Ευρυμάθεια: πλατιά μόρφωση

Σ: πολυμάθεια, παντογνωσία

A: αμάθεια

π.χ. Ο καθηγητής Μπαμπινιώτης εντυπωσιάζει για την ευρυμάθειά του.

Εύρωστος: ρωμαλέος, δυνατός

Σ: υγιής, ακμαίος, άλκιμος

A: καχεκτικός, ασθενικός, άρρωστος, αδύναμος

π.χ. Η οικονομία της χώρας αναπτύχθηκε κατά 43% πέρυσι χάρη στις εύρωστες καταναλωτικές δαπάνες.

Ευτέλεια

Σ: φθίνια, αναξιοπρέπεια, μικροπρέπεια, ποταπότητα

A: αξιοπρέπεια, ευπρέπεια

π.χ. Ευτέλεια είναι η υποτέλεια, η υπακοή σε ό,τι προσπαθεί να μας καθοδηγήσει και να μας χειραγωγήσει κι εμείς τυφλά και πειθήνια το ακολουθούμε.

Εφαλτήριο: κάτι που χρησιμοποιείται για να δώσει ώθηση

Σ: βάση, ορμητήριο

A: -

π.χ. Συχνά η θέση του συνδικαλιστή γίνεται εφαλτήριο για πολιτική καριέρα.

Εχέγγυο: ό,τι χρησιμοποιείται ως εγγύηση, ασφάλεια

Σ:

A:

π.χ. Η νέα φόρο-καταιγίδα με την επιβολή νέων δυσβάστακτων μέτρων αποτελεί εχέγγυο επερχόμενης ύφεσης.

Εχθροπάθεια: βαθιά ριζωμένη έχθρα

Σ:

A: συμμαχία

π.χ. Η εχθροπάθεια μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων συντηρείται και από τα σχολικά βιβλία των δύο χωρών.

Ζ

Ζοφερός: κατασκότεινος, αυτός που προκαλεί

απαισιοδοξία, φόβο ή ανησυχία

Σ: ζοφώδης, σκοτεινός, ερεβώδης

A: φωτεινός, λαμπρός

π.χ. Ζούμε σε ζοφερούς καιρούς εξαιτίας της οικονομικής κρίσης και της εγκληματικότητας.

Ζωογονώ: δίνω ζωή/ (μτφ. εμψυχώνω)

Σ: ζωντανεύω, τονώνω, ενδυναμώνω

A: νεκρώνω, σκοτώνω

π.χ. Το νερό ζωογονεί τα φυτά./ (μτφ.) Ο πύρινος λόγος του ζωογόνησε το ηθικό του λαού.

Ζωτικός: α) αυτός που είναι απαραίτητος για τη

λειτουργία ζωντανών οργανισμών

β) έχει καθοριστική σημασία

Σ: ζωογόνος/ (μτφ.) πρωταρχικός, σημαντικός

A:

π.χ. Η κάρδια είναι ένα ζωτικό όργανο./ Η αναδάσωση είναι θέμα ζωτικής σημασίας.

Η

Ηγεμονισμός: η τάση για ηγεμονία.

Σ: μοναρχισμός, αρχηγισμός

A: δημοκρατισμός, λαϊκισμός

π.χ. Ο ηγεμονισμός του τάδε πολιτικού τον έσπρωξε σε πράξεις που τον οδήγησαν σε σύγκρουση με την ηγεσία του κόμματός του.

Ημιμάθεια: ανεπάρκεια γνώσεων, ελλιπής μόρφωση, ψευτομόρφωση

Σ: ολιγομάθεια

A: αμάθεια, ευρυμάθεια

π.χ. Η ημιμάθεια πολλές φορές αποδεικνύεται χειρότερη από την αμάθεια.

Ήσσονος σημασίας: Κάτι το ασήμαντο, κάτι το πολύ μικρό.

Σ: ελάχιστος, ασήμαντος

A: σημαντικός

π.χ. Ζούμε στην εποχή της ήσσονος προσπάθειας.

Είναι ζήτημα ήσσονος σημασίας η οικονομική κρίση μπροστά στην ηθική κρίση που βιώνουμε.

Ηχορύπανση: έντονοι ενοχλητικοί ή βλαβεροί θόρυβοι που δημιουργούνται από ανθρώπινη δραστηριότητα.

Σ: φασαρία

A: ησυχία, ηρεμία

π.χ. Το φαινόμενο της ηχορύπανσης είναι πολύ συχνό στις μεγάλες πόλεις.

Θ

Θεμελιώνω: βάζω, ρίχνω θεμέλια-βάσεις

Σ: βασίζω, εδραιώνω

A: γκρεμίζω, ξεριζώνω

π.χ. Η εμπιστοσύνη θεμελιώνεται σιγά σιγά και βιωματικά.

Θεμιτός: ο επιτρεπτός από την δικαιοσύνη, ο νόμιμος, ο ορθός

Σ. έννομος, ένδικος, δίκαιος

A: αθέμιτος, άνομος

π.χ. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων πρέπει να είναι θεμιτός.

Θεσιθήρας: αυτός που επιδιώκει άκοπα τον διορισμό του σε κάποια θέση

Σ:

A:

π.χ. Δυστυχώς οι πολιτικοί τοποθετούν σε σημαντικές θέσεις κάποιους θεσιθήρες του κύκλου τους.

Θεσμοθετώ: θεσπίζω νόμο, νομοθετώ.

Σ: νομοθετώ, καθιερώνω

A:

π.χ. Στην κοινοβουλευτική δημοκρατία η Βουλή θεσμοθετεί.

I

Ιαβέρειος: αυτός που είναι εξαιρετικά προσηλωμένος στο καθήκον του σε βαθμό που γίνεται σκληρός και απάνθρωπος

Σ: άσπλαχνος, άτεγκτος, σκληρόκαρδος

A: ανθρώπινος, ήπιος

π.χ. Η ιαβέρεια συμπεριφορά στους αιχμαλώτους πολέμου καταδικάζεται από τις διεθνείς συμβάσεις.

(Εξ)ιδανικεύω: αφαιρώ τις αρνητικές πλευρές από κάτι, αποδίδω χαρακτήρα ιδανικό

Σ: μυθοποιώ

A: απομυθοποιώ

π.χ. Ο τραγικός ποιητής Σοφοκλής εξιδανίκευε τους ήρωες του, δηλαδή τους παρουσίαζε όπως θα έπρεπε να είναι.

Ιδεαλιστής: άνθρωπος που πιστεύει σε ιδανικά και ζει σύμφωνα με αυτά αγνοώντας ή αδιαφορώντας για τον υλικό χαρακτήρα της καθημερινής ζωής

Σ: ιδεολόγος

A: ρεαλιστής, υλιστής

π.χ. Από ιδεαλιστές άλλο τίποτα, ποιος όμως θα λύσει τα προβλήματα;

Ιδεώδη: αυτό που θεωρείται από κάθε άποψη τέλει και ολοκληρωμένο και αποτελεί πρότυπο προς μίμηση ή αντικείμενο επιδίωξης.

Σ: ιδανικό

A:

π.χ. Πολλοί άνθρωποι υπηρετούν τα ιδεώδη της Χριστιανικής πίστης.

Ιδιοποιούμαι: κάνω δικό μου κάτι που ανήκει σε άλλον με αθέμιτο/παράνομο τρόπο

Σ: σφετερίζομαι, κλέβω

A: κληροδοτώ, χαρίζω

π.χ. Ιδιοποιήθηκε την εφεύρεση του αδελφού του, ώστε να την πουλήσει και να αποκτήσει κέρδος.

Ιδιοτελής: αυτός που αποβλέπει στο ατομικό του μόνο συμφέρον με έναν τρόπο που ξεπερνά τα όρια του επιτρεπτού·

Σ: συμφεροντολόγος, υστερόβουλος.

A: ανιδιοτελής

π.χ. Εκδηλώνει τόσο ενδιαφέρον για τα κοινά, αλλά δεν είναι ειλικρινές, γιατί είναι ιδιοτελής και δουλεύει πάντα για το συμφέρον του.

Ιεραρχώ: κατατάσσω, τοποθετώ με βάση μία κλίμακα σε μια σειρά προτεραιότητας (στόχους / αιτήματα / διεκδικήσεις).

Σ: σειροθετώ

A:

π.χ. Αν δεν ιεραρχήσω τους στόχους μου, δεν μπορώ να εργαστώ αποτελεσματικά για την επίτευξή τους.

Ιθύνων: αυτός που διευθύνει, καθοδηγεί, το πρόσωπο που σκέφτεται, αποφασίζει και δίνει τις γενικές κατευθύνσεις για όλα, σε μια ομαδική δραστηριότητα ή σε ένα σύνολο ατόμων με κοινή δράση.

Σ: υπεύθυνος, εμπνευστής

A:

π.χ. Ο ιθύνων νους της εταιρείας / του συλλόγου Συνελήφθη ο ιθύνων νους της μεγάλης ληστείας/ η ιθύνουσα τάξη της κοινωνίας, η άρχουσα τάξη.

Ικμάδα: στοιχείο ζωτικότητας

Σ: δύναμη

A:

π.χ. Ανάλωσε και την τελευταία ικμάδα του στην επίτευξη του στόχου του.

Ιμπεριαλισμός: η τάση ενός κράτους να επεκτείνει την οικονομική και πολιτική του επιρροή σε βάρος άλλων κρατών ή λαών, χρησιμοποιώντας τη στρατιωτική ή οικονομική του υπεροχή

Σ: στρατοκρατία, αυτοκρατορισμός

A:

π.χ. Ο ιμπεριαλισμός των Η.Π.Α βυθίζει στο χάος του πολέμου πολλές χώρες, προκειμένου να εξυπηρετήσει η υπερδύναμη τα συμφέροντά της.

Ισονομία: η ισότητα των πολιτών, ανεξάρτητα από την κοινωνική, οικονομική θέση τους απέναντι στο νόμο

π.χ. Το καθεστώς της ισονομίας και ισοπολιτείας θωρακίζει την δημοκρατία.

Ισοπολιτεία: η ισότητα των πολιτών απέναντι στους νόμους.

π.χ. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία της δημοκρατίας συνιστά η ισοπολιτεία.

Ισχυροποιώ: κάνω κάτι ισχυρό

Σ: ενισχύω, δυναμώνω, σταθεροποιώ

A: αποδυναμώνω, εξασθενίζω

π.χ. Για να ισχυροποιήσει ακόμη περισσότερο τη θέση του, δε δίστασε να εξοντώσει ακόμη και πολλούς από τους συνεργάτες του.

Ιταμός: αυτός που δείχνει μια προκλητική αναίδεια και περιφρόνηση

Σ: αυθάδης, θρασύς

Α: συνετός, ήπιος

π.χ. Οι αξιώσεις του είναι ιταμές, πέρα από κάθε αίσθηση της πραγματικότητας και φαντασία.

Έχει ιταμό βλέμμα / ύφος.

Ιώβειος: αυτός που έχει τα χαρακτηριστικά του βιβλικού Ιώβ

Σ: υπομονετικός, στωικός

Α: ανυπόμονος

π.χ. Έχει ιώβεια υπομονή που δεν εξαντλείται με την πάροδο του χρόνου. (μακρόχρονη και ακατάβλητη, ανεξάντλητη υπομονή)

Κ

Καθίσταμαι: γίνομαι

Σ: γίνομαι, ορίζομαι

Α: -

π.χ. Αν κάτι δεν πάει καλά, καθίστασαι υπεύθυνος για ό,τι συμβεί...

Καθοριστικός: αυτός που επηρεάζει αποφασιστικά την έκβαση μιας προσπάθειας

Σ: αποφασιστικός

Α: αμελητέος, μηδαμινός

π.χ. Καθοριστικός παράγοντας της επιτυχίας του ήταν ότι είχε διαβάσει με περισσή επιμέλεια.

Καινοτομώ: εισάγω καινούργιες μεθόδους, νεοφανείς τρόπους

Σ: νεωτερίζω, πρωτοπορώ

Α: οπισθοδρομώ

π.χ. Η χώρα μας πρέπει να βρει καινοτόμες ιδέες όσον αφορά τον τουριστικό κλάδο για την ανάπτυξη και προώθησή του.

Καινοφανής:

1.**Σ:** πρωτοφανής, νεοφανής, πρωτοεμφανιζόμενος

2.**Σ:** πρωτάκουστος, παράδοξος

1.**Α:** παλιός, παρωχημένος

2.**Α:** κανονικός, συνήθης

π.χ. Καινοφανείς στιγμές έζησε η πόλη της Θεσ/κης κατά τον εορτασμό της 28^{ης} Οκτωβρίου.

Καίριος: αυτός που γίνεται στην κατάλληλη περίσταση

Σ: έγκαιρος, εύθετος, αποτελεσματικός, εύστοχος

Α: άκαιρος, ανεπίκαιρος, ασήμαντος

π.χ. Η καίρια επέμβαση του πυροσβέστη έσωσε 3 ζωές.

Καιροσκοπός: αυτός που αναζητεί την κατάλληλη ευκαιρία από την οποία μπορεί να αποκομίσει προσωπικά οφέλη

Σ: σπεκουλαδόρος, οπορτουνιστής

Α: ανιδιοτελής

π.χ. Ήταν πάντα καιροσκοπός, αφού προσπαθούσε από κάθε γεγονός να βγει προσωπικά κερδισμένος.

Κακεντρέχεια: η ευχαρίστηση για το κακό που συμβαίνει σε άλλους, η κατοχή από μίσος και κακία

Σ: κακοβουλία, χαιρεκακία, δολιότητα, μοχθηρία

Α: καλοσύνη

Κακοδαιμονία: η κακοτυχία, κακομοιριά

Σ: δυστυχία

Α: ευτυχία, καλοτυχία, ευδαιμονία

π.χ. Η κακοδαιμονία που τον δέρνει δεν έχει προηγούμενο.

Κακοήθεια: το να έχει κανείς δόλο, αισχρό ήθος

Σ: αχρειότητα, αθλιότητα, ελεεινότητα, φαυλότητα, ανηθικότητα, παλιανθρωπιά

Α: χρηστότητα, ηθικότητα

π.χ. Οι πράξεις του δείχνουν κακοήθεια.

Κακοθυμία: η κατοχή από κακή ψυχική διάθεση

Σ: βαρυθυμία, δυσθυμία, κακοκεφιά

Α: ευθυμία, ευδιαθεσία

π.χ. Όταν βλέπει άσχημα όνειρα, ξυπνάει με έντονη κακοθυμία.

Κακονομία: κακό σύστημα νόμων

Σ: κακοδιοίκηση

Α: ευνομία

π.χ. Στο κράτος κυριαρχεί κακονομία ή αναρχία .

Καλαισθησία: η ικανότητα που έχει κάποιος να διακρίνει και να εκτιμά ή και να δημιουργεί το αισθητικά καλό

Σ: φιλοκαλία

Α: κακογουστιά, ακαλαισθησία, αφιλοκαλία

π.χ. Η επαφή με τα έργα τέχνης αναπτύσσει στους νέους την καλαισθησία.

Καπηλεύομαι: εκμεταλλεύομαι μια ιδεολογία, ένα ιδανικό, ένα πρόσωπο ηρωικό, σεβαστό ή με μεγάλο κύρος, για ιδιοτελείς σκοπούς που σχετίζονται κυρίως με τη δημόσια ζωή

Σ: εκμεταλλεύομαι

Α:

π.χ. Οι δικτατορίες καπηλεύτηκαν έννοιες όπως η οικογένεια, η πατρίδα, η θρησκεία, για να στηρίξουν την εξουσία τους στο λαό.

Τα κόμματα καπηλεύονται τους αγώνες του λαού.

Καρκινοβατώ: οπισθοδρομώ ή προχωρώ με πολύ βραδύ ρυθμό ένα έργο που έχω αναλάβει

Σ: οπισθοδρομώ

Α: προχωρώ, προοδεύω

π.χ. Όταν οι εταίροι μας κάνουν άλματα, εμείς καρκινοβατούμε μεταξύ των ιδιοτελών συμφερόντων και των μεταξύ μας διαξιφισμών.

Καρκίνωμα: καθετί κακό από το οποίο είναι δύσκολο να απαλλαγούμε

Σ: πρόβλημα

Α:

π.χ. Η παράνομη δόμηση είναι ένα καρκίνωμα που απλώνεται επικίνδυνα σε όλες τις ακτές μας.

Καρποφορώ: παράγω, δίνω καρπούς/ φέρνω αποτέλεσμα

Σ: παράγω

Α:

π.χ. Η ελιά δεν καρποφορεί κάθε χρόνο.

Οι προσπάθειές του δυστυχώς δεν καρποφόρησαν.

Καταδυναστεύω: καταπιέζω τυραννικά

Σ: κατατυραννών

Α: απελευθερώνω, απαλλάσσω από τύραννο

π.χ. Τα τυραννικά καθεστώτα καταδυναστεύουν τους πολίτες.

Κατακεραυνώνω: κάνω κάποιον να μείνει άναυδος

Σ: κεραυνοβολώ, αποσβολώνω

Α:

π.χ. Στο δικαστήριο ο συνήγορος υπεράσπισης κατακεραύνωσε τον κατηγορο με την επιχειρηματολογία του.

Κατακερματίζω: κομματιάζω

Σ: τεμαχίζω

Α: συνθέτω

π.χ. Η κυβέρνηση αποφάσισε να κατακερματίσει τους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων.

Κατακλύζω: γεμίζω ασφυκτικά

Σ: πλημμυρίζω

Α: αδειάζω

π.χ. Χιλιάδες θεατές κατέκλυσαν το στάδιο, για να παρακολουθήσουν τον αγώνα.

Κατακριτέος: άξιος κατακρίσεως

Σ: επιλήψιμος, αξιόμεμπτος

Α: αξιέπαινος

π.χ. Η αυταρχική συμπεριφορά του δασκάλου είναι κατακριτέα.

Κατάλληλος: **1.** για κάποιον που έχει τα απαραίτητα προσόντα, ικανότητες ή ιδιότητες για κάποιο σκοπό
2. για κάτι που έχει τα χαρακτηριστικά ή την ποιότητα που ικανοποιούν το χρήστη ή που εγγυώνται τη χρησιμότητά του

Σ: καίριος, σωστός, πρόσφορος, χρήσιμος

Α: ακατάλληλος, ανάρμοστος

π.χ. Το οίκημα κρίθηκε κατάλληλο για σχολείο.

Κατάλοιπο: **1.** ό,τι απομένει από ένα μείγμα υλών, ύστερα από μια φυσική ή χημική διεργασία, **2.** για κτ. που μένει, διατηρείται και μετά το θάνατο του δημιουργού ή του κατόχου του, **3.** για κτ. που εξακολουθεί να υπάρχει και μετά την υποχώρηση ή τον τερματισμό καταστάσεων ή γεγονότων, κατά κανόνα δυσάρεστων, συνέπεια

Σ: υπόλειμμα, περίσσειμα, απομεινάρια

Α: έλλειμμα

π.χ. Σε ολόκληρο τον πλανήτη μας υπάρχουν κατάλοιπα παλαιών πολιτισμών.

Κατάλυση: η διάλυση ενός οργανωμένου συνόλου ή η κατάργηση ενός θεσμού

Σ: κατάργηση, διάλυση, καταστροφή

Α: δράση, κίνηση, δημιουργία, θεμελίωση, θέσπιση

π.χ. Στη σημερινή διαδήλωση επιχειρήθηκε κατάλυση του κράτους.

Καταλυτικός: αυτός που καταλύει, που καταστρέφει

Σ: καταστροφικός, καθοριστικός

Α: ενεργητικός

π.χ. Οι ανακατατάξεις στο κυβερνών κόμμα είχαν έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στα εσωτερικά και των άλλων κομμάτων.

Καταναγκαστικός: αυτός που αναγκάζει με την βία ή με πίεση κάποιον να κάνει κάτι

Σ: εξαναγκαστικός, υποχρεωτικός

Α: προαιρετικός, θεληματικός, εκούσιος

π.χ. Προσπαθεί να επιβληθεί με καταναγκαστικά μέσα.

Κατανέμω: διαμοιράζω κάτι με ακρίβεια, με μεθοδικό τρόπο ή και με τη χρήση τεχνικών μέσων

Σ: (δια)μοιράζω, χωρίζω, διανέμω, επιμερίζω, καταμερίζω

Α: ενώνω, μαζεύω, συσπειρώνω

π.χ. Τα χρήματα κατανεμήθηκαν μεταξύ των δικαιούχων.

Καταξιώνω: κάνω κάποιον άξιο για την αναγνώριση, την εκτίμηση και το σεβασμό του κόσμου.

Σ: αξιώνω, θαυμάζω

Α: απαξιώνω

π.χ. Η κοινωνική δράση του τον έχει καταξιώσει στη συνείδηση όλων μας.

Καταπάτηση: ποδοπάτηση, αυθαίρετη κατάληψη, σφετερισμός εδαφικής έκτασης

Σ: κατάχρηση, οικειοποίηση, παραβίαση,

Α:

π.χ. Η χωρίς δίκη φυλάκιση αποτελεί καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Καταπολέμηση: συστηματική προσπάθεια για να εξαλειφθεί, να εκλείψει κάτι οριστικά.

Σ: εξάλειψη, αντίκρουση, εξουδετέρωση, συντριβή

Α:

π.χ. Θα ληφθούν μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας.

Καταποντίζω: **1)** βυθίζω κάτι εντελώς, το κάνω να φτάσει στο βυθό της θάλασσας

2) προκαλώ σε κάποιον ή σε κάτι ολοκληρωτική αποτυχία ή καταστροφή.

Σ: βυθίζω, βουλιάζω/ (μτφ.) καταστρέφω, αφανίζω

Α: ανυψώνω, ανελκύω

π.χ. Το πλοίο καταποντίστηκε συμπαρασύροντας στο βυθό και το πλήρωμά του.

Καταπονών: εξαντλώ, κουράζω πολύ

Σ: κατακουράζω

Α: ξεκουράζω

π.χ. Πολλές φορές το πολύ περπάτημα καταπονεί τα πόδια.

Καταργώ : καταλύω, ακυρώνω, παύω

Σ: αιρώ, ακυρώνω

Α: ενεργοποιώ

π.χ. Το 2002 καταργήθηκε και επίσημα η δραχμή και χρησιμοποιείται μέχρι και σήμερα το ευρώ.

Καταρρακώνω: μεταβάλλω σε ράκος, κουρελιάζω, εξευτελίζω

Σ:

Α: ενθαρρύνω, εξυψώνω, εμψυχώνω

π.χ. Η αυταρχική συμπεριφορά καταρρακώνει την συναισθηματική υπόσταση των μαθητών.

Καταρτίζω: συγκροτώ, οργανώνω, εκπαιδεύω, εφοδιάζω με τις απαραίτητες γνώσεις

Σ: συγκροτώ, συντάσσω

Α: αποδιοργανώνω

π.χ. Όλοι οι απόφοιτοι του πανεπιστημίου είναι καλά καταρτισμένοι.

Κατασπατάληση: αλόγιστο ξόδεμα

Σ: ασωτία

Α: οικονομία, εξοικονόμηση

π.χ. Οι γυναίκες λατρεύουν την κατασπατάληση των χρημάτων τους σε ρούχα και αρώματα.

Κατασπιλώνω: ατιμάζω, ντροπιάζω

Σ: ρυπαίνω, λερώνω, κηλιδώνω

Α:

π.χ. : Ο κίτρινος τύπος κατασπιλώνει την αξιοπρέπεια επώνυμων πολιτών, προκειμένου να κεντρίσει το ενδιαφέρον του κοινού.

Κατασταλτικός: αυτός που είναι ικανός να καταστέλλει, να περιορίζει

Σ: περιοριστικός

Α: προληπτικός

π.χ. : Η αστυνομία έλαβε κατασταλτικά μέτρα για να αντιμετωπίσει τις λαϊκές κινητοποιήσεις.

Καταστολή: συγκράτηση, αναχαίτιση

Σ: κατάπνιξη

Α:

π.χ.: Η καταστολή του πλήθους στο κέντρο της Αθήνας έγινε από μια ομάδα αστυνομικών.

Καταστρατηγώ: παραβιάζω νόμο ή κάτι άλλο με τεχνάσματα

Σ: παραβιάζω, καταπατώ

Α: προστατεύω, υπερασπίζομαι

π.χ. : Καταστρατηγήθηκαν τα δικαιώματα των μεταναστών στη χώρα μας λόγω έλλειψης πολιτικής ακεραιότητας.

Κατατείνω: κατευθύνομαι, έχω την τάση να φτάσω κάπου

Σ: αποσκοπώ, σκοπεύω, αποβλέπω

Α:

π.χ. Οι προσπάθειές του κατατείνουν στο να εισαχθεί σε μία υψηλόβαθμη σχολή.

κατατρέχω: κυνηγάω με εμμονή

Σ: καταδιώκω

Α:

π.χ. Με κατατρέχουν οι τύψεις.

κατατρώω: κάνω κάποιον να υποφέρει

Σ: βασανίζω, ταλαιπωρώ, καταπονώ, τυραννώ

Α:

π.χ. Τον κατατρώει ο φόβος του θανάτου.

καταφανής: πασιφανής, ολοφάνερος

Σ: προφανής, εξόφθαλμος

Α: αφανής, κρυφός

π.χ. Είναι καταφανές ότι όλο και περισσότεροι άνθρωποι αντιμετωπίζουν το φάσμα της φτώχειας.

Καταφέρομαι: εκφράζομαι με δριμύτητα εναντίον κάποιου

Σ: κατηγορώ

Α: υποστηρίζω, υπερασπίζομαι

π.χ. Ο πολίτης που ταλαιπωρείται από τη γραφειοκρατία καταφέρεται εναντίον παντός υπευθύνου.

Κατάφωρος: ολοφάνερος

π.χ. Η πολιτεία διέπραξε σε βάρος του κατάφωρη αδικία και οφείλει να επανορθώσει.

Καταχθόνιος: α. που βρίσκεται, που ζει στα βάθη της γης, κυρίως για μεταφυσικά όντα β. που με ύπουλο τρόπο προκαλεί το κακό

Σ: υποχθόνιος, δόλιος, ύπουλος, ραδιούργος

Α: επίγειος, ουράνιος

π.χ. Καταχθόνιες δυνάμεις ενεργούν εναντίον μας.

Κατευνάζω: α. φέρνω κάποιον σε κατάσταση ηρεμίας β. μειώνω την ένταση μιας ψυχικής ή σωματικής αντίδρασης

Σ: μαλακώνω, (καθ)ησυχάζω, καταπραΰνω, ηρεμώ

Α: εξάπτω, διεγείρω, ερεθίζω

π.χ. Η ψυχική καλλιέργεια κατευνάζει τα πάθη.

Οι λόγοι του κατευνάζουν τη λαϊκή οργή.

Κατοχυρώνω: εξασφαλίζω κάτι ή κάποιον από διεκδίκηση τρίτου, καταστροφή, εξαφάνιση, καταστροφή

Σ: διασφαλίζω, εξασφαλίζω, προστατεύω

Α: εκθέτω σε κίνδυνο

π.χ. Πρέπει να κατοχυρώσουμε το δημοκρατικό μας πολίτευμα από κάθε επιβουλή.

Κενόδοξος: αυτός που επιδιώκει την κούφια δόξα, που επιζητεί το θαυμασμό των άλλων

Σ: ματαιόδοξος, δοξομανής

Α: ουσιαστικός, πνευματώδης

π.χ. Απορώ πώς ένας καλλιτέχνης τόσο κενόδοξος έχει απήχηση στους νέους ανθρώπους.

Κερδοσκοπώ: αποβλέπω στην αποκόμιση υλικών ωφελημάτων

Σ: αισχροκερδώς, σπεκουλάρω

Α:

π.χ. Ο επιχειρηματίας κερδοσκοπεί σε βάρος του καταναλωτικού κοινού.

Κίβδηλος: ο μη γνήσιος, νοθευμένος

Σ: πλαστός, παραχαραγμένος, ψεύτικος, απατηλός, κάλπικος

Α: γνήσιος, αληθινός

π.χ. Εντόπισαν κίβδηλα κέρματα των δύο ευρώ.

Κινητοποιώ: θέτω σε κίνηση πλήθος ανθρώπων για την επίτευξη ενός σκοπού

Σ: ενεργοποιώ, δραστηριοποιώ

Α: αδρανοποιώ, ακινητοποιώ

π.χ. Ο λαός κινήθηκε στην πορεία κατά του ρατσισμού.

Κληροδοτώ: αφήνω κληρονομιά σε κάποιον

Σ: αφήνω, μεταβιβάζω

Α: κληρονομώ

π.χ. Ο παππούς μου κληροδότησε μεγάλη περιουσία στους γονείς μου.

Κλονίζω: εμπνέω σε κάποιον αμφιβολία

Σ: τσαντάζω, σείω

Α: σταθεροποιώ

π.χ. Η απόρριψη από την κοπέλα κλονίσε την σιγουριά του για τον εαυτό του.

Κοινοποιώ: κάνω κάτι ευρύτερα γνωστό δια του τύπου/ καθιστώ, κάνω κάτι γνωστό σε άλλον

Σ: γνωστοποιώ, ανακοινώνω, αποκαλύπτω, δηλώνω, δημοσιεύω, δημοσιοποιώ

Α: αποκρύπτω

π.χ. Μόλις κοινοποιήθηκε αυτό το άρθρο ανέκυψαν ισχυρές αντιδράσεις στο χώρο της πολιτικής.

Κοινωνός (ιδεών): το πρόσωπο που μετέχει σε κάτι ή που πληροφορείται κάτι/κοινωνός ιδεών-επιδιώξεων-αντιλήψεων

Σ: μέτοχος

Α: αμέτοχος

π.χ. Οι νέοι είναι συνήθως κοινωνοί δημοκρατικών και προοδευτικών, νεωτεριστικών ιδεών.

Κοινωφελής: ο ωφέλιμος στο κοινό, που εξυπηρετεί το κοινωνικό σύνολο/κοινωφελές ίδρυμα, κοινωφελής οργανισμός.

Σ: μη κερδοσκοπικός

Α: κερδοσκοπικός

π.χ. Υπάρχουν πολλών ειδών κοινωφελείς οργανισμοί που συμβάλλουν, ο καθένας με τον τρόπο του, στην εξυπηρέτηση του κοινωνικού συνόλου.

Κορωνίδα: το υψηλότερο σημείο/(μτφ.) το υπέρτατο

Σ: απαύγασμα

Α:

π.χ. Όπως στην αρχαία εποχή ο βασιλιάς βρισκόταν στην κορυφή της πυραμίδας έτσι και σήμερα ο πρωθυπουργός αποτελεί την κορωνίδα του κράτους, διότι λαμβάνει σημαντικές αποφάσεις για το μέλλον ενός λαού. / Ο διάλογος αποτελεί την κορωνίδα του δημοκρατικού τρόπου της επίλυσης των διαφορών.

Κραταιός: πολύ δυνατός

Σ: δυνατός, ισχυρός

Α: αδύναμος, ανίσχυρος

π.χ. Η στρατηγική του είναι κραταιά απέναντι στις πολεμικές επιθέσεις των αντιπάλων.
κραταιά δύναμη

Κρατικοδίαιτος : αυτός που τα έξοδά του τα καταβάλλει το κράτος, ο συντηρούμενος από το κράτος, κρατικοδίαιτα στελέχη

Σ:

Α:

π.χ. Το πολιτικό σύστημα απαρτίζεται από κρατικοδίαιτα στελέχη, καθώς οι υποχρεώσεις τους (οικονομικές) και οι ανάγκες τους (οικονομικές) εξυπηρετούνται από το κράτος.

Κρατούντες: οι άνθρωποι που κυβερνούν, που κατέχουν την εξουσία

Σ: κυβερνώντες

Α:

π.χ. Οι κρατούντες των Ευρωπαϊκών χωρών διεξήγαγαν συμβούλιο με θέμα την οικονομική ενίσχυση των αδύναμων χωρών.

Κρυψιβουλία: η απόκρυψη της πραγματικής βουλήσεως, διαθέσεως

Σ: μυστικοπάθεια, κρυψίνοια, ανειλικρίνεια, δολιότητα

Α: ειλικρίνεια

π.χ. Όλες οι μυστικές υπηρεσίες χαρακτηρίζονται από κρυψιβουλία/ κρυψίνοια, αφού οι ενέργειες τους είναι γνωστές σε συγκεκριμένο κύκλο ανθρώπων.

Κυνισμός: η φιλοσοφία των κυνικών/ αδιάντροπη συμπεριφορά που χαρακτηρίζεται από περιφρόνηση των παραδεδεγμένων κανόνων

Σ: κυνικότητα, αναίδεια, αδιαντροπιά, ξετσιπωσιά

Α: αιδημοσύνη

π.χ. Ο μόνος τρόπος να αποφύγουμε τον κυνισμό είναι, όχι μόνο να ντρεπόμαστε για τις πράξεις μας, αλλά να αποφεύγουμε τις πράξεις που μας κάνουν να ντρεπόμαστε.

Λ

Λάβρος: αυτός που χαρακτηρίζεται από σφοδρότητα και ορμητικότητα

Σ: βίαιος, ορμητικός, σφοδρός, θρασύς, άπληστος

Α: ειρηνικός, ήπιος

π.χ. Ο βουλευτής επιτέθηκε λάβρος εναντίον της κυβέρνησης, αφού διαφωνούσε με τις αποφάσεις της.

Λαϊκισμός: η ιδεολογία ή η στάση που εκφράζεται κυρίως στην πολιτική και στην τέχνη και που χαρακτηρίζεται από υπερβολική και μη αυθεντική λαϊκότητα (ενδιαφέρον για τον λαό).

Σ: δημαγωγία

Α:

π.χ. Η πολιτική της κυβέρνησης κυριαρχείται από φτηνό λαϊκισμό, διότι χρησιμοποιεί προπαγάνδες για να κατευθύνει το λαό εκεί που επιθυμεί.

Λαίλαπα: 1. ο άνεμος με μεγάλη ορμητικότητα, ισχυρή θύελλα 2. κάτι που προξενεί ζημιές, καταστροφές μεγάλης έκτασης

Σ: δίνη

Α:

π.χ. Η λαίλαπα του β' παγκοσμίου πολέμου σάρωσε όλη την Ευρώπη.

Λαοφιλής: πρόσωπο αγαπητό στο λαό

Σ: δημοφιλής

Α: λαομίσητος

π.χ. Η βασίλισσα Ελισάβετ αποτελεί ένα λαοφιλή και αξιοσέβαστο πρόσωπο για τους Άγγλους.

Λελογισμένος: αυτός που πράττει με περίσκεψη, με λογική, με μέτρο

Σ: μετρημένος, λογικός, λακωνικός, φειδωλός

Α: αλόγιστος, υπέρμετρος, υπερφίαλος

π.χ. Πρέπει να γίνεται λελογισμένη κατανάλωση φαρμάκων, γιατί διαφορετικά υπάρχει κίνδυνος για τη ζωή των ασθενών.

Λεξιπενία: η χρησιμοποίηση εξαιρετικά περιορισμένου λεξιλογίου από άτομο ή ομάδα

Σ:

Α: πλούσιο λεξιλόγιο

π.χ. Η σημερινή νεολαία μαστίζεται από τη λεξιπενία, διότι ο λόγος της δεν είναι πλούσιος.

Λεπταισθησία: η λεπτότητα των αισθημάτων

Σ: ευγένεια, ευαισθησία

Α: αγένεια, σκληρότητα

π.χ. Η συμπεριφορά του χαρακτηρίζεται από λεπταισθησία και ποτέ από αγένεια.

Ληστρικός: αυτός που σχετίζεται με ληστεία/ αυτός που χαρακτηρίζεται από δόλια και αρπακτική διάθεση

Σ: αισχροκερδής

Α:

π.χ. Κατά την περίοδο της κατοχής μεγάλη ελληνική περιουσία αρπάχτηκε από τους κατακτητές με ληστρικό τρόπο.

Λιτός: αυτός που διαθέτει μόνο τα απαραίτητα, χωρίς καμία περιττή πολυτέλεια/ αυτός που δε διαθέτει στολίσματα

Σ: απλός, απέριτος, ολιγαρκής

Α: περιττός

π.χ. Η ζωή των Σπαρτιατών ήταν λιτή και απέριτη.

Λογοκοπία: πολλά λόγια χωρίς περιεχόμενο

Σ: φλυαρία

Α:

π.χ. Η λογοκοπία των πολιτικών κουράζει τον κόσμο.

Λογοκρισία: ο έλεγχος που ασκείται από κάποια εξουσία στις διάφορες εκφάνσεις του λόγου (κυρίως στα ΜΜΕ) και της τέχνης με απώτερο στόχο την παρεμπόδιση ανταλλαγής πληροφοριών, ιδεών και απόψεων, οι οποίες είναι αντίθετες προς τις αρχές της εξουσίας

Σ:

Α:

π.χ. Τα αυταρχικά καθεστώτα ασκούν λογοκρισία στον τύπο.

Λυμαίνομαι: προκαλώ καταστροφές, ρημάζω

Σ: καταστρέφω

Α:

π.χ. Σαρακηνοί πειρατές λυμαίνονταν τα νησιά του Αιγαίου, λήστευαν κι αιχμαλώτιζαν ανθρώπους.

Λυσιτελής: κατάλληλος για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού σε μία δεδομένη κατάσταση

Σ: χρήσιμος, ωφέλιμος, τελεσφόρος, επωφελής

Α: άχρηστος, ανεύθυνος, αλυσιτελής, ατελέσφορος

π.χ. Περιγράψτε τις ενέργειες στις οποίες θα προβείτε για τη λυσιτελή υλοποίηση του έργου.

M

Μακρηγορώ: μιλάω για πολλή ώρα, διεξοδικά, περιττά και άσχετα με το θέμα

Σ: μακρολογώ, πολυλογώ

Α: βραχυλογώ, λακωνίζω

π.χ. Ο λόγος μου θα είναι σύντομος και δεν θα μακρηγορήσω.

Μακροθυμία: η ανοχή και υπομονή στα λάθη των άλλων

Σ: ανεκτικότητα, υπομονή, καρτερικότητα, ανεξικακία, επιείκεια

Α: μνησικακία, εκδικητικότητα

π.χ. Η μακροθυμία του στο τέλος δεν θα του βγει σε καλό

Μακρόπνοος: αυτός που έχει μεγάλη διάρκεια

Σ: πολύωρος, διαρκής

Α: σύντομος, περιεκτικός

π.χ. Οι αλλαγές στην εκπαίδευση αποτελούν μακρόπνοο έργο και πρέπει να έχουν μία συνέχεια και αλληλουχία.

Μακροπρόθεσμος: αυτός που έχει μακρά προθεσμία λήξεως

Σ: μακροχρόνιος, μακρόπνοος

Α: βραχυπρόθεσμος

π.χ. Η εξυγίανση του δημοσίου τομέα είναι μακροπρόθεσμος στόχος.

Μανδαρινισμός: η προσήλωση στους τύπους με σκοπό την εξυπηρέτηση ατομικού συμφέροντος

Σ: ιδιοτέλεια, συντηρητικότητα

Α: πρόοδος, καινοτομία

π.χ. Μόνος στόχος αυτού του ανθρώπου είναι ο μανδαρινισμός.

Μάστιγα: (μτφ.) καταστροφή, μεγάλη συμφορά, κοινωνική πληγή, απειλητικός κίνδυνος

Σ:

Α:

π.χ. Τα ναρκωτικά θεωρούνται μάστιγα της εποχής.

Μαστίζω: βασανίζω, ρημάζω, λυμαίνομαι, κατατρώω

Σ: βασανίζω

Α:

π.χ. Η πείνα και οι αρρώστιες μαστίζουν τις χώρες του τρίτου κόσμου.

Ματαιόδοξος: ο κενόδοξος, αυτός που επαίρεται για ασήμαντα πράγματα

Σ: ματαιόφρων, ψωροπερήφανος

Α: ταπεινός

π.χ. Είναι πολύ ματαιόδοξος, γιατί καυχείται για πράγματα που δεν έχουν καμία αξία.

Ματαιοπονώ: κοπιάζω άδικα και ανώφελα, χτίζω στον αέρα

Σ:

Α:

π.χ. Ματαιοπονούν όσοι καταπιάνονται με έργα κατά πολύ ανώτερα από τις δυνάμεις τους.

Μεγαλεπήβολος: αυτός που τολμά και ρίχνεται στον αγώνα και πετυχαίνει πράγματα ακατόρθωτα

Σ: μεγαλοπράγμονας

Α:

π.χ. Τα σχέδια του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν μεγαλεπήβολα.

Μεγαληγορώ: καυχέμαι, λέω μεγάλα λόγια

Σ: μεγαλορρημονώ

Α:

π.χ. Οι καυχησιάρηδες άνθρωποι μεγαληγορούν.

Μεγαλοστομία: ο λόγος με στόμφο, τα πολλά λόγια, η μεγαλόπρεπη έκφραση

Σ: πομπώδες ύφος

Α: λιτό ύφος

π.χ. Η ρητορική του Ρήγα Φεραίου διακρινόταν για τη μεγαλοστομία της.

Μεγαλώνυμος: αυτός που έχει μεγάλο, φημισμένο όνομα

Σ: γνωστός, διάσημος, φημισμένος, πασίγνωστος, επώνυμος

Α: άσημος, ανώνυμος

π.χ. Το χωριό είναι μεγαλώνυμο εξαιτίας της εκκλησίας του, που είναι αφιερωμένη στην Παναγία.

Μεθοδεύω: κάνω κάτι με μέθοδο, το προωθώ με μέθοδο

Σ: οργανώνω, προγραμματίζω

Α:

π.χ. Μεθόδευσε τις κινήσεις του, για να πετύχει τον στόχο του.

Μειονέκτημα: ελάττωμα, ατέλεια

Σ: έλλειψη

Α: πλεονέκτημα, αβαντάζ

π.χ. Όλοι έχουμε κάποιο μειονέκτημα, κανείς δεν είναι τέλειος.

Μειονότητα: πλήθος μικρότερο από το μισό του συνόλου/ σύνολο ατόμων που διαφέρει σε γλώσσα, θρησκεία, καταγωγή από τον επικρατούντα πληθυσμό

Σ: μειοψηφία

Α: πλειοψηφία, πλειονότητα

π.χ. Οι μουσουλμάνοι που κατοικούν στη Δυτική Θράκη αποτελούν μειονότητα.

Μεμπτός: αυτός που του αξίζουν κατηγορίες, που είναι άξιος μομφής

Σ: επίμεμπτος, αξιοκατάκριτος

Α: άμεμπτος, αναξιοκρατικός

π.χ. Η διαγωγή του στην περίπτωση αυτή είναι μεμπτή.

Μέμφομαι: κατηγορώ κάποιον, κακίζω

Σ: ψέγω, δυσφημώ

Α: επαινώ, παινεύω, υπερασπίζομαι

π.χ. Τον μέμφονται όλοι ότι χρηματίζεται για να εξυπηρετεί το κοινό.

Μεμψιμοιρώ: παραπονούμαι συνεχώς για την τύχη μου και για τους άλλους

Σ: γκρινιάζω

Α:

π.χ. Κάθε στιγμή της ζωής του μεμψιμοιρεί και γίνεται μίζερος και κουραστικός.

Μενετός: αυτός που μπορεί να περιμένει

Χρησιμοποιείται στη φράση, για να δείξει το επείγον μιας κατάστασης.

π.χ. Οι καιροί ου μενετοί. (Οι καιροί δεν μπορούν να περιμένουν.)

Μεροληπτώ: παίρνω το μέρος κάποιου με βάση υποκειμενικά κριτήρια (συμφέροντα ή συναισθήματα)

Σ:

Α:

π.χ. Ο δικαστής απαγορεύεται να μεροληπτεί υπέρ του κατηγορουμένου.

Μεσσιανισμός: η πίστη στον μελλοντικό ερχομό ενός σωτήρα που θα λυτρώσει τον λαό ή το έθνος από τα προβλήματα του

Σ:

Α:

π.χ. Οι ηγέτες που λαϊκίζουν και προσπαθούν να χειραγωγήσουν τον λαό, χαρακτηρίζονται από μεσσιανισμό, γιατί θεωρούν ότι μπορούν να σώσουν τον λαό από τα δεινά του.

Μεταβατικός: αυτός που αναφέρεται στο πέρασμα από το ένα σημείο στο άλλο
Σ: προσωρινός
Α: αμετάβατος
π.χ. Βρισκόμαστε σε μεταβατική περίοδο, γιατί όλα αλλάζουν.

Μεταλαμπαδεύω: μεταδίδω γνώσεις, αξίες
Σ: μεταδίδω, διαβιβάζω
Α:
π.χ. Ρόλος των καθηγητών είναι να μεταλαμπαδεύουν τις γνώσεις τους στους νέους ανθρώπους.

Μεταπίπτω: περιέρχομαι σε άλλη κατάσταση συνήθως χειρότερη από την αρχική
Σ: μεταβάλλομαι απότομα, πέφτω
Α:
π.χ. Εύκολα μεταπίπτει κανείς από την ευτυχία στην δυστυχία.

Μεταρρυθμίζω: κάνω μεταρρύθμιση, επιφέρω αλλαγές
Σ: μετασχηματίζω, μεταποιώ, τροποποιώ
Α: σταθεροποιώ, στερεώνω, παγιώνω
π.χ. Μεταρρυθμίζουν συνεχώς τα παλιά σχέδια νόμου.

Μεταρσιώνω: (μτφ.) εξυψώνω, προκαλώ έξαρση
Σ: εκστασιάζω
Α:
π.χ. Μέσω της αρχαίας τραγωδίας οι Έλληνες μεταρσιώνω τις αξίες τους και τα πιο υψηλά ιδανικά σε έννοιες οικείες και καθημερινές.

Μετέρχομαι: 1) χρησιμοποιώ μέσα ή μεθόδους για να πετύχω κάτι, 2) ασκώ επάγγελμα
Σ: χρησιμοποιώ, εφαρμόζω
Α:
π.χ. 1) Συχνά μετέρχεται τη βία ή άλλα αθέμιτα μέσα, προκειμένου να επιτύχει τον σκοπό του.
2) Μετέρχομαι το ιατρικό επάγγελμα.

Μετεωρίζομαι: ανυψώνομαι στον αέρα, (μτφ.) βρίσκομαι μεταξύ δύο καταστάσεων /σκέψεων, σε αβεβαιότητα
Σ: σηκώνομαι
Α:
π.χ. Μετεωρίζεται η σκέψη.

Μετριοπάθεια: η συγκράτηση του πάθους, της έντασης
Σ: συμβιβαστικότητα, διαλλακτικότητα
Α: εμπάθεια, έπαρση
π.χ. Ο Τάδε χαρακτηρίζεται από πολιτική μετριοπάθεια.

Μηδενισμός: 1) ανάγωση στο μηδέν ή η εξίσωση με το μηδέν, 2) η στάση που χαρακτηρίζεται από άρνηση και αμφισβήτηση των πάντων
Σ: νιχλισμός (από το λατ. nihil= τίποτα)
Α:
π.χ. Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από μηδενισμό, αφού τα πάντα αμφισβητούνται ως αναποτελεσματικά και τιποτένια.

Μίασμα: οτιδήποτε μιάνει, μολύνει
Σ: μόλυσμα, βρωμιά
Α: αγνός, καθάριος
π.χ. Οι εγκληματίες θεωρούνται κοινωνικά μιάσματα.

Μιλιταρισμός: η επικράτηση του στρατιωτικού πνεύματος στην πολιτική ζωή
Σ: στρατοκρατία
Α:
π.χ. Το φαινόμενο του μιλιταρισμού είναι πολύ συχνό σε πολλές χώρες, που έχουν δικτατορία και εφαρμόζουν επεκτατική πολιτική.

Μισαλλοδοξία: το να μισεί κάποιος όποιον έχει διαφορετικές ιδέες από εκείνον
Σ: ρατσισμός
Α: διαλλακτικότητα
π.χ. Η μισαλλοδοξία του τον διώχνει από κάθε κοινωνική ομάδα, στην οποία προσπαθεί να ενταχθεί.

Μίσθαρνος: αυτός που κάνει κάτι αντίθετο με την ηθική ή τον πατριωτισμό αποβλέποντας σε υλικά κέρδη
Σ: προδότης
Α: πατριώτης
π.χ. Είναι μίσθαρνα όργανα ξένων συμφερόντων.

Μισονεϊσμός: το μίσος για τους νέους
Σ: νεοφοβία
Α: φιλονεϊσμός
π.χ. Οι συντηρητικοί άνθρωποι αντιμετωπίζουν με καχυποψία τις απόψεις και τις ενέργειες των νέων, ίσως χαρακτηρίζονται και από μισονεϊσμό.

Μόνιμος: αυτός που δεν αλλάζει κατάσταση, δεν μεταβάλλεται
Σ: σταθερός
Α: προσωρινός, έκτακτος
π.χ. Ο μαρκαδόρος, με τον οποίο γράφεις στο θρανίο σου, είναι μόνιμος, πως θα καταφέρεις να τον σβήσεις στο τέλος της χρονιάς;

Μονόπλευρος: αυτός που έχει μόνο μία πλευρά, αυτός που εξετάζει τα πράγματα από μία πλευρά, ο μεροληπτικός
Σ: μονοδιάστατος, μονομερής
Α: πολύπλευρος
π.χ. Είναι καθαρά μονόπλευρος στις απόψεις του.

Μονότονος: βαρετός
Σ: ανιαρός, πληκτικός
Α: ενδιαφέρων
π.χ. Το θέμα της εργασίας είναι πραγματικά μονότονο!

Μοχθηρός: αυτός που επιδιώκει το κακό των άλλων, ή χαιρείται με αυτό
Σ: χαιρέκακος, κακεντρεχής, κακιασμένος
Α: καλόψυχος, αγαθός
π.χ. Τα παιδιά τους είναι πραγματικά πολύ μοχθηρά!

Μυθώδης: αυτός που ξεπερνά τα συνηθισμένα, τα όρια της φαντασίας, ο ψεύτικος
Σ: πλαστός, αφάνταστος
Α: πραγματικός, αληθινός
π.χ. Τα κέρδη της εταιρίας του είναι μυθώδη.

Μύχιος: αυτός που προέρχεται από το βάθος της ανθρώπινης συνείδησης
Σ: ενδόμυχος, εσώτατος
Α: επιφανειακός, εξώτερος
π.χ. Κάποια στιγμή οι πιο μύχιες σκέψεις του θα βγουν στην επιφάνεια.

Μωροφιλοδοξία: η ανόητη φιλοδοξία
Σ: ανοησία
Α:
π.χ. Αν θες να δεις μωροφιλοδοξίες, άνοιξε την τηλεόραση.

N

Νάματα (μτφ/πληθ.): αληθινά διδάγματα σοφίας, παιδείας, αρετής κτλ
Σ: ζωογόνος δύναμη
Α: καταστροφικός
π.χ. Οι αρχαίοι Έλληνες κληροδότησαν στον νεοελληνικό κόσμο τα νάματα του πολιτισμού.
φράση: τα νάματα της παιδείας

Νεανικός: αυτός που ταιριάζει σε νεαρό
Σ: ζωντανός, σφριγηλός
Α: γεροντικός
π.χ. Παρά την ηλικία του έχει νεανική ζωντάνια και δίψα για ζωή.

Νέμεση : η τιμωρία που επιβάλλεται από μία ανώτερη δύναμη σε όποιον παραβαίνει τους ηθικούς νόμους, η θεία δίκη
Σ: δικαιοσύνη
Α:
π.χ. Πολλοί είπαν ότι ήρθε η ώρα της νέμεσης, όταν έμαθαν πως αρρώστησε βαριά, μιας και μια ζωή υπήρξε σκληρός με τους γύρω του και τυραννικός με την οικογένειά του.

Νεογενής: αυτός που μόλις γεννήθηκε
Σ: νεογέννητος, πρόσφατος
Α: παλαιογενής
π.χ. Η αύξηση του αριθμού των ανέργων αποτελεί ένα νεογενές πρόβλημα για τη χώρας μας.

Νεόδημος : αυτός που χτίστηκε πρόσφατα
Σ: νεόχτιστος
Α:
π.χ. Προχθές πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια του νεόδημου εμπορικού κέντρου στο κέντρο της Αθήνας.

Νεολογισμός: λέξη ή έκφραση που έχει δημιουργηθεί πρόσφατα και είναι προϊόν σύνθεσης παλαιών στοιχείων της γλώσσας ή δάνειο ξένης γλώσσας
Σ:
Α: αρχαϊσμός
π.χ. Ο όρος «ηλεκτρονικό ταχυδρομείο», όπως χρησιμοποιείται σήμερα, είναι ένα παράδειγμα νεολογισμού.

Νεοπαγής: αυτός που έχει ιδρυθεί πρόσφατα
Σ: νεοσύστατος, νεοϊδρυμένος
Α: παλαιός
π.χ. Στις τελευταίες εκλογές δημιουργήθηκαν πολλά κόμματα, δηλ. είναι νεοσύστατα.

Νεοφανής: αυτός που εμφανίζεται για πρώτη φορά
Σ: πρωτοφανής, πρωτάκουστος, καινοφανής
Α: συνήθης
π.χ. Έδειξε νεοφανή αδράνεια την ώρα του ατυχήματος.

Νεποτισμός: η εύνοια δημοσίων λειτουργών προς συγγενείς και φίλους με την παραχώρηση θέσεων και αξιωματών.
Σ: οικογενειοκρατία
Α: αξιοκρατία
π.χ. Με την ευνοιοκρατία και το νεποτισμό καταργείται κάθε έννοια αξιοκρατίας.

Νευραλγικός: (μτφ.) αυτός που είναι ιδιαίτερα σημαντικός για την πορεία ενός έργου, μιας διαδικασίας
Σ: καίριος, ευαίσθητος, ευπαθής, κομβικός, ουσιώδης, σημαντικός
Α: ασήμαντος
π.χ. Τοποθετήθηκαν ικανοί υπάλληλοι σε νευραλγικές θέσεις.

Νεωτεριστής: αυτός που εγκαταλείπει τις παλιές αντιλήψεις, τις παλιές μεθόδους και δέχεται ή χρησιμοποιεί νέες
Σ: καινοτόμος, ρηξικέλευθος
Α: αναχρονιστικός, συντηρητικός
π.χ.: Νεωτεριστές που προέρχονται από τον προοδευτικό χώρο και που έρχονται σε αντίθεση με τους συντηρητικούς

Νομιμοποιώ: κάνω νόμιμη μια πράξη ή μια κατάσταση που είχε γίνει ή είχε δημιουργηθεί, χωρίς να τηρηθούν οι νόμιμες διαδικασίες
Σ: θεσπίζω, καθιερώνω
Α: παρανομώ
π.χ.: Όποιος δηλώνει πατριώτης, δεν νομιμοποιείται να στρέφεται εναντίον των ξένων.

Νόμιμος: αυτός που έγινε σύμφωνα με το νόμο ή που αναγνωρίζεται, που προβλέπεται ή που ορίζεται από το νόμο
Σ: έγκυρος, έννομος
Α: παράνομος, έκνομος, άνομος
π.χ.: Η κατεδάφιση του κτιρίου έγινε με νόμιμες διαδικασίες.

Νομιμοφανής: αυτός που φαίνεται νόμιμος αλλά στην ουσία δεν είναι.

Σ: αληθοφανής

Α: νόμιμος

π.χ.: Οι ενέργειές του είναι νομιμοφανείς και έτσι μπορεί εύκολα να ξεγελάσει τις αρχές και τον κόσμο.

Νομοτελειακός: η ιδιότητα του να γίνονται όλα σύμφωνα με ορισμένους νόμους, όπως οι νόμοι της φύσης, οι νόμοι της κοινωνίας και οι νόμοι της νόησης.

Σ: (προ) καθορισμένος

Α: αυθόρμητος

π.χ. Σύμφωνα με πολλούς φιλοσόφους τα πάντα γύρω μας κινούνται νομοτελειακά.

Νοσογόνος: αυτός που αποτελεί αιτία για τις αρρώστιες

Σ: παθογόνος, ανθυγιεινός, νοσηρός

Α: υγιεινός

π.χ. Η ασθένεια του οφείλεται σε έναν εξαιρετικά νοσογόνο ιό .

Νουθετώ: δίνω συμβουλές, δασκαλεύω

Σ: προτρέπω, συμβουλεύω

Α: αποτρέπω

π.χ. Προσπάθησε πολλές φορές να τον νουθετήσεις, αλλά εκείνος ήταν αμετάπειστος.

Νουνεχής: συνετός

Σ: γνωστικός, μυαλωμένος, εχέφρων

Α: άφρων, απερίσκεπτος

π.χ. Συνήθιζε να είναι νουνεχής άνθρωπος, καθώς απέφευγε τις ακρότητες και τις υπερβολές.

Νωθρότητα-Νωχέλεια: τεμπελιά

Σ: ραθυμία

Α: προκοπή, εργατικότητα, φιλοπονία

π.χ. Χαρακτηρίζεται από νωθρότητα σαν άτομο, αφού δεν του αρέσει να δουλεύει και να ασχολείται με οτιδήποτε.

Ξ

Ξενηλασία: διωγμός ξένων από μια χώρα

Σ: απέλαση, ξενοφοβία

Α: ξενοφιλία

π.χ. Μεγάλη ήταν η ξενηλασία που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια στην Ιταλία, αφού πολλοί ξένοι διώκονταν με θεμιτά και αθέμιτα μέσα.

Ξενισμός: η μίμηση των ξένων προτύπων

Σ: ξενομανία

Α: μισοξενία

π.χ. Στην χώρα μας παρατηρείται έντονα το φαινόμενο του ξενισμού.

Ξενολατρία = ξενομανία : αγάπη για κάθε τι ξένο

Σ: ξενοφιλία

Α: ξενοφοβία

π.χ. Η ξενολατρία των Ελλήνων είναι έντονη τα τελευταία χρόνια στον τρόπο ζωής, αφού υιοθετείται ο δυτικός τρόπος ζωής, διατροφής και ένδυσης.

Ξενοφοβία: φοβία για κάθε τι ξένο

Σ: μισοξενία

Α: ξενολατρία

π.χ. Η ξενοφοβία μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα ανάμεσα στις διαφορετικές εθνότητες σε μια κοινωνία.

Ο

Οδεύω: βαδίζω, προχωρώ

Σ: πορεύομαι, κατευθύνομαι

Α: σταματώ

π.χ. Οδεύουμε σε μια κοινωνία χωρίς πρότυπα.

Οδυνηρός: αυτός που προκαλεί οδύνη

Σ: αλγεινός, θλιβερός, λυπητερός

Α: χαροποιός, χαρμόσυνος, ευφρόσυνος

π.χ. Τα γεγονότα της δεκαετίας του '40 άφησαν στους ανθρώπους οδυνηρές μνήμες.

Οίηση: αλαζονεία, έπαρση, υπερηφάνεια

Σ: υπεροψία, εγωισμός, καυχησιά

Α: σεμνότητα, ταπεινοφροσύνη

π.χ. Άκουσέ τον με πόση οίηση μιλάει.

Οικειοθελής: ο θεληματικός, ο αυτοπροαίρετος

Σ: εκούσιος

Α: ακούσιος, αθέλητος, αναγκαστικός

π.χ. Η προσφορά που έκανε, ήταν οικειοθελής.

Οικειοποιούμαι: σφετερίζομαι κάτι, το κάνω δικό μου

Σ: ιδιοποιούμαι, αντιποιούμαι, νοσφίζομαι

Α:

π.χ. Όλες οι ενέργειές του κατατείνουν στο να οικειοποιηθεί την ξένη περιουσία.

Οικολογικός: αυτός που αναφέρεται στην οικολογία

Σ: βιολογικός, περιβαλλοντικός

Α:

π.χ. Οι πολίτες πρέπει να αποκτήσουν οικολογική συνείδηση.

Οικουμενικός: αυτός που ανήκει σε όλη την οικουμένη, σε όλο τον κόσμο

Σ: παγκόσμιος, καθολικός, πανανθρώπινος

Α:

π.χ. Ο οικουμενικός Πατριάρχης χοροστάτησε στο μοναστήρι της Πάτμου.

Ολβιότητα: η ευτυχία που προέρχεται από τα υλικά αγαθά

Σ: ευδαιμονία

Α: δυστυχία

π.χ. Η εποχή της επιφανειακής και ψευδεπίγραφης ολβιότητας πέρασε.

Ολιγαρκής: εκείνος που αρκείται στα ολίγα
Σ: λιτός, μετρημένος, εγκρατής
Α: αχόρταγος, άπληστος
π.χ. Είναι ολιγαρκείς, γιατί ξέρουν να πονούν τη φτώχεια.

Ολιγοδάπανος: αυτός που ξοδεύει λίγα, οικονόμος
Σ: φειδωλός
Α: πολυδάπανος, δαπανηρός, πολυέξοδος
π.χ. Το γεύμα μας ήταν ολιγοδάπανο. Δεν είναι εποχή για έξοδα.

Ολιγοδίαιτος: αυτός που τρώει λίγο
Σ: λιτοδίαιτος, ολιγαρκής
Α: αχόρταγος
π.χ. Δεν χρειάζεται να είναι κανείς ολιγοδίαιτος προκειμένου να είναι σε καλή φυσική κατάσταση.

Ολιγωρία: το αίσθημα της αδιαφορίας
Σ: αμέλεια, αφροντισιά, αδιαφορία
Α: ενδιαφέρον, φροντίδα
π.χ. Η ολιγωρία του απέναντι στις υποχρεώσεις του ήταν έντονη και στάθηκε αιτία να χάσει τη δουλειά του.

Ολοσχερής: ο ολοκληρωτικός
Σ: πλήρης
Α: μερικός
π.χ. Η καταστροφή του δάσους μετά την πυρκαγιά ήταν ολοσχερής.

Ομογνωμονώ (= έχω ομοθυμία/ είμαι ομόφρων)
Σ: συμφωνώ, ομοθυμώ
Α: διαφωνώ
π.χ. Μια μερίδα του πληθυσμού ομογνωμονεί για το μεταναστευτικό πρόβλημα .

Ομόδοξος: αυτός που έχει την ίδια γνώμη με κάποιον άλλο, ή πιστεύει στο ίδιο θρησκευτικό δόγμα
Σ: ομόγνωμος, ομόθρησκος
Α: αλλόδοξος, ετερόδοξος
π.χ. Οι Χριστιανοί σε όλο τον κόσμο είναι ομόδοξοι .

Ομόνοια: το να έχει κανείς καλές σχέσεις με άλλον, διάθεση για αρμονική συμβίωση
Σ: ομοφωνία, ομοφροσύνη, σύμπνοια
Α: διαφορά, διάσταση, διχόνοια, διαμάχη
π.χ. Η ομόνοια μεταξύ των λαών είναι απαραίτητη προκειμένου να υπάρξει ευημερία και ανάπτυξη.

Όνειδος: αίσχρος, ντροπή
Σ: καταισχύνη
Α: έπαινος
π.χ. Η πράξη του προκάλεσε όνειδος στην οικογένειά του.

Οξύθυμος: αυτός που εύκολα οργίζεται
Σ: ευερέθιστος
Α: πράος, ήρεμος
π.χ. Ό, τι και αν του πεις οργίζεται αμέσως, ... είναι πολύ οξύθυμος.

Οξύνοος: αυτός που έχει γρήγορη αντίληψη
Σ: εύστροφος, αγχίνους, έξυπνος
Α: αμβλύνους
π.χ. Το παιδί αυτό είναι πραγματικά πολύ οξύνοο.

Οπορτουνιστής: αυτός που ανάλογα με τις συνθήκες αλλάζει στάση, τακτική και συμπεριφορά για να επωφεληθεί
Σ: καιροσκοπός
Α:
π.χ. Είναι οπορτουνιστής, γιατί καιροφυλακτεί να εκμεταλλευτεί την κατάλληλη ευκαιρία, για να βολευτεί.

Οπτιμισμός: οπαδός του οπτιμισμού
Σ: αισιόδοξος
Α: απαισιόδοξος
π.χ. Ό,τι και αν του συμβεί συνεχίζει να διακατέχεται από οπτιμισμό και να βλέπει τα πράγματα θετικά.

Οργανωτικός: αυτός που σχετίζεται με οργάνωση
Σ: διοργανωτικός
Α: ανοργάνωτος, πρόχειρος
π.χ. Προέκυψαν πολλά οργανωτικά προβλήματα σχετικά με την εκδήλωση.

Ορθοβουλία: η ορθή και συνετή σκέψη
Σ: ορθοφροσύνη, σύνεση, ευβουλία
Α: επιτολαιότητα
π.χ. Δεν υποπίπτει εύκολα σε σφάλματα, γιατί διακατέχεται από ορθοβουλία.

Ουσιαστικός: αυτός που αναφέρεται στην ουσία των πραγμάτων, αυτός που έχει βαθύτερη σημασία
Σ: ουσιώδης, βασικός, κεφαλαιώδης, σημαντικός, θεμελιώδης
Α: ανούσιος, ασήμαντος, επουσιώδης, δευτερεύων
π.χ. Δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές ανάμεσα στα δύο κόμματα.

Ουτοπικός: αυτός που σχετίζεται με την ουτοπία που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ποτέ.
Σ: χιμαιρικός, μη πραγματοποιήσιμος
Α: ρεαλιστικός, πραγματιστικός
π.χ. Το όραμα του για μια καλύτερη οικονομία ήταν ουτοπικό.

Όφελος: κέρδος
Σ: κέρδος, ωφέλεια, συμφέρον
Α: ζημία
π.χ. Τα οφέλη που κερδίζει ο καθένας από το διάβασμα φαίνονται μακροπρόθεσμα στην πνευματική και ηθική του υπόσταση.

Οχλαγωγία: ο θόρυβος από τις πολλές και δυνατές φωνές πλήθους ατόμων
Σ: οχλοβοή, χλαολή
Α: ησυχία
π.χ. Δεν μπορούσα να τον ακούσω καλά μέσα στην οχλαγωγία του καταστήματος.

Οχληρός: ενοχλητικός, δυσάρεστος, φορτικός

Σ: ενοχλητικός, φορτικός

A: ευπρόσδεκτος

π.χ. Είναι πάντα ένας οχληρός επισκέπτης.

Οχλοκρατία: η πολιτική κατάσταση στην οποία εξουσιάζει ο όχλος, αναρχία

Σ:

A:

π.χ. Όταν επικρατεί οχλοκρατία, δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι νόμοι και παύει να λειτουργεί η δημοκρατία.

Π

Παίδευση: η παιδεία, η εκπαίδευση, η μόρφωση

Σ: αγωγή, παιδεία, μόρφωση

A:

π.χ. Η παίδευση αυτού του παιδιού είναι εξαιρετική

Παλιλλογία: ανιαρή επανάληψη λέξης ή φράσης

Σ:

A:

π.χ. Η παλιλλογία του είναι κουραστική για τους συνομιλητές του.

Παλιμβουλία: η αλλαγή γνώμης ή θέλησης

Σ:

A: σταθερότητα

π.χ. Είναι αναποφάσιτος, οπότε η παλιμβουλία είναι βασικό χαρακτηριστικό του.

Παλλαϊκός: αυτός που γίνεται με τη συμμετοχή όλου του λαού

Σ: πάνδημος

A:

π.χ. Η διαδήλωση κατά των σκληρών μέτρων είχε παλλαϊκή συμμετοχή.

Παραβαίνω: δεν τηρώ ό,τι επιβάλλει ένας νόμος, ένας όρος συμφωνίας, ένας κανονισμός

Σ: παραβιάζω, αθετώ, αναιρώ

A: τηρώ

π.χ. Κάποιες φορές παραβαίνω τον κώδικα οδικής κυκλοφορίας.

Παραγκωνίζω: ωθώ, σπρώχνω κάποιον με τον αγκώνα μου ||

παραμερίζω/ υποσκελίζω κάποιον με ύποπτα μέσα για δική μου ανάδειξη

Σ: παραμερίζω, υποσκελίζω

A: πλησιάζω

π.χ. Οι μαθητές που δεν συμμετέχουν στο μάθημα, νιώθουν παραγκωνισμένοι.

Παραίνεση: συνετή υπόμνηση

Σ: συμβουλή, νουθεσία, σύσταση, προτροπή

A:

π.χ. Είναι ωφέλιμο για τα παιδιά να υπακούουν στις γονεϊκές παραινέσεις.

Παραιτούμαι: αποχωρώ εκούσια από μια θέση, δραστηριότητες,

εγκαταλείπω εκουσίως δικαιώματα

Σ: εγκαταλείπω, αποσύρομαι

A: ενεργοποιούμαι, δραστηριοποιούμαι

π.χ. Η αντιπολίτευση ζήτησε από την κυβέρνηση να παραιτηθεί.

Παράκαιρος: αυτός που συμβαίνει, που γίνεται πέρα (πριν ή μετά) από τον κατάλληλο, τον ενδεδειγμένο χρόνο

Σ: άκαιρος, ανεπίκαιρος

A: επίκαιρος

π.χ. Η ανάμειξή σου στην υπόθεση ήταν παράκαιρη.

Παρακινώ: με κατάλληλα λόγια ή συμπεριφορές ενθαρρύνω, προτρέπω κάποιον να κάνει κάτι

Σ: υποκινώ, παρορμώ

A: αδρανοποιώ

π.χ. Τον παρακίνησα να ασχοληθεί με τη λογοτεχνία.

Παρακμή: μείωση, φθορά της ακμής, της ανάπτυξης

Σ: φθορά, τέλμα, ύφεση, μαρασμός

A: ακμή, άνθηση

π.χ. Ο βιομηχανικός πολιτισμός μπήκε σε φάση παρακμής.

Παρακωλύω: εμποδίζω

Σ: παρεμποδίζω

A: διευκολύνω

π.χ. Παρακωλύονται οι συγκοινωνίες λόγω των συγκεντρώσεων στο κέντρο της πόλης.

Παραλληλίζω: 1. καθιστώ κτ. παράλληλο προς κτ. άλλο, 2. τοποθετώ κτ. δίπλα σε κτ. άλλο

Σ: συγκρίνω, παραβάλλω

A:

π.χ. Πολλοί παραλληλίζουν την πολιτική με τη θρησκευτική πίστη.

Παραμονεύω: παρακολουθώ κρυμμένος, αθέατος κτ. ή κτ. περιμένοντας την κατάλληλη στιγμή για να δράσω, να επιτεθώ

Σ: παραφυλάω, ενεδρεύω

A:

π.χ. Τον παραμόνεψα και του επιτέθηκαν νύχτα.

Παραποιώ: 1. απομιμούμαι δόλια, παράνομα ένα αντικείμενο αξίας 2. αλλάζω, αλλοιώνω αυθαίρετα, παράνομα κτ. για να επωφεληθώ

Σ: παραχαράζω, κιβδηλεύω

A:

π.χ. Όποιος παραποιεί νόμισμα για να το κυκλοφορήσει σαν γνήσιο, τιμωρείται με κάθειρξη και χρηματική ποινή.

Παρατείνω: επιμηκύνω τον κανονικό, τον αρχικό, τον προκαθορισμένο χρόνο διάρκειας, δίνω παράταση

Σ: επιτείνω

Α:

π.χ. Η κυβέρνηση αποφάσισε να παρατείνει την ισχύ των περιοριστικών μέτρων.

Παρείσακτος: αυτός που μπήκε κάπου κρυφά, λαθραία

Σ: απρόσκλητος

Α: ευπρόσδεκτος

π.χ. Η παρουσία του ήταν παρείσακτη, αφού ήρθε απρόσκλητος.

Οι χρήστες ναρκωτικών ουσιών νιώθουν παρείσακτοι, γιατί είναι απομονωμένοι κοινωνικά και αδυνατούν να προσφέρουν στην κοινωνία.

Παρεισδύω: μπαίνω κρυφά

Σ: παρεισφρέω, τρυπώνω

Α: βγαίνω

π.χ. Οι λαθρομετανάστες, που παρεισδύουν στη χώρα, έχουν δημιουργήσει πολλά προβλήματα στη δομή της κοινωνίας.

Παρεκκλίνω: απομακρύνομαι από την κανονική πορεία/ (μτφ.) παραβαίνω ηθικές, πολιτικές αρχές

Σ: εκτρέπομαι, λοξοδρομώ, εκτροχιάζομαι

Α:

π.χ. Δεν πρέπει να παρεκκλίνουμε από τους στόχους μας, όσο δύσκολο και αν είναι αυτό.

Παρεμβαίνω: επεμβαίνω

Σ: μεσολαβώ, υπεισέρχομαι

Α: αδιαφορώ

π.χ. Το να παρεμβαίνεις στις ζωές των άλλων, δημιουργεί προβλήματα σε πολλούς.

Παρεμποδίζω: εμποδίζω

Σ: δυσκολεύω

Α: διευκολύνω

π.χ. Πολλοί κάτοικοι παρεμποδίζουν την εκτέλεση δημόσιων έργων στη γειτονιά τους, γιατί θεωρούν ότι θα δημιουργήσουν προβλήματα.

Παρεμφαίνω: φανερώνω έμμεσα

Σ: υποδηλώνω

Α: δηλώνω

π.χ. Πάντα βρίσκει τρόπο να παρεμφαίνει τη διαμαρτυρία του.

Παρεμφερής: παρόμοιος

Σ: παρόμοιος, παραπλήσιος, σχετικός

Α: διαφορετικός, άσχετος

π.χ. Τα θέματα συζητήσεως στην εκπομπή είναι παρεμφερή, γιατί έχουν πολλές ομοιότητες.

Παροδικός: περαστικός

Σ: προσωρινός

Α: μόνιμος

π.χ. Η βροχή ήταν παροδική, γιατί δεν κράτησε πολύ.

Παρορώ: παραβλέπω κάτι

Σ: περιφρονώ, αδιαφορώ

Α: ενδιαφέρομαι

π.χ. Παρορώ ότι μου μίλησες τόσο άσχημα, γιατί δεν θεωρώ ότι αξίζει να ασχολούμαι με τη συμπεριφορά σου.

Παρρησία: η θαρρετή έκφραση της γνώμης

Σ:

Α:

π.χ. Μιλούσε πάντα με παρρησία αδιαφορώντας για το αν θα γίνει αντιπαθητικός.

Παρωθώ: ωθώ από τα πλάγια

Σ: παροτρύνω, παρακινώ

Α: αποθαρρύνω

π.χ. Πολλοί γονείς με την αυταρχική συμπεριφορά τους παρωθούν τα παιδιά τους σε βίαιες ενέργειες.

Πασίδηλος –πασιφανής: ολοφάνερος

Σ: φανερός, ολοφάνερος

Α: κρυφός

π.χ. Τα κίνητρα του ήταν πασιφανή.

Πασιφισμός: η πίστη στην ειρήνη και υποστήριξη της

Σ: ειρηνοφιλία, ειρηνισμός

Α:

π.χ. Η νέα γενιά πρέπει να μεγαλώνει με τις αρχές του πασιφισμού έτσι ώστε να αποφευχθούν φιλοπολεμικές συμπεριφορές στο μέλλον.

Πατάσσω: με τα κατάλληλα αυστηρά μέτρα αντιμετωπίζω αποτελεσματικά κάποια παρανομία ή παράβαση

Σ: καταπολεμώ, καταστέλλω, εξαλείφω

Α:

π.χ. Η κυβέρνηση πάταξε τη φοροδιαφυγή.

Πατερναλισμός/ Πατερναλιστικός: προστατευτική στάση της εργοδοσίας απέναντι στους εργαζομένους και γενικότερα του κράτους απέναντι στους πολίτες, η οποία αποβλέπει στον έμμεσο αλλά απόλυτο έλεγχο των διεκδικήσεών τους.

Σ:

Α:

π.χ. Ο πατερναλισμός (οι πατερναλιστικοί λόγοι) των δικτατόρων παρέσυρε πολλούς πολίτες στην ιδέα ότι αυτοί ενδιαφέρονται πραγματικά για το καλό του λαού.

Πατριδοκαπηλία: η εκμετάλλευση της ιδέας της πατρίδας (του πατριωτισμού, της φιλοπατρίας) με ιδιοτελείς σκοπούς

Σ: εθνοκαπηλία

Α:

π.χ. Υπάρχουν πολλές οργανώσεις που επιδίδονται σε πατριδοκαπηλία.

Πατροπαράδοτος: αυτός που έχει παραδοθεί, που έχει μεταβιβαστεί από τους προγενέστερους, από τους προγόνους στις επόμενες γενιές.

Σ: κληρονομικός, πατρογονικός, παραδοσιακός, πάτριος

Α: ακαθιέρωτος

π.χ. Τα ήθη και τα έθιμά μας είναι πατροπαράδοτα.

Πειθαναγκάζω: αναγκάζω κπ. να συμφωνήσει μαζί μου και να με υπακούσει, χρησιμοποιώντας ψυχολογική βία ή απειλές

Σ: εξαναγκάζω

Α: πείθω

π.χ. Υποστηρίζουν πως τους πειθανάγκασαν προκειμένου να μάθουν την αλήθεια.

Πειθαρχία: η υπακοή σε κανόνες που ρυθμίζουν τη συμπεριφορά και τη δράση των ατόμων ενός συνόλου και εξασφαλίζουν την τάξη

Σ: ευπείθεια, σεβασμός, πειθαρχηση

Α: απείθεια, παρακοή, ανυπακοή

π.χ. Η πειθαρχία είναι απαραίτητη στο χορό για να καταφέρεις να συνδυάσεις ύφος και τεχνική.

Πειθήνιος: αυτός που υπακούει και εκτελεί τυφλά τις θηλήσεις άλλου

Σ: ευπειθής πειθαρχικός

Α: απειθής, ατίθασος

π.χ. Αποδείχτηκε πως ήταν πειθήνιο όργανο των ανωτέρων του και δεν σκεφτόταν λογικά τι κακό προκαλούσε στους άλλους.

Πενιχρός: αυτός που είναι πολύ λίγος

Σ: ανεπαρκής, φτωχικός, ισχνός

Α: επαρκής, πλούσιος

π.χ. Η έρημος είναι έκταση με πενιχή ή ανύπαρκτη βλάστηση.

Πεποίθηση: σταθερή γνώμη, άποψη, βεβαιότητα ότι αυτό που θεωρεί κάποιος σωστό ισχύει πραγματικά

Σ: κρίση, δόξα, πίστη, φρόνημα

Α: αμφιβολία, αβεβαιότητα

π.χ. Πολλοί έχουν την πεποίθηση πως ο κόσμος διέπεται από το δίκαιο του ισχυρού.

Περαιώνω: τελειώνω κάτι

Σ: (από)περατώνω, τελεύω, ολοκληρώνω

Α: αρχίζω

π.χ. Η συγγραφή του λεξικού θα περαιωθεί με τη λήξη του σχολικού έτους.

Περίβλεπτος: αυτός που φαίνεται από όλες τις μεριές

Σ: περίοπτος, (μτφ.) επιφανής, διαβόητος

Α: αφανής, δυσδιάκριτος

π.χ. Η Ακρόπολη βρίσκεται σε περίβλεπτη θέση.

Περιδεής: ο γεμάτος φόβο

Σ: έντρομος, περίφοβος

Α: ατρόμητος, άφοβος

π.χ. Ο μαθητής έσκυψε μπροστά στον διευθυντή περιδεής, έτοιμος να κλάψει.

Περιέρχομαι: πηγαίνω από τον ένα τόπο στον άλλο μιας περιοχής/

Περνώ στην εξουσία, στην ευθύνη

Σ: περιφέρομαι

Α:

π.χ. Περιέρχεται στους διαδρόμους περιμένοντας να έρθει η σειρά του να εξυπηρετηθεί./ Η εξουσία περιήλθε στους αντιπάλους του, πέρασε στα χέρια τους.

Περιθωριοποίηση: το να εκτοπίζεται κάποιος στο κοινωνικό περιθώριο

Σ: εκτόπιση, παραμερισμός, παραγκωνισμός

Α: κοινωνικοποίηση

π.χ. Ο κίνδυνος περιθωριοποίησης των κοινωνικών ομάδων που πλήττονται από την ανεργία, είναι ορατός.

Περικλής: ο ένδοξος

Σ: ξακουστός, ευκλής

Α: άγνωστος, ακλής

π.χ. Γύρισε περικλής στην πατρίδα του έπειτα από την κατάκτηση της δεύτερης θέσης στο παγκόσμιο πρωτάθλημα.

Περιλάλητος: ο περιβόητος

Σ: πολυθρύλητος, ονομαστός, περιώνυμος

Α: άγνωστος, αφανής

π.χ. Απέναντι στον Κίσαβο υψώνεται ο περιλάλητος Όλυμπος.

Περίνοια: η σύνεση

Σ: σύνεση, περίσκεψη, φρονιμάδα

Α: επιτολαιότητα

π.χ. Το πρόβλημα μπορεί να λυθεί μόνον με περίνοια.

Περιορίζω: βάζω όρια γύρω από κάτι

Σ: περιστέλλω, οριοθετώ

Α: διευκολύνω, επιτρέπω

π.χ. Η ζημιά περιορίστηκε στο ελάχιστο.

Περιττολογία: το να λέει κανείς περιττά, παραπανίσια λόγια.

Σ: λογοκοπία

Α: περιεκτικότητα, λακωνικότητα

π.χ. Δεν μπορεί ποτέ να αποφύγει τις περιττολογίες και γίνεται κουραστικός.

Περιφανής: έσοχος, ένδοξος, ξακουστός

Σ: ξακουστός, περίφημος, περιώνυμος

Α: αφανής

π.χ. Η νίκη τους ήταν περιφανής.

Περιχαράκωνω: περιβάλλω ή οχυρώνω με χαράκωμα
Σ:

Α:

π.χ. Οι Μεσολογγίτες περιχαράκώθηκαν για να προστατευτούν από την τούρκικη πολιορκία.

Πεσιμισμός : η αντίληψη ότι το κακό επικρατεί πάνω στο καλό σε έναν κόσμο που κατά βάση είναι δημιουργημα μιας θέλησης αδιάφορης στο καλό ή στο κακό· η θεωρία σύμφωνα με την οποία στη ζωή ο πόνος είναι η μόνη πραγματικότητα, η ζωή είναι γεμάτη θλίψη και δεινά και τα πάντα έχουν φαινομενική μόνο αξία. 2) απαισιοδοξία

Σ: απαισιοδοξία

Α: αισιοδοξία

π.χ. 1) Τη θεωρία του πεσιμισμού ανέπτυξε συστηματικά ο Σοπενχάουερ, 2) Επικρατεί κλίμα απογοήτευσης και πεσιμισμού για το μέλλον.

Πλειονότητα: το μεγαλύτερο μέρος ή τμήμα ενός πλήθους, ενός αριθμού προσώπων ή και πραγμάτων
Σ: πλειοψηφία

A: μειονότητα, μειοψηφία

π.χ. Οι κάτοικοι της περιοχής είναι στην πλειονότητά τους πρόσφυγες.

Πλειοψηφώ: έχω ή παίρνω την πλειοψηφία
Σ:

A: μειοψηφώ

π.χ. Το κόμμα πλειοψήφησε στις εκλογές.

Πλεονάζω: είμαι παραπάνω, περιττός

Σ: περισσεύω

A: υστερώ, υπολείπομαι

π.χ. Κάθε παραπέρα συζήτηση πλεονάζει.

Πλεονεκτώ: βρίσκομαι, είμαι σε καλύτερη θέση ή κατάσταση από κπ. ή από κτ. άλλο, έχω περισσότερα από άλλον

Σ: υπερέχω, υπερτερώ

A: μειονεκτώ

π.χ. Τα αυτοκίνητα νέας τεχνολογίας πλεονεκτούν σε σχέση με τα παλιότερα.

Πλουραλισμός: 1. φιλοσοφική θεωρία ή αντίληψη, που υποστηρίζει ότι η πραγματικότητα συγκροτείται από πολλαπλές, αυτοτελείς και ανεξάρτητες μεταξύ τους αρχές χωρίς να υπάρχει στη βάση τους μια κοινή θεμελιώδης αρχή, 2. η πολλαπλότητα των ομάδων, οργανώσεων, θεσμών, απόψεων, ιδεών, αξιών, κοσμοθεωριών κτλ., που υφίστανται, που συνυπάρχουν ισότιμα στα πλαίσια μιας κοινωνίας ή ενός κράτους και ανταγωνίζονται μεταξύ τους για την απόκτηση επιρροής, δύναμης, εξουσίας, 3. πολιτική άποψη, θέση, που υποστηρίζει και επιδιώκει τον πλουραλισμό

Σ: πολυαρχία, πλουραλισμός, πολυφωνία

A: μονισμός

π.χ. 1) Οπαδός του φιλοσοφικού πλουραλισμού, 2) Η δημοκρατία προαπαιτεί τον πλουραλισμό των απόψεων.

Πλουτοπαραγωγικός: αυτός που παράγει, που δημιουργεί, που αποφέρει πλούτο

Σ: πλουτοφόρος

A:

π.χ. Ο τουρισμός είναι μια από τις σημαντικότερες πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας.

Ποδηγετώ: καθοδηγώ κπ., τον κατευθύνω πνευματικά, ηθικά· διαπαιδαγωγώ / (αρνητικά) ασκώ έντονη επίδραση πάνω σε κπ., τον κατευθύνω εκεί που θέλω αφαιρώντας του κάθε πρωτοβουλία και ανεξαρτησία στη σκέψη και στη δράση

Σ: χειραγωγώ

A: χειραφετώ

π.χ. Οι δημαγωγοί πολιτικοί προσπαθούν να ποδηγετήσουν τις μάζες που τους ακολουθούν.

Πολεμοκάπηλος: αυτός που εκμεταλλεύεται τον πόλεμο για να αποκομίσει οφέλη, να κερδοσκοπήσει

Σ:

A:

π.χ. Πολεμοκάπηλοι πολιτικοί εκμεταλλεύτηκαν κατά καιρούς τις θυσίες των λαών για να απαλλαγούν από κατακτητές, ώστε να κερδίσουν εξουσία.

Πολιτικοποιημένος: αυτός που έχει διαμορφώσει πολιτική συνείδηση, έχει πολιτική δράση και συμμετέχει ενεργά στα κοινά

Σ:

A: απολιτικοποιημένος

π.χ. Πολλοί κατηγορούν τους σημερινούς νέους ότι δεν είναι πολιτικοποιημένοι, γιατί αδιαφορούν για τα κοινά και δεν ενημερώνονται για τις πολιτικές εξελίξεις.

Πολυγλωσσία: 1. το να χρησιμοποιεί ένας ομιλητής ή μια γλωσσική κοινότητα περισσότερες από δύο γλώσσες 2. η αδυναμία μιας ομάδας να εκφραστεί με ενιαίο και συνεκτικό τρόπο, λόγο

Σ:

A:

π.χ. Στην Ελβετία υπάρχει πολυγλωσσία, αφού οι κάτοικοι της μιλούν γαλλικά, γερμανικά και ιταλικά.

Στην κυβέρνηση επικρατεί μια απαράδεκτη πολυγλωσσία και κανείς δεν καταλαβαίνει τι ακριβώς εννοούν οι πολιτικοί.

Πολυγνωσία: η κατοχή πολλών γνώσεων

Σ:

A: αγνωσία

π.χ. Οι άνθρωποι που διαβάζουν βιβλία και εφημερίδες διακρίνονται για την πολυγνωσία τους.

Πουριτανικός: αυτός που αναφέρεται στον πουριτανό ή στον πουριτανισμό, δηλαδή διακατέχεται από συντηρητικές απόψεις και ήθη

Σ: συντηρητικός, παρωπιδικός

A: προοδευτικός, ανοιχτόμυαλος

π.χ. Έχει πουριτανικές αντιλήψεις.

Πωρώνομαι: 1. στερώ από κάποιον τα ηθικά του κριτήρια, τον κάνω τελείως ανίσθητο από ηθική άποψη. 2. φανατίζω κάποιον, του προκαλώ έντονο πάθος για κάτι.

Σ: φανατίζω, αφιονίζω

A: ευαισθητοποιούμαι

π.χ. Έχει πωρωθεί έτσι που να μην αισθάνεται ούτε χαρά ούτε λύπη

Τον πώρωσε με τον κινηματογράφο και άρχισε να πηγαίνει σχεδόν κάθε μέρα.

Πραγματιστής: αυτός που έχει πρακτικό μυαλό και βασίζεται μόνο στα πράγματα, την πραγματικότητα

Σ: ρεαλιστής

A: ιδεαλιστής, ουτοπικός

π.χ. Το να είσαι πραγματιστής σε βοηθάει και σε αποτρέπει από πολλά λάθη που προκύπτουν από το όταν ακολουθείς το συναίσθημα.

Πραγματοποιήσιμος: αυτός που μπορεί να πραγματοποιηθεί, να γίνει

Σ: εφικτός

A: απραγματοποίητος, ανέφικτος

π.χ. Τα σχέδια του είναι πραγματοποιήσιμα και από την επόμενη εβδομάδα τίθενται προς εφαρμογή.

Πραγματώνω: όταν πραγματοποιώ κάτι

Σ: εκτελώ, πραγματοποιώ, κάνω

A: αδρανών

π.χ. Είδε με ικανοποίηση και χαρά να πραγματώνονται τα όνειρά του.

Προαιρετικός: αυτός που γίνεται με ελεύθερη θέληση

Σ: αδέσμευτος, εθελοντικός

A: υποχρεωτικός, αναγκαστικός

π.χ. Αν και η εργασία ήταν προαιρετική, τα περισσότερα παιδιά την είχαν ετοιμάσει.

Προασπίζω: προστατεύω τα δικαιώματά μου, τη ζωή μου, την οικογένειά μου κ.α.

Σ: υπερασπίζομαι, προστατεύω, περιφρουρώ

A: αδιαφορώ

π.χ. Προασπίστηκε το δικαίωμα του για ζωή, όταν δέχτηκε επίθεση με σκοπό τη ληστεία του αυτοκινήτου του.

Προγονολατρία: η λατρεία των προγόνων

Σ: προγονοπληξία

A:

π.χ. Η προγονολατρία είναι κάτι που τον χαρακτηρίζει, αφού αγαπά υπερβολικά οτιδήποτε παλαιό.

Προκατάληψη: στερεότυπες αντιλήψεις, συνήθως αβάσιμες στη λογική για ένα άτομο, μια ομάδα, μια φυλή

Σ: δεισιδαιμονία

A:

π.χ. Οι προκαταλήψεις σε βάρος πολλών λαών έχουν οδηγήσει σε αφανισμούς τους.

Προληπτικός: αυτός που μπορεί να προλάβει κάτι δυσάρεστο

Σ: προνοητικός, αποτρεπτικός

A: Κατασταλτικός

π.χ. Εχθές έκανα προληπτικά ιατρικές εξετάσεις.

Προνοητικότητα: η ιδιότητα, η κατάσταση και η δυνατότητα του προνοητικού.

Σ: προβλεπτικότητα, προορατικότητα, πρόνοια

A: απρονοησία, απροβλεψία, αφροντισιά

π.χ. Χρειάζεται προνοητικότητα για να αποφεύγουμε τις κακοτοπιές και να πετυχαίνουμε αυτό που θέλουμε.

Πρόνοια: η σκέψη από πριν για κάτι μελλοντικό/ η μέριμνα για την κάλυψη αναγκών, το σύνολο των θεσμών κοινωνικής μέριμνας για τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες

Σ: μέριμνα, περίσκεψη

A: απρονοησία

π.χ. Ιδιαίτερη πρόνοια πρέπει να ληφθεί για τις εργαζόμενες μητέρες.

Προοδευτικός: αυτός που επιθυμεί και ευνοεί την πρόοδο

Σ: φιλοπρόοδος

A: συντηρητικός, οπισθοδρομικός

π.χ. Λόγω των προοδευτικών του ιδεών ασχολήθηκε με την πολιτική.

Προοιωνίζομαι: προμηνύω κάτι δυσάρεστο

Σ: προαναγγέλλω, προβλέπω, προμαντεύω

A:

π.χ. Η εθνικιστική έξαρση προοιωνίζεται πόλεμο.

Προπαγάνδα: συστηματική προσπάθεια για διάδοση ιδεών, αρχών, δογμάτων...

Σ: σκοταδισμός, παραπληροφόρηση

A: διαφώτιση, πληροφόρηση

π.χ. Η προπαγάνδα που κυριαρχεί στα ΜΜΕ στερεί από τους πολίτες τη γνήσια πληροφόρηση.

Προπέτης (προπετής): αυτός που έχει προκλητική-ανάγωση συμπεριφορά / αυτός που ενεργεί με απερίσκεπτη βιασύνη

Σ: αυθάδης, θρασύς, ιταμός

A: ευγενικός, υπομονετικός

π.χ. Ο προπέτης δεν άφησε τον ομιλητή να ολοκληρώσει το λόγο του.

Προπηλακίζω: εκστομίζω ύβρεις εναντίον κάποιου σε δημόσια εμφάνισή του

Σ: χλευάζω, εξευτελίζω, κοροϊδεύω

A: εξυψώνω, εκθειάζω

π.χ. Οι ιθύνοντες δέχτηκαν τους προπηλακισμούς του πλήθους.

Προσάπτω: προσαρτώ, καταλογίζω κάτι σε βάρος κάποιου

Σ: καταλογίζω, κατηγορώ

A: αποποιούμαι, αποφορτίζω, αθώνω

π.χ. Οι κατηγορίες που του πρόσαψε ήταν πολύ σοβαρές.

Προσηλυτίζω: πείθω κπ. να ακολουθήσει τη θρησκεία, το δόγμα που πρεσβεύω

Σ: παρασύρω

A:

π.χ. Προσπάθησαν να τον προσηλυτίσουν οι μάρτυρες του Ιεχωβά.

Προσήλωση: εντατική προσοχή

Σ: αφοσίωση, προσκόλληση

A:

π.χ. Η προσήλωση στην εθνική παράδοση θεωρείται απόδειξη πατριωτισμού.

Προσήνεια: η ευγενική και φιλική διάθεση και συμπεριφορά

Σ: πραότητα, καταδεκτικότητα, ευπροσηγορία

Α: ακαταδεξιά

π.χ. Φέρεται σε όλους με προσήνεια, γι' αυτό όλοι λένε τα καλύτερα για εκείνον.

Πρόσκομμα: δυσκολία που παρουσιάζεται στην ομαλή εξέλιξη μιας διαδικασίας

Σ: κώλυμα, εμπόδιο

Α:

π.χ. Οι αρμόδιοι υπάλληλοι φέρνουν συνεχώς προσκόμματα στην ικανοποίηση του αιτήματός μου.

Πρόσκτηση: αύξηση των υπαρχόντων, πρόσφατη ή επιπλέον απόκτηση

Σ: κέρδος, απόκτηση

Α: ζημία, απώλεια

π.χ. Η πρόσκτηση χρημάτων αποδεικνύεται πολλές φορές βοηθητική για τα νοικοκυριά.

Πρόσδοτος: εισόδημα που προέρχεται από την εκμετάλλευση ακίνητης περιουσίας και γενικότερα περιουσιακών στοιχείων

Σ: εισόδημα, απολαβή

Α: δαπάνη, έξοδο

π.χ. Δεν εργάζεται, ζει από τις προσόδους των διαμερισμάτων που ενοικιάζει.

Προσποιητός-η-ο: α) αυτός που δεν εκφράζει αληθινά συναισθήματα ή πραγματικές προθέσεις, β) για έκφραση ή για τρόπους που τους χαρακτηρίζει η επιτηδεύση, στην προσπάθεια μίμησης κάποιου προτύπου

Σ: υποκριτικός, ανειλικρινής, επιτηδευμένος

Α: απροσποίητος, φυσικός, αληθινός, ειλικρινής

π.χ. α) Προσπάθησε να με συγκινήσει με προσποιητά κλάματα. / β) Χαιρετήθηκαν με προσποιητή ευγένεια και απομακρύνθηκαν.

Προσφυής, -ες: αυτός που είναι από την φύση του κατάλληλος για κάτι

Σ: προσήκων, ιδανικός, κατάλληλος, πρόσφορος

Α: ακατάλληλος, ανάρμοστος

π.χ. Ο τρόπος με τον οποίο οι συγγραφείς θέτουν τα κοινωνικά θέματα είναι προσφυής.

Πρόφαση: ψεύτικη, φανταστική/ πλαστή αιτία που προβάλλει κάποιος για να δικαιολογήσει μια ενέργεια ή μια παράλειψή του

Σ: πρόσχημα, αφορμή

Α:

π.χ. Θα βρω μια πρόφαση για να απορρίψω την πρόσκλησή του.

Πρωτοβουλία: ενέργεια που οφείλεται στην προσωπική κρίση και βούληση αυτού που ενεργεί και που δεν είναι αποτέλεσμα επηρεασμού ή καταναγκασμού

Σ: αυτενέργεια, αυτοβουλία

Α:

π.χ. Ο δήμαρχος πήρε την πρωτοβουλία να διοργανώσει μια γιορτή προς τιμήν του επίσημου καλεσμένου του.

Πρωτόπειρος-η-ο: αυτός που κάνει ή που επιχειρεί να κάνει κάτι για πρώτη φορά και επομένως δεν έχει τη σχετική πείρα

Σ: άπειρος, πρωτάρης, αρχάριος, πρωτόβγαλτος

Α: έμπειρος, γνώστης, πεπειραμένος, πολύπειρος

π.χ. Κόμμα με νεαρούς πολιτικούς που είναι βέβαια πρωτόπειροι, έχουν όμως μοντέρνες ιδέες, εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή του τόπου.

Πρωτοποριακός-η-ο: αυτός που υιοθετεί ή εισάγει ιδέες, γνώσεις, τεχνικές κτλ. που είναι νέες, χαρακτηρίζονται από καινοτομίες και χρησιμεύουν ως πρότυπο

Σ: καινοτόμος, καινοφανής, προοδευτικός, νεωτεριστικός

Α: κοινότυπος, τετριμμένος, οπισθοδρομικός

π.χ. Οι ιδέες του Γαλιλαίου ήταν απίστευτα

πρωτοποριακές για την εποχή του.

Πρωτοστάτης: αυτός που αρχίζει πρώτος μια ομαδική ενέργεια, κίνηση κτλ. παρακινώντας έτσι και άλλους

Σ: πρωτοπόρος

Α: ουραγός

π.χ. Οι πρωτοστάτες της απεργίας απολύθηκαν.

Πυροδοτώ: (μτφ.) προκαλώ ενέργειες, διαδικασίες ή εξελίξεις συνήθως ανεπιθύμητες.

Σ: προκαλώ

Α: σβήνω

π.χ. Η ομιλία του πρωθυπουργού πυροδότησε ποικίλες αντιδράσεις.

Πύρρειος νίκη: ονομάζεται μεταφορικά το αποτέλεσμα μιας μάχης κατά την οποία αναδεικνύεται μεν νικητής, αυτός όμως έχει υποστεί τόσο βαριές απώλειες, ώστε μελλοντικά θα του είναι δύσκολο ή αδύνατο να συνεχίσει να αγωνίζεται για την επίτευξη των σκοπών του, η νίκη που συνοδεύεται από μεγάλες ζημιές

Ρ

Ραδιουργία: η ύπουλη και μυστική σκευωρία εναντίον κάποιου, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δόλιων και ύπουλων τεχνασμάτων.

Σ: δολοπλοκία, πλεκτάνη, μηχανορραφία

Α: αδολότητα, τιμιότητα

π.χ. Η δημοκρατική κυβέρνηση δεν μπόρεσε να αντιμετωπίσει τις ραδιουργίες της βασιλίσσας.

Ράθυμος: α. (για κίνηση, ενέργεια) που γίνεται με ρυθμό αργό, τέτοιο που δείχνει έλλειψη διάθεσης για εργασία, δράση· β. (για έμφψ.) που από το ρυθμό των κινήσεών του φαίνεται ότι δεν έχει διάθεση για ενέργεια

Σ: νωθρός, νωχελικός, τεμπέλικος, οκνηρός

Α: δραστήριος, σβέλτος, ζωηρός

π.χ. Έσερναν την άμαξα δυο ράθυμα βόδια.

Ραστώνη: νωχέλεια

Σ: τρυφηλότητα, μαλθακότητα, ραθυμία

Α: δραστηριότητα, ενέργεια

π.χ. Τους καλοκαιρινούς μήνες λόγω της υπερβολικής ζέστης είμαστε πιο επιρρεπείς στη ραστώνη.

Ρηξικέλευθος: αυτός που ανοίγει νέους δρόμους

Σ: νεωτεριστής, καινοτόμος

Α: οπισθοδρομικός, προοδευτικός

π.χ. Ακόμα και στις μέρες μας υπάρχουν ρηξικέλευθοι άνθρωποι με πρωτοποριακές και σύγχρονες ιδέες.

Ριζοσπαστικός: αυτός που εναντιώνεται σε οτιδήποτε παλαιό και αναχρονιστικό

Σ: επαναστατικός, πρωτοποριακός

Α: συντηρητικός

π.χ. Οι νέοι συνήθως έχουν ριζοσπαστικές ιδέες και ρηξικέλευθο πνεύμα.

Ρυπογόνος: αυτός που ρυπαίνει το περιβάλλον

Σ: ρυπαντικός

Α: φιλικός στο περιβάλλον

π.χ. Στη χώρα μας υπάρχουν πολλά ρυπογόνα εργοστάσια.

Σ

Σαγηνεύω: μαγνητίζω

Σ: μαγεύω, γοητεύω

Α:

π.χ. Τα μάτια της συνεχώς με σαγηνεύουν.

Σαθρός: αυτός που δεν έχει σταθερή βάση

Σ: ασταθής, ετοιμόρροπος, σάπιος, ξεχαρβαλωμένος

Α: στερεός

π.χ. Τα θεμέλια της πολυκατοικίας είναι σαθρά και είναι επικίνδυνη η κατάρρευσή της.

(μτφ.) Τα επιχειρήματά του είναι σαθρά και γι' αυτό δεν πείθει κανέναν.

Σκαιότητα: τραχύτητα, βαναυσότητα

Σ: ωμότητα, στυγνότητα

Α: αβρότητα, ηπιότητα, προσήνια

π.χ. Η σκαιότητα της συμπεριφοράς του τον καθιστά αντιπαθή και επικίνδυνο.

Σκεπτικιστής: αυτός που αμφιβάλλει για όλα

Σ: δύσπιστος

Α: εύπιστος

π.χ. Είναι σκεπτικιστής και αντιμετωπίζει τις πολιτικές εξελίξεις με καχυποψία και αμφιβολία. Γι' αυτό αναζητά όλες τις απόψεις.

Σκευωρία: η οργάνωση και υλοποίηση δόλιου σχεδίου

Σ: δολοπλοκία, ραδιουργία, μηχανορραφία, πλεκτάνη, ίντριγκα

Α:

π.χ. Στο δικαστήριο αποδείχθηκε ότι οι κατηγορίες ήταν προϊόν σκευωρίας και δεν ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα..

Σκοπεύω: έχω σκοπό να

Σ: προτίθεμαι

Α:

π.χ. Η νέα κυβέρνηση σκοπεύει να λάβει νέα οικονομικά μέτρα.

Σκοταδισμός: η αντίδραση σε κάθε προσπάθεια

νεωτερισμού και προόδου και η σκόπιμη διατήρηση του λαού σε αμάθεια

Σ: πνευματικός μεσαιώνας

Α: διαφωτισμός

π.χ. Ο σκοταδισμός ευνοεί την συντήρηση και εξάπλωση των προκαταλήψεων.

Σκωπτικός: αυτός που κοροϊδεύει

Σ: περιπαικτικός, χλευαστικός

Α:

π.χ. Πολλοί θεωρούν τα σκωπτικά του αστεία ενοχλητικά.

Σοβινιστής: αυτός που πιστεύει ότι το έθνος του είναι

ανώτερο από τα υπόλοιπα έθνη, τα οποία υποτιμά και καταπολεμά

Σ: φανατικός εθνικιστής

Α: διεθνιστής

π.χ.

Σολοικίζω: κάνω συντακτικά λάθη κατά την εκφορά του λόγου

Σ:

Α:

π.χ. Οι ξένοι μέχρι να μάθουν τη γλώσσα μας σολοικίζουν σε σημείο που αδυνατεί κανείς να καταλάβει τι λένε.

Σπασμωδικός: αυτός που εκδηλώνεται βιαστικά, χωρίς προγραμματισμό

Σ: γρήγορος, ταχύτατος, βιαστικός

Α: προγραμματισμένος, συγκροτημένος

π.χ. Έχει αγχωθεί και κάνει σπασμωδικές κινήσεις, οι οποίες είναι βέβαιο ότι θα είναι ατελέσφορες.

Σπιλώνω : μειώνω κπ. ηθικά, τον συκοφαντώ, με

αποτέλεσμα την οριστική του ηθική μείωση ή εξόντωση

Σ: κηλιδώνω, λερώνω, ατιμάζω

Α:

π.χ. Ο κίτρινος τύπος σπιλώνει υπολήψεις έντιμων πολιτών.

Σπουδάρχης: αυτός που επιδιώκει με κάθε τρόπο να

καταλάβει αξιώματα

Σ: θεσιθήρας

Α:

π.χ. Οι πολιτικοί άνδρες δεν πρέπει να είναι σπουδάρχες, γιατί αυτό το χαρακτηριστικό τους στερεί την αντικειμενική ματιά και τους κάνει καρεκλοκένταυρους.

Σταθεροποίηση: η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του

σταθεροποιώ, η επίτευξη σταθερότητας

Σ: στερέωση

Α: αποσταθεροποίηση

π.χ. Η σταθεροποίηση του πολιτικού σκηνικού είναι προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία της δημοκρατίας.

Στειρότητα: (μτφ.) η έλλειψη δημιουργικότητας ή αποτελεσματικότητας

Σ:

A: γονιμότητα

π.χ. Η στειρότητα της μεσαιωνικής σκέψης έχει ως αιτία την προσήλωσή της στην αριστοτελική αυθεντία.

Στηλιτεύω: επικρίνω κτ. ή κτ. με ιδιαίτερη οξύτητα και δημόσια

Σ: αποδοκιμάζω, κατακρίνω

A: επιδοκιμάζω

π.χ. Η προδοτική συμπεριφορά του στηλιτεύτηκε από τις στήλες των εφημερίδων.

Στιγματίζω: επικρίνω κτ. ή κτ. με οξύτητα, επισημαίνοντας τον ιδιαίτερα αρνητικό χαρακτήρα των ενεργειών του, τον στηλιτεύω 2) αποδίδω σε κτ. ένα βαρύ χαρακτηρισμό, που έχει ως αποτέλεσμα την οριστική ηθική του μείωση ή εξόντωση, προσάπτω ηθική μομφή

Σ: κατηγορώ

A:

π.χ. Η κοινωνία τον στιγματίσσε ως ψεύτη.

Οι ανήλικοι παραβάτες του νόμου δεν πρέπει να στιγματίζονται με τη δημοσίευση των ονομάτων τους.

Στοιχειώδης: αυτός που αποτελεί το πρωταρχικό και απόλυτα αναγκαίο στοιχείο, την πρώτη βάση για κάτι

Σ: θεμελιώδης, ουσιώδης, πρωταρχικός, βασικός

A: περαιτέρω

π.χ. Το δημοτικό σχολείο παρέχει τις στοιχειώδεις γνώσεις στα παιδιά./ Δεν είχε τη στοιχειώδη ευγένεια να μου πει ένα «ευχαριστώ».

Στρατεύομαι: (μτφ.) εργάζομαι με αφοσίωση και με μαχητικότητα για τη διάδοση και την επικράτηση μιας ιδεολογίας ή για την επιτυχία ενός κοινού σκοπού

Σ: προσηλώνομαι, υπηρετώ

A:

π.χ. Νεαρός ακόμη στρατεύτηκε στις τάξεις της αριστεράς.

Στρεβλώνω: κάνω κτ. στρεβλό, στραβό, παραμορφώνω κτ.

Σ: διαστρεβλώνω, παραμορφώνω, διαστρέφω

A: ισιώνω

π.χ. Στρέβλωσαν σκόπιμα τις δηλώσεις του προέδρου, για να φοβίσουν και να χειραγωγήσουν πιο εύκολα το πλήθος.

Στυγερός: αυτός που προκαλεί τον αποτροπιασμό, τη φρίκη

Σ: αποκρουστικός, βδελυρός, μυσαρός, αποτρόπαιος

A:

π.χ. Το χθεσινό έγκλημα ήταν στυγερό και ανατριχιαστικό ακόμα και για τους αστυνομικούς που είναι εξοικειωμένοι με τόσο σκληρές εικόνες.

Στωικότητα: η καρτερικότητα, η υπομονή με την οποία αντιμετωπίζονται τα δεινά της ζωής

Σ: απάθεια, αταραξία, καρτερία

A: ένταση, ανυπομονησία

π.χ. Η στωικότητά του για τη ζωή τον βοηθάει να ξεπερνά πιο ανώδυνα τις δυσκολίες, γιατί έχει αξιολογήσει τι είναι σημαντικό και τι όχι.

Συγκαλύπτω: «σκεπάζω» κάτι εντελώς

Σ: αποσιωπώ, αποκρύπτω

A: αποκαλύπτω

π.χ. Ο Διευθυντής τον κάλεσε στο γραφείο του και τον επίπληξε λέγοντάς του ότι δεν είναι σωστό να συγκαλύπτει τα λάθη των συναδέλφων του.

Συγκατάθεση: το να συμφωνεί, να αποδέχεται κάποιος να γίνει κάτι

Σ: συγκατάθεση, συναίνεση, συμφωνία

A: διαφωνία

π.χ. Με τη συγκατάθεση της τράπεζας θα εκδοθεί το επαγγελματικό δάνειο.

Συγκεντρωτισμός: η συγκέντρωση της εξουσίας στα χέρια λίγων μέσα σε οργανωμένη κοινωνική ομάδα.

Σ:

A:

π.χ. Ως διευθυντής θέλει να τα ελέγχει όλα και να περνάνε από τα χέρια του. Τον χαρακτηρίζει έντονος συγκεντρωτισμός.

Συγκερασμός (απόψεων): το δημιουργικό συνταίριασμα ιδεών και απόψεων

Σ: ανάμειξη, συνδυασμός, ανακάτεμα

A:

π.χ. Για να επιτευχθεί η λύση του προβλήματος πρέπει να υπάρξει συγκερασμός απόψεων, γιατί το ζήτημα τους αφορά όλους.

Συγκεφαλαιώνω: εκθέτω συνοπτικά, επαναλαμβάνω περιληπτικά

Σ: συνοψίζω, ανακεφαλαιώνω

A: αναλύω, παραθέτω

π.χ. Στο τέλος κάθε λογοτεχνικού βιβλίου συγκεφαλαιώνεται το νόημά του.

Συγκλονίζω: συνταράζω, σείω (μτφ.) προκαλώ έντονη ψυχική ταραχή, μεγάλη συγκίνηση.

Σ: ταραζώ, συνταράσσω, ταρακουνώ

A: ηρεμώ

π.χ. Οι αποκαλύψεις για τις οικονομικές σπατάλες της εταιρείας συγκλόνισαν όχι μόνο τα μέλη της αλλά και το πλήθος το οποίο ενημερώθηκε μέσω των Μ.Μ.Ε.

Συγκροτώ: συνθέτω μέρη ενός όλου σε οργανωμένη ομάδα

Σ: σχηματίζω, δημιουργώ, φτιάχνω

A: αποσυνθέτω, καταστρέφω

π.χ. Για να συγκροτήσει την ομάδα σου, πρέπει να δώσεις κίνητρο στα μέλη της για να κάνουν το καλύτερο δυνατό.

Σύληψη: η κλοπή ιερών πραγμάτων

Σ: λεηλασία, ιεροσυλία

A:

π.χ. Η σύλληψη είναι ανήθικη πράξη και ισοδυναμεί με αμαρτία, καθώς δεν επιτρέπεται η κλοπή ιερών πραγμάτων.

Συλλογικός: ο σχετικός με σύλλογο, με οργανωμένη ομάδα που περιλαμβάνει ή αφορά πολλά πρόσωπα ή πράγματα.

Σ: ομαδικός, κοινωνικός

A: ατομικός, προσωπικός, πυρηνικός

π.χ. Η συλλογική προσπάθεια της θεατρικής ομάδας θα φέρει τα καλύτερα αποτελέσματα και θα ευχαριστήσει το κοινό.

Συμβάλλω: παίρνω μέρος, συμμετέχω με οποιονδήποτε τρόπο στην επίτευξη ενός κοινού σκοπού ή στη διαμόρφωση μιας κατάστασης

Σ: βοηθώ, συνεισφέρω, συντείνω, ενώνομαι

A: απέχω

π.χ. Όλοι οι Έλληνες πρέπει να συμβάλουν με την ψήφο τους στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού.

Σύμμετρος: αυτός που γίνεται βάσει ενός μέτρου, έτσι ώστε να τηρείται μία αναλογία μεταξύ των μερών

Σ: ανάλογος, κατάλληλος

A: ασύμμετρος, άνισος

π.χ. Με το νομοσχέδιο που αφορά τις μεταθέσεις των εκπαιδευτικών επιδιώκεται η σύμμετρη κατανομή τους στα σχολεία της χώρας, έτσι ώστε να μην υπάρχουν ελλείψεις αλλά ούτε και πλεόνασμα.

Συμπαράτασσομαι: συνεργάζομαι στενά με κάποιον σε έναν τομέα

Σ: συμπράττω, συνεργώ, συμμαχώ

A: απορρίπτω

π.χ. Δεν μπορώ να δεχτώ την αδικία και έτσι συμπαράτασσομαι με όσους αγωνίζονται στους δρόμους για το δίκιο.

Συμφόρηση: ασφυκτική συσσώρευση

Σ: συνωστισμός

A: αποσυμφόρηση

π.χ. Η κίνηση χιλιάδων αυτοκινήτων τις πρωινές ώρες προκαλεί κυκλοφοριακή συμφόρηση στους κεντρικούς δρόμους.

Σύμφορος: αυτός που συμφέρει

Σ: ωφέλιμος, χρήσιμος, πρόσφορος, επωφελής, συμφερεντικός

A: ασύμφορος, άχρηστος

π.χ. Ο τρόπος που πρότεινες για την λύση του προβλήματος δεν είναι σύμφορος, αφού υπάρχει και πιο εύκολος για την επίλυσή του.

Συμφύομαι: (μτφ.) ενώνομαι με κάτι, γίνομαι ένα

Σ: ενοποιούμαι, συγχωνεύομαι

A: διαφέρω

π.χ. Οι απόψεις για το θέμα συνήθως συμφύονται με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν λογομαχίες.

Συναπτός: αυτός που είναι ενωμένος, συνεχής με κάποιον άλλον

Σ: ασταμάτητος, εξακολουθητικός, απανωτός, συνεχής, διηλεκτής, αδιάλειπτος

A: διακοπτόμενος

π.χ. Έζησε στο εξωτερικό είκοσι συναπτά έτη χωρίς να επιστρέψει στην πατρίδα του.

Συνασπίζω: ενώνω δυνάμεις για ένα σκοπό

Σ: συμμαχώ, συνεργάζομαι

A:

π.χ. Όλες οι κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις επιβάλλεται να συνασπιστούν, ώστε να αντιμετωπιστεί πιο αποτελεσματικά η κρίση της χώρας.

Συνδουλίζω: ανακινώ πάθη

Σ: αναζωπυρώνω, σκαλίζω, φουντώνω, παροξύνω

A: ξεχνώ, λησμονώ

π.χ. Συχνά συνδουλίζω τον μεγάλο σεισμό του '99 και αμέσως προσπαθώ να κάνω θετικές σκέψεις για να τον ξεχάσω.

Συνειδητοποίηση: η αντίληψη ή επίγνωση της πραγματικότητας ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης

Σ: αντίληψη, κατανόηση, επίγνωση

A: άγνοια

π.χ. Η συνειδητοποίηση της αλήθειας ήταν δύσκολη γι' αυτόν, αφού όλον αυτόν τον καιρό ζούσε στο δικό του παραμύθι.

Συνειδητός: αυτός που προκύπτει ως προϊόν επίγνωσης

Σ: ενσυνείδητος

A: ασυνείδητος

π.χ. Το επάγγελμα του ναυτικού που διάλεξε ήταν συνειδητή επιλογή, γιατί γνώριζε καλά τις δυσκολίες που είχε να αντιμετωπίσει.

Συνιστώ: οργανώνω (π.χ. μία ομάδα), ιδρύω/ προτείνω

Σ: συγκροτώ, συμβουλεύω

A: αποδιοργανώνω

π.χ. Η ομάδα του Παναθηναϊκού συστήθηκε το 1908. Σου συνιστώ να το αφήσεις εκεί που το βρήκες.

Σύννομος: αυτός που είναι σύμφωνος με το νόμο

Σ: νόμιμος

A: παράνομος, άνομος

π.χ. Είναι ήρεμος άνθρωπος και κάνει σύννομες ενέργειες, ποτέ δεν προκαλεί φασαρίες.

Συνονθύλευμα: σύνολο στοιχείων που έχουν ανακατευτεί μεταξύ τους χωρίς να έχουν κοινά χαρακτηριστικά

Σ: σύμφυρμα

A:

π.χ. Ένα συνονθύλευμα ετερόκλητων αντικειμένων αποτελούσε τη διακόσμηση του δωματίου.

Συνοπτικός: αυτός που δεν προχωρεί σε λεπτομέρειες

Σ: σύντομος, περιληπτικός

A: διεξοδικός, αναλυτικός, λεπτομερής, εκτεταμένος

π.χ. Μας εξήγησε συνοπτικά τι έχει συμβεί.

Συνοψίζω: εκθέτω με σύντομο τρόπο επιλέγοντας τις επιμέρους λεπτομέρειες
Σ: συγκεφαλαιώνω, ανακεφαλαιώνω
Α: αναλύω, μακρολογώ
π.χ. Συνοψίζοντας, λέω ότι είναι ένα θέμα που μας αφορά όλους.

Συντείνω: ενώνω τις δυνάμεις μου στην επίτευξη ορισμένου στόχου
Σ: συντελώ, συμβάλλω
Α: εμποδίζω, παύω
π.χ. Αν δεν συντείνουν οι προσπάθειες όλων προς την ίδια κατεύθυνση, η χώρα δε θα βγει από το αδιέξοδο.

Συντηρητικός: αυτός που συντελεί στη διαφύλαξη ενός πράγματος στην αρχική του μορφή, άνθρωπος με παλιές αντιλήψεις/Πολιτ:φορέας αρχών και πνεύματος συντήρησης
Σ: οπισθοδρομικός
Α: προοδευτικός, ριζοσπάστης, νεωτεριστής
π.χ. Οι βαθιά συντηρητικές ιδέες του διαπνέουν όλο το έργο του.

Συνυπεύθυνος: αυτός που μοιράζεται με άλλον την ευθύνη για κάτι
Σ: συνυπόλογος
Α:
π.χ. Είναι συνυπεύθυνος για το ατύχημα, αφού επέδειξε αμέλεια.

Συνυπολογίζω: υπολογίζω δύο ή περισσότερα πράγματα μαζί
Σ: συναριθμώ, προσμετρώ
Α: εξαιρώ
π.χ. Στα έξοδα συνυπολογίζονται τα επαγγελματικά ταξίδια.

Συνυφασμένος: αυτός που εξαρτάται από κάτι άλλο, ο πολύ στενά συνδεδεμένος
Σ: συνδεδεμένος
Α: ανεξάρτητος
π.χ. Η τύχη του ως πολιτικού είναι συνυφασμένη με αυτή του αρχηγού του.

Συρρίκνωση: ο περιορισμός σε μέγεθος, το να γίνεται κάτι μικρότερο ή λιγότερο
Σ: περιορισμός, μάζεμα, ζάρωμα
Α: επέκταση
π.χ. Η συρρίκνωση των τμημάτων του σχολείου συγκέντρωσε πολλούς μαθητές σε κάθε τμήμα, με αποτέλεσμα να δυσκολεύονται να παρακολουθήσουν το μάθημα.

Συρροή: συγκέντρωση (μεγάλου πλήθους)
Σ: συνάθροιση, συγκέντρωση
Α: διασκόρπιση
π.χ. Στην ομιλία του πολιτικού αρχηγού παρατηρήθηκε συρροή πολιτικοποιημένων ανθρώπων.

Συσπειρώνω: κάνω (πλήθος ανθρώπων) να ενωθεί γύρω από κόμμα, άνθρωπο κτλ ώστε να ένα συμπαγές σύνολο
Σ: συναθροίζω, συγκεντρώνω
Α: αποσυσπειρώνω, διασκορπίζω
π.χ. Η άδικη επίθεση κατά του αρχηγού συσπείρωσε τους οπαδούς του κόμματός γύρω από το πρόσωπό του.

Συσσωρεύω: συγκεντρώνω πολλά πράγματα σε ένα μέρος
Σ: μαζεύω, συγκεντρώνω
Α: διασκορπίζω
π.χ. Όσο περνά ο καιρός, τα προβλήματα συσσωρεύονται και μεγεθύνονται.

Συστηματικός: αυτός του οποίου οι ενέργειες γίνονται με καθορισμένο και οργανωμένο τρόπο
Σ: οργανωμένος, τακτικός, μεθοδικός
Α: ακατάστατος, ανοργάνωτος
π.χ. Είναι συστηματικός και άρα αποτελεσματικός στη δουλεία του.

Σφετερίζομαι: επιδιώκω να αποκτήσω ή κάνω (κάτι που δεν μου ανήκει) δικό μου με αθέμιτο τρόπο
Σ: αρπάζω, οικειοποιούμαι
Α:
π.χ. Σφετερίστηκε τον τίτλο του αρχηγού με αποτέλεσμα να γίνει αντιπαθής στον λαό του.

Σφοδρότητα: ορμητικότητα, βιαιότητα, ένταση
Σ: ορμητικότητα
Α: ηπιότητα
π.χ. Η σφοδρότητα της σύγκρουσης ήταν μεγάλη, που προκάλεσε τόσα θύματα.

Σφρίγος: η ύπαρξη ζωντάνιας και δύναμης που συνδέεται κυρ. με το σώμα και την ακμή του
Σ: ευρωστία, ζωντάνια
Α: αδυναμία
π.χ. Η κρίση απαιτεί από όλους τους πολιτικούς να είναι σε δράση με όλο το σφρίγος και τις δυνάμεις τους.

Σφύζω: είμαι γεμάτος ζωή, ένταση, σφρίγος
Σ: πάλλομαι
Α:
π.χ. Τα νιάτα σφύζουν από ζωή.

Σχετίζω: αντιμετωπίζω κάτι σε σχέση με κάτι άλλο
Σ: συνδέω, εξαρτώ
Α:
π.χ. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή.

Σχοινοτενής: αυτός που διαρκεί παραπάνω ώρα από όσο χρειάζεται
Σ: μακροσκελής, εκτεταμένος, μακρός, διεξοδικός
Α: σύντομος, συνοπτικός
π.χ. Η σχοινοτενής ομιλία του πολιτικού αρχηγού στους εκπροσώπους τύπου του κόμματός του προκάλεσε εκνευρισμό.

Σωφρονιστικός: αυτός που αποσκοπεί στον σωφρονισμό, που είναι ικανός να συνετίσει, να φρονιμέψει

Σ: τιμωρητικός

A:

π.χ. Πολλοί θεωρούν ότι το σωφρονιστικό σύστημα της Ελλάδας είναι αναποτελεσματικό, γιατί οι κρατούμενοι δεν κατορθώνουν να ενταχθούν στον κοινωνικό ιστό, όταν αποφυλακίζονται, αλλά συνεχίζουν τον έκλυτο βίο τους.

Τ

Ταλανίζω: κάνω κάποιον να υποφέρει σωματικά ή και ψυχικά

Σ: βασανίζω, ταλαιπωρώ

A: ευχαριστώ, διευκολύνω

π.χ. Μη με ταλανίζεις άλλο με τις απαιτήσεις σου!

Ταυτίζω: α. θεωρώ (κάποιον ή κάτι) ίδιο ή ισάξιο (με κάποιον ή κάτι άλλο)

β. εξακριβώνω, πιστοποιώ την ταυτότητα ή τη φύση προσώπου ή πράγματος

Σ: συσχετίζω

A: διαφοροποιώ

π.χ. Στο Μεσαίωνα ταύτιζαν την έννοια του κράτους με την έννοια της θρησκείας.

Τεκταινόμενα: σειρά γεγονότων ή ενεργειών που χαρακτηρίζουν ή καθορίζουν την τελική έκβαση μιας κατάστασης

Σ: δρώμενα, γεγονότα

A: απραγματοποίητα, απραξία

π.χ. Παρακολουθούσαν τα τεκταινόμενα χωρίς να μπορούν να επέμβουν.

Τελεσφόρηση: η επιτυχής ολοκλήρωση προσπάθειας, η εκπλήρωση σκοπού

Σ: ευόδωση, επιτυχία

A: αποτυχία

Η τελεσφόρηση της νέας οικονομικής πολιτικής απαιτεί θυσίες.

τέλμα: α. έκταση από λιμνάζοντα ύδατα β.(μτφ.) η κατάσταση στασιμότητας, το αδιέξοδο

Σ: βάλτος, έλος, τελείωμα

A: αρχή

π.χ. Η οικονομία της χώρας βρίσκεται σε τέλμα.

τελώ: α. κάνω, πραγματοποιώ (κάτι), β. σε λόγιες εκφράσεις, για να δηλώσουμε την κατάσταση στην οποία βρίσκεται κάποιος: υπό κράτηση/παραίτηση/περιορισμό

Σ: εκτελώ, διενεργώ

A: δεν κάνω

π.χ. Τέλεσαν τους γάμους τους σε στενό κύκλο.

Τέρπω: προκαλώ ευχαρίστηση, κυρίως αισθητική

Σ: ευχαριστώ, ευφραίνω

A: δυσареστώ

π.χ. Με τέρπει η μουσική.

Τεχνητός: α. αυτός που είναι προϊόν ή αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας β. αυτός που δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, που δημιουργείται σκοπίμως, χωρίς να υπάρχει πραγματική βάση

Σ: κατασκευασμένος, προσποιητός, πλαστός, ψεύτικος

A: φυσικός, αληθινός

π.χ. Η καταναλωτική κοινωνία δημιουργεί τεχνητές ανάγκες.

Τεχνογνωσία: οι εξειδικευμένες γνώσεις και μέθοδοι που αξιοποιούνται σε ορισμένο τομέα

Σ: κατάρτιση

A: αμάθεια

π.χ. Η βιομηχανία προχώρησε στην κατασκευή ευρωπαϊκών τηλεοράσεων με ιαπωνική τεχνογνωσία.

Τηλαυγής: αυτός που εκπέμπει φωτεινή ακτινοβολία σε μεγάλη απόσταση, που φέγγει από μακριά

Σ: διαφωτιστικός

A:

π.χ. Οι πνευματικοί άνθρωποι οφείλουν να λειτουργούν ως φάροι τηλαυγείς, ώστε να εμπνέουν και να καθοδηγούν τους πολίτες.

Τονώνω: προσδίδω δύναμη, αυξάνω τη ζωηρότητα/ (μτφ) αναζωογονώ, ζωντανεύω

Σ: ενδυναμώνω, ενισχύω

A: εξουθενώνω, κουράζω, εξασθενίζω, αποδυναμώνω

π.χ. Οι βιταμίνες θα τονώσουν τον εξασθενημένο οργανισμό του. (μτφ.) Οι νέες επενδύσεις θα τονώσουν την οικονομική δραστηριότητα στη χώρα.

Τραγελαφικός: για κτ. που δεν έχει κάποια λογική εξήγηση ή συνέπεια

Σ: παράξενος, αλλόκοτος

A: εύλογος

π.χ. τραγελαφική κατάσταση

Τραχύνω: (μτφ) παροξύνω, εξερεθίζω

Σ: οξύνω, δυσχεραίνω

A: γαληνεύω, κατευνάζω

π.χ. Το πρόβλημα της εγκληματικότητας τραχύνθηκε περισσότερο εξαιτίας της κρίσης.

Τρομοκρατώ

1.προκαλώ τρόμο (σε κάποιον) τον φέρνω σε κατάσταση πανικού, 2.διενεργώ πράξεις τρομοκρατίας, κυβερνώ ή επιβάλλομαι με τον τρόμο, με την άσκηση σωματικής ή/και ψυχολογικής βίας

Σ: πανικοβάλλω, τρομάζω, φοβίζω

A: ενθαρρύνω

π.χ. Οι φήμες για επικείμενο σεισμό τρομοκράτησαν τον πληθυσμό που εγκατέλειψε ακαριαία τις κατοικίες του.

Τροχοπέδη: οτιδήποτε εμποδίζει ή ανακόπτει ενέργεια, προσπάθεια, δραστηριότητα

Σ: εμπόδιο, φρένο, κώλυμα

A: παρότρυνση

π.χ. Η αδιαλλαξία της άλλης πλευράς αποτελεί τροχοπέδη για την πρόοδο των συνομιλιών.

Τρυφηλότητα: οι υπερβολικές απολαύσεις
Σ: καλοπέραση, μαλθακότητα, χλιδή
Α: λιτότητα, απλότητα, στερημένη ζωή
π.χ. Οι υλιστές επιζητούν την τρυφηλότητα.

Τρωγλοδύτης: αυτός που ζει σε τρώγλη, δηλ. σε κατοικία στενή και ανήλια, που θυμίζει σπηλιά
Σ: τρυποφράκτης, φτωχός
Α: πλούσιος
π.χ. Η ύπαρξη τρωγλοδυτών στις αρχές του 21^{ου} αιώνα αποτελεί προσβολή για τον πολιτισμό μας.

Τυπολατρία: η υπερβολική προσήλωση στους τύπους
Σ: τυπικότητα, τυποκρατία, τυπομανία
Α:
π.χ. Η τυπολατρία του διευθυντή είναι γνωστή στους υφισταμένους του.

Υ

Υδάτινος: αυτός που αποτελείται από νερό
Σ: υγρός, νερένιος
Α: ξηρός
π.χ. Οι επιστήμονες κρούουν τον κώδωνα του κινδύνου για τη μόλυνση του υδάτινου περιβάλλοντος.

Υδροφίλος: αυτός που έχει την ιδιότητα να απορροφά τα υγρά
Σ: νερόφιλος, φίλυδρος, υδροχαρής
Α: υδρόφοβος
π.χ. Τα νούφαρα είναι υδροφιλά φυτά.
Υδροφιλό βαμβάκι.

Υιοθέτηση: (μτφ.) η αποδοχή, η έγκριση και εφαρμογή μιας ξένης ιδέας, πρότασης, ενέργειας
Σ: αποδοχή
Α: εξαϋλωση
π.χ. Κάθε ευρωπαϊκή χώρα πρέπει να υιοθετήσει τους κανόνες ευρωζώνης.

Υλισμός: θεωρία που ανάγει όλα τα όντα και τα φαινόμενα στην ύλη/ η προσήλωση στα υλικά αγαθά
Σ: ματεριαλισμός
Α: ιδεαλισμός
π.χ. Ο διαλεκτικός και ο ιστορικός υλισμός του Μαρξ. / Οι άνθρωποι του δυτικού κόσμου διακατέχονται από υλισμό, αφού κύρια μέριμνά τους είναι η πρόσκτηση ολοένα και περισσότερων υλικών αγαθών.

Υλοποίηση: η ενέργεια ή το αποτέλεσμα του υλοποιώ
Σ: πραγμάτωση, πραγματοποίηση, εκπλήρωση
Α: εξαϋλωση
π.χ. Διατέθηκαν μεγάλα κονδύλια για την υλοποίηση των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων.

Υλοτόμηση: η κοπή δέντρων από δάσος
Σ: υλοτομία
Α:

π.χ. Το δάσος καταστράφηκε από την απρογραμματίστη/αλόγιστη υλοτόμηση.

Υπαγορεύω: 1.εκφωνώ δυνατά και αργά ένα κείμενο σε κπ. για να το γράψει
2. για ηθική ή άλλη επιταγή, υποδεικνύω και επιβάλλω σε κπ. έναν ορισμένο τρόπο ενέργειας
Σ: υποδεικνύω, παρακινώ, προτρέπω
Α: επιτρέπω
π.χ. 1.Το θέμα των εξετάσεων δεν υπαγορεύτηκε σωστά.
2. Η κρίσιμη κατάσταση υπαγόρευσε τη λήψη άμεσων μέτρων.

Υπάγω: εντάσσω κπ. ή κτ. σε μια ιεραρχημένη σειρά
Σ: εντάσσω
Α:
π.χ. Η Αρχαιολογική Υπηρεσία υπάγεται στο Υπουργείο Πολιτισμού.

Υπαιθρος: τα χωράφια, η περιοχή έξω από την πόλη
Σ: εξοχή
Α: πόλη
π.χ. Οι άνθρωποι της υπαίθρου δεν ζουν τουλάχιστον μέσα στο καυσαέριο της πόλης.

Υπαίτιος: ο υπεύθυνος για κάποια κατάσταση ή κάποια πράξη
Σ: ένοχος, αίτιος, φταίχτης
Α: ανεύθυνος, αναίτιος, αθώος
π.χ. Αυτός είναι ο υπαίτιος όλων των κακών.

Υπανάπτυκτος: αυτός που υστερεί σε ανάπτυξη, καθυστερημένος
Σ: πισωδρομικός
Α: ανεπτυγμένος, προοδευμένος
π.χ. Τα κράτη της Αφρικής είναι στην πλειοψηφία τους υπανάπτυκτα.

Υπαναχωρώ: αποχωρώ, αποσύρομαι με τρόπο, υποχωρώ, εγκαταλείπω
Σ: αθετώ
Α: εμμένω
π.χ. Ενώ είχαμε συμφωνήσει να μοιραστούμε τα πράγματα, αυτός υπαναχώρησε.
Υπεισέρχομαι: μπαίνω επιτήδεια, εισέρχομαι κάπου λαθραία και απαρατήρητος
Σ: παρεμβαίνω
Α:
π.χ. Στην ιστορία αυτή υπεισήλθαν αστάθμητοι παράγοντες κι έτσι ματαιώθηκε η εξέλιξή της.

Υπεξαιρώ: κάνω υπεξαίρεση, οικειοποιούμαι ξένο πράγμα
Σ: κλέβω, οικειοποιούμαι
Α:
π.χ. Είχε υπεξαιρέσει όλα τα χρήματα που του είχαν εμπιστευθεί.

Υπεραμύνομαι: αμύνομαι υπέρ κάποιου
Σ: υπερασπίζω, προστατεύω

Α: κατηγορώ, κακολογώ

π.χ. Υπεραμύνεται για την αθωότητα του φίλου του χωρίς να έχει στοιχεία.

Υπερβαίνω: ξεπερνάω, νικώ, γίνομαι ανώτερος από κάποιον

Σ: υπερέχω, υπερτερώνω

Α: υστερώ, υπολείπομαι

π.χ. Έχει αναλάβει ένα έργο που υπερβαίνει κατά πολύ τις δυνάμεις του.

Υπερθεματίζω: προσφέρω υψηλότερη τιμή/ (μτφ.) υπερβάλλω σε επαίνους ή κατηγορίες

Σ: πλειοδοτώ

Α: μειοδοτώ

π.χ. Υπερθεμάτισε στον πλειστηριασμό και έτσι το σπίτι κατακυρώθηκε σ' αυτόν.

Υπέρμαχος : αυτός που υπερασπίζεται κάτι, ο υπερασπιστής, ο προστάτης

Σ: μαχητής, αγωνιστής, θιασώτης, πρόμαχος

Α: πολέμιος, αντίμαχος, διώκτης

π.χ. Ο Βολτέρος ήταν υπέρμαχος της ανεξιθρησκίας.

Υπερτερώνω: είμαι ανώτερος

Σ: υπερέχω, πλεονεκτώ

Α: υστερώ, μειονεκτώ

π.χ. Το ύψος αυτό υπερτερεί σε ποιότητα από το προηγούμενο.

Υποαπασχόληση: όταν απασχολείται κάποιος εργαζόμενος λιγότερες ώρες από το βασικό οκτάωρο

Σ: ημιαπασχόληση

Α:

π.χ. Το φαινόμενο της υποαπασχόλησης είναι ευρέως διαδεδομένο στις δύσκολες καταστάσεις που περνάει η χώρα μας και ο λαός της.

Υποβαθμίζω: μειώνω την αξία κάποιου

Σ: υποβιβάζω

Α: υπερβαθμίζω, υπερβιβάζω

π.χ. Η περιοχή μας υποβαθμίστηκε εξαιτίας της εγκληματικότητας.

Υπόβαθρο: υπόστυλο, υποστήριγμα

Σ: βάση, στυλοβάτης

Α: κορυφή

π.χ. Για να καταλάβει κανείς το νόημα των σουρεαλιστικών έργων, πρέπει να έχει γνώσεις γύρω από την τέχνη, δηλαδή να έχει γνωστικό υπόβαθρο.

Υποβιβάζω: κάνω κάτι να κατέβει χαμηλά, βάζω κάποιον σε κατώτερη βαθμίδα ιεραρχικής κλίμακας από εκείνη που ήταν πριν

Σ: υποβαθμίζω, υποτιμώ

Α: προβιβάζω, προάγω

π.χ. Η ομάδα της πόλης υποβιβάστηκε σε κατώτερη κατηγορία.

Υποβλέπω: βλέπω κάτι με κακή διάθεση

Σ: είμαι καχύποπτος

Α:

π.χ. Πολλοί υποβλέπουν τις προσπάθειες των πολιτικών να κερδίσουν την εύνοια των πολιτών.

Υποβόσκω: ζω και μεγαλώνω κρυφά, ενεργώ ύπουλα και κρυφά

Σ: σοβώ, κρυφοκαίω, εμφωλεύω

Α:

π.χ. Η ατμόσφαιρα είναι ιδιαίτερα ηλεκτρισμένη, γιατί υποβόσκουν συναισθήματα, όπως οργή, μίσος και καχυποψία.

Υποδαυλίζω: σκαλίζω, για να φουντώσει κάτι αρνητικό

Σ: ανασκαλεύω, συνδαυλίζω, υποθάλλω

Α: σβήνω

π.χ. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης υποδαυλίζουν τα πολιτικά πάθη.

Υποδεέστερος: αυτός που είναι κατώτερος σε αξίωμα, θέση, ποιότητα

Σ: κατώτερος

Α: ανώτερος, υπέρτερος

π.χ. Τα σκυλιά λέγεται πως είναι υποδεέστερα των ανθρώπων στη γνώση και στη γλώσσα, μολαταύτα πολλές φορές τα σκυλιά δρουν μακράν πιο ανθρώπινα από τους ίδιους τους ανθρώπους.

Υποδηλώνω: φανερώνω, δείχνω κάτι με έμμεσο τρόπο

Σ: υποσημαίνω, υποδείχνω

Α: κρύβω

π.χ. Το νόημα της απάντησής του, υποδηλώνει συγκατάνευση.

Υποδομή: μέρος οικοδομικού έργου που βρίσκεται κάτω από την επιφάνεια του εδάφους, οικοδομική κατασκευή που είναι βάση άλλης κατασκευής

Σ: θεμέλιο, βάση, υπόβαθρο

Α:

π.χ. Χρειαζόμαστε έργα υποδομής.

Υπόκειμαι: υποβάλλομαι, βρίσκομαι κάτω από ένα καθεστώς ελέγχου, εκτίθεμαι σε κτ. κακό

Σ: υποφέρω

Α:

π.χ. Δυστυχώς ακόμη και σήμερα πολλοί άνθρωποι υπόκεινται σε βασανιστήρια.

Υπονομεύω: ενεργώ δόλια και κρυφά

Σ: υποσκάπτω, βλάπτω, επιβουλεύομαι

Α: υποβοηθώ

π.χ. Όσο και αν προσπαθείτε να υπονομεύσετε το έργο μας, δεν θα το επιτύχετε.

Υποσκάπτω: σκάβω κάτω από το έδαφος, προκαλώ βαθμιαία φθορά

Σ: υπονομεύω, υπορύσσω, φθείρω

Α: υποβοηθώ

π.χ. Με την κακή διαίτα που κάνει, έχει υποσκάψει την υγεία της.

Υποσκελίζω: βάζω τρικλοποδιά, παραμερίζω κάποιον με πλάγια μέσα

Σ: παραγκωνίζω

Α:

π.χ. Πήρε τον επόμενο βαθμό υποσκελίζοντας τους αρχαιότερους του.

Υποχρεωτικός: ο αναγκαστικός

Σ: (εξ)αναγκαστικός

Α: οικειοθελής, προαιρετικός

π.χ. Η καθηγήτρια είπε ότι οι εργασίες δεν είναι υποχρεωτική.

Υποχωρητικός: αυτός που ανήκει ή αναφέρεται στην υποχώρηση, που υποχωρεί εύκολα

Σ: συμβιβαστικός, οπισθοχωρητικός, ενδοτικός, διαλλακτικός

Α: ανυποχώρητος, ασυμβίβαστος, αδιάλλακτος, ανένδοτος

π.χ. Στις διενέξεις φαίνεται πάντα υποχωρητικός.

Υψηλοφροσύνη: μεγαλοψυχία, γενναιοφροσύνη, ανωτερότητα, περηφάνια

Σ: υπερηφάνεια

Α: ταπεινοφροσύνη, μετριοφροσύνη

Φ

Φαλκιδεύω: αλλοιώνω έντεχνα την ουσία αρχών

Σ: υπονομεύω, αποδυναμώνω

Α:

π.χ. Φαλκιδεύεται η ουσία της δημοκρατίας.

Φανατισμός: ο υπερβολικός ζήλος και ενθουσιασμός για τη θρησκεία, το κόμμα ή τις κοινωνικές ιδέες που οδηγεί σε έχθρα προς τους αντιπάλους

Σ: αδιαλλαξία

Α: διαλλακτικότητα

π.χ. Οι πρόσφατες εκλογές έγιναν με πρωτοφανή φανατισμό.

Φαταλιστής: αυτός που πιστεύει πολύ στην μοίρα

Σ: μοιρολάτρης

Α:

π.χ. Συνήθως στα φτωχά κράτη οι άνθρωποι γίνονται φαταλιστές.

Φαυλοκρατία: η επικράτηση των φαύλων στον πολιτικό τομέα

Σ: αχρειότητα, ανηθικότητα

Α:

π.χ. Στην πολιτική μας ζωή κυριαρχεί η φαυλοκρατία, γιατί κάθε πολιτικός ενδιαφέρεται για τα συμφέροντά του παραγκωνίζοντας το κοινό όφελος.

Φειδώ: η οικονομία, η μετρημένη κατανάλωση

Σ: φειδωλία, τσιγγουνιά

Α: σπατάλη

π.χ. Ξοδεύει με φειδώ τα χρήματά του διότι οι μέρες που έρχονται προβλέπονται πολύ δύσκολες.

Φενάκη: η περούκα, απάτη

Σ: εξαπάτηση, ψευτιά, παραπλάνηση

Α: αλήθεια

π.χ. Μην πιστεύεις τους πολιτικούς. Τα λόγια τους αποτελούν φενάκη.

Φερεγγυότητα: η αξιοπιστία

Σ: αξιοπιστία

Α: αναξιπιστία, αφερεγγυότητα

π.χ. Τον διακρίνει φερεγγυότητα και εντιμότητα. Πρέπει να του έχεις εμπιστοσύνη.

Φθίνω: εξαντλούμαι, φθείρομαι, ελαττώνομαι, λιώνω

Σ: ρεύω, μαραζώνω

Α: δυναμώνω, ακμάζω

π.χ. Τα κοιτάσματα πετρελαίου στον πλανήτη φθίνουν και πρέπει να στραφούμε σε άλλες μορφές ενέργειας.

Φθορά: η βαθμιαία καταστροφή, λιώσιμο, απώλεια δύναμης

Σ: τριβή, διάβρωση, μαρasmus, ξέφτισμα

Α: αφθαρσία

π.χ. Για την φθορά των έργων τέχνης υπάρχουν ειδικοί συντηρητές.

Φθοροποιός: αυτός που προκαλεί φθορά, ο καταστρεπτικός

Σ: ολέθριος, βλαπτικός, βλαβερός

Α: ωφέλιμος

π.χ. Ο ισχυρός άνεμος έχει φθοροποιά δύναμη.

Φιλειρηνικός: αυτός που αγαπά την ειρήνη και φροντίζει για την εξασφάλισή της

Σ: ειρηνόφιλος

Α: πολεμοχαρής, φιλοπόλεμος

π.χ. Η φιλειρηνική προσπάθεια του πατριάρχη βρήκε ελάχιστη ανταπόκριση.

Φιλεκπαιδευτικός: αυτός που αγαπά την εκπαίδευση και παλεύει για την εξέλιξή της

Σ:

Α:

π.χ. Η ίδρυση φιλεκπαιδευτικών εταιρειών δίνει άλλη πνοή στην αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών θεμάτων, καθώς ασχολούνται με αυτά άνθρωποι με μεράκι για την παιδεία.

Φιλεργία: η αγάπη για την εργασία

Σ: εργατικότητα, φιλοπονία

Α: οκνηρία, φυγοπονία

π.χ. Είναι αξιοθαύμαστη η επιμέλεια και η φιλεργία που τον διακρίνει.

Φιλοδοξία: η αγάπη για τη δόξα, επιδίωξη για την επιτυχία κάποιου σκοπού

Σ: επιθυμία, επιδίωξη

Α:

π.χ. Η μόνη φιλοδοξία των γονιών παλαιότερα ήταν να δουν τα παιδιά τους καλά αποκαταστημένα.

Φιλοκαλία: η αγάπη για το κάλλος, το ηθικά ή αισθητικά ωραίο

Σ: καλαισθησία, γούστο

Α: αφιλοκαλία, ακαισθησία, κακογουστιά

π.χ. Έχει ανεπτυγμένο σε μεγάλο βαθμό το αίσθημα της φιλοκαλίας και φαίνεται στην ένδυση του και στη διακόσμηση του σπιτιού του.

Φιλοκέρδεια: η υπερβολική αγάπη για το χρήμα

Σ: ιδιοτέλεια, φιλοχρηματία, πλεονεξία, απληστία

Α: ανιδιοτέλεια, αφιλοκέρδεια, αφιλοχρηματία

π.χ. Όλες οι ενέργειές του αποβλέπουν στη φιλοκέρδεια.

Φιλοπατρία: η αγάπη στην πατρίδα

Σ: πατριωτισμός

Α: αφιλοπατρία

π.χ. Φλεγόμενος από φιλοπατρία, πήγε εθελοντής στον πόλεμο του 1940.

Φιλοπρόοδος: αυτός που αγαπά την πρόοδο, που

συντελεί, που συμβάλλει στην πρόοδο

Σ: προοδευτικός, καινοτόμος, ρηξικέλευθος

Α: αναχρονιστικός, καθυστερημένος, οπισθοδρομικός

π.χ. Όσο οι γονείς τους ήταν φιλοπρόοδοι και δημιουργικοί, τόσο τα παιδιά τους βγήκαν οπισθοδρομικά και συντηρητικά στις ιδέες.

Φληνάφημα: φλυαρία και ανόητος λόγος, μωρολογία

Σ: μωρολογία

Α:

π.χ. Δεν απαντώ στα φληναφήματα των αντιπάλων μου.

Φρενήρης: ξέφρενος

Σ: ξέφρενος, έξαλλος

Α: ήρεμος, γαλήνιος

π.χ. Η κούρσα στον αγώνα έγινε υπό φρενήρεις ρυθμούς. Η σύγχρονη ζωή στις μεγαλουπόλεις έχει φρενήρεις ρυθμούς.

Φυσιολατρία: η λατρεία της φύσης και της φυσικής ζωής, η αγάπη για τη ζωή κοντά στην ύπαιθρο

Σ:

Α: αστυφιλία

π.χ. Όλο και περισσότεροι νέοι διακατέχονται από φυσιολατρία, παρόλο που έχουν μεγαλώσει σε αστικό περιβάλλον και δεν είναι εξοικειωμένοι με το φυσικό.

Φυτοζώ: ζω σαν φυτό, ζω με πολλές στερήσεις, βρίσκομαι σε μαρασμό

Σ: ψευτοζώ, δυσπραγιά, κακοπερνώ, παρακμάζω

Α: καλοπερνώ

π.χ. Η επιχείρησή του φυτοζωεί και την κρατάει με νύχια και με δόντια.

Χ

Χαιρεκακία: το να χαίρεται κάποιος, όταν οι άλλοι δυστυχούν και υποφέρουν

Σ: μοχθηρότητα

Α: μεγαλοψυχία

π.χ. Λένε ότι οι Έλληνες διακατέχονται από χαιρεκακία, γιατί λυπούνται με την πρόοδο του διπλανού τους και χαίρονται με τις δυσκολίες του.

Χαλιναγωγώ: (μτφ.) αναχαίτιζω, εμποδίζω

Σ: συγκρατώ, ανακόπτω

Α: απελευθερώνω

π.χ. Ο άνθρωπος πρέπει να χαλιναγωγεί τα πάθη του.

Χαλυβδώνω: (μτφ.) κάνω κάτι ισχυρό και ανθεκτικό

Σ: ατσάλωνω

Α: μαλακώνω

π.χ. Για να γίνει σκληρός ένας άνθρωπος και να αντέξει τις φουρτούνες της ζωής, πρέπει να χαλυβδωθεί όπως το σίδηρο, για να μπορεί να αντιστέκεται στους πειρασμούς.

Χαμερπής: ο ευτελής, μικροπρεπής, πρόστυχος

Σ: ποταπός, τιποτένιος, ξεδιάντροπος

Α: μεγαλοπρεπής

π.χ. Είναι χαμερπής, για αυτό δεν χαίρει τον σεβασμό και την εκτίμηση κανενός.

Χαυνώνω: προκαλώ χαύνωση, ατονία, πλαδαρότητα, μαλακότητα

Σ: αποχαυνώνω, αποβλακώνω

Α: κινητοποιώ

π.χ. Η τηλεόραση (από)χαυνώνει τα παιδιά, όταν καθελώνονται μπροστά της πολλές ώρες.

Χάωδης: ο ακατάστατος, αυτός που παρουσιάζει χάος, που βρίσκεται σε πλήρη σύγχυση

Σ: έκρυθμος, χαοτικός, μπερδεμένος

Α: σαφής, ξεκάθαρος, τακτικός

π.χ. Η κατάσταση μετά τον πόλεμο ήταν χάωδης.

Χειμάζομαι: υποφέρω τις ταλαιπωρίες του χειμώνα, περνώ δοκιμασίες, ταλαιπωρίες, βάσανα

Σ: υποφέρω, βασανίζομαι

Α: καλοπερνώ

π.χ. Τα πλοία χειμάζονται από τις φουρτούνες.

Χειραγωγώ: κατευθύνω κάποιον από το χέρι, καθοδηγώ

Σ: καθοδηγώ, ποδηγετώ

Α:

π.χ. Ο λαός δεν πρέπει να χειραγωγείται από κανέναν, πρέπει να δρα με ορθοφροσύνη, ανεπηρέαστος και ελεύθερος.

Χειραφέτηση: η απελευθέρωση του μικρού παιδιού από την κηδεμονία των γονέων ή της γυναίκας από τον έλεγχο του άνδρα/ (μτφ.) η απαλλαγή από κάθε επιρροή

Σ: χειραφεσία, ανεξαρτητοποίηση

Α: εξάρτηση

π.χ. Η χειραφέτηση της γυναίκας από την εξουσία του άνδρα σηματοδότησε νέα εποχή για το ωραίο φύλο.

Χίμαιρα: μυθολογικό τέρας με κεφάλι λιονταριού, σώμα κατσίκας και ουρά δράκοντα, /(μτφ.) όνειρο που είναι απραγματοποίητο, γέννημα της φαντασίας

Σ: φαντασία, ουτοπία, αυταπάτη

Α: πραγματικότητα

π.χ. Δεν είναι χίμαιρα αυτό που επιδιώκει, μπορεί να το καταφέρει. / Τον κυνηγάνε χίμαιρες ότι όλοι τον επιβουλεύονται και θέλουν το κακό του.

Χλεύη: περίπαιγμα, που ενέχει ύβρη ή περιφρόνηση

Σ: χλευασμός, ειρωνεία, σαρκασμός, κοροϊδία

Α: επιδοκιμασία

π.χ. Αυτό ήταν αστείο; ερωτήθηκε με χλεύη ο μαθητής.

Χορηγώ: παρέχω σε κάποιον κάτι, είμαι χορηγός, προμηθεύω, πληρώνω τα έξοδα για κάτι

Σ: παρέχω, επιδοτώ

Α: (στερώ)

π.χ. Χορηγούσε χωρίς φειδώ τα αναγκαία για τα νοσοκομεία, δεν έλειπε τίποτα.

Χρήζω: έχω χρεία, έχω ανάγκη

Σ: χρειάζομαι

Α:

π.χ. Το πρόβλημα αυτό χρήζει επιστημονικής μελέτης, μόνο έτσι θα μπορέσει να βρεθεί λύση.

Χρονοβόρος: αυτός που απαιτεί πολύ χρόνο, που χρειάζεται μεγάλο χρονικό διάστημα για να ολοκληρωθεί

Σ: μακρόχρονος

Α: σύντομος, βραχύχρονος

π.χ. Οι διαδικασίες αυτές είναι χρονοβόρες, απαιτούν πολύ χρόνο.

Χρονοτριβώ: χάνω τον καιρό μου, σπαταλώ τον χρόνο μου

Σ: χασομερώ, καθυστερώ, αργοπορώ

Α: συντομεύω, επιταχύνω

π.χ. «Μην χρονοτριβείτε», φώναξε η καθηγήτρια στους μαθητές που καθυστερούσαν να βγάλουν τα βιβλία, για να αρχίσει το μάθημα.

Ψ

Ψευδεπίγραφος: για κείμενο (παλαιότερης εποχής) το οποίο σώζεται με το όνομα άλλου και όχι του πραγματικού συγγραφέα

Σ: νόθος, ψεύτικος

Α: αληθινός, πραγματικός

π.χ. (μτφ.) Από πολλούς η δημοκρατία, στην οποία ζούμε, είναι ψευδεπίγραφη.

Ψιλώνω: απογυμνώνω

π.χ. Με τις πυρκαγιές τα δάση (από)ψιλώνονται.

Ψιττακίζω: μιμούμαι και επαναλαμβάνω τα λόγια και τα νοήματα των άλλων

Σ: παπαγαλίζω

Α:

π.χ. Πολλοί καθηγητές δεν θέλουν οι μαθητές τους να ψιττακίζουν ούτε τα μαθήματα, ούτε επιχειρήματα, γιατί έτσι δεν καλλιεργείται το κριτικό πνεύμα.

Ψυχοφθόρος: αυτός που διαφθείρει την ηθική συνείδηση του ατόμου, την ψυχή του

Σ: (ψυχικά) φθοροποιός, επιβλαβής

Α: ψυχωφελής

π.χ. Η συνεχής και παθιασμένη ενασχόληση με τα ηλεκτρονικά παιχνίδια συνιστά μία ψυχοφθόρα δραστηριότητα και αλλοτριώνει τον άνθρωπο.

Ψυχωφελής: αυτός που συντελεί στη διάπλαση ηθικού και ενάρετου χαρακτήρα, που ωφελεί την ψυχή

Σ: ηθοπλαστικός, ψυχοσωτήριος

Α: ψυχοφθόρος

π.χ. Η φιλαναγνωσία είναι μία ψυχωφελής διαδικασία.

Ω

Ωθώ: μετακινώ βίαια/ (μτφ.) προτρέπω

Σ: σπρώχνω, σκουντώ

Α: (μτφ.) αποτρέπω

π.χ. Η πόρτα ήταν ανοιχτή, την ώθησα ελαφρά και μπήκα στο σπίτι.

Ωμότητα: η ιδιότητα του ωμού, του βάρβαρου

Σ: σκληρότητα, αγριότητα, σκαιότητα

Α: νωθρότητα

π.χ. Στους πολέμους διαπράττονται τρομερές ωμότητες.

Ωριμάζω: γίνομαι ώριμος, μεστώνω

Σ: μεστώνω, «ψήνομαι»

Α: ξεμωραίνομαι

π.χ. Τα φρούτα είναι πολύ νόστιμα όταν ωριμάσουν.

Ωφελιμισμός: η νοοτροπία και η πρακτική που αποσκοπούν αποκλειστικά στην ιδιοτελή εξυπηρέτηση προσωπικών στόχων και στην αποκόμιση προσωπικού οφέλους.

Σ: χρησιμοθηρία, ωφελιμοκρατία

Α:

π.χ. Η ιδιοτέλεια και ο ωφελιμισμός δεν μπορεί να αποτελούν κριτήρια μίας ειλικρινούς σχέσης.

Ωχαδερφισμός: η στάση των ατόμων που επαναλαμβάνουν συχνά την φράση «ωχ αδερφέ» ή που έχουν αυτή τη διάθεση.

Σ: ολιγωρία, αδιαφορία

Α: ενδιαφέρον

π.χ. Ο ωχαδερφισμός του δεν έχει όρια. Ό,τι και να του πεις να κάνει, το βρίσκει περιττό, ανούσιο και ατελέσφορο. Γι' αυτό τον ακούς συνέχεια να λέει: «Δεν βαριέσαι, βρε αδερφέ, ας το κάνει άλλος, δεν βλέπεις τι γίνεται γύρω;»